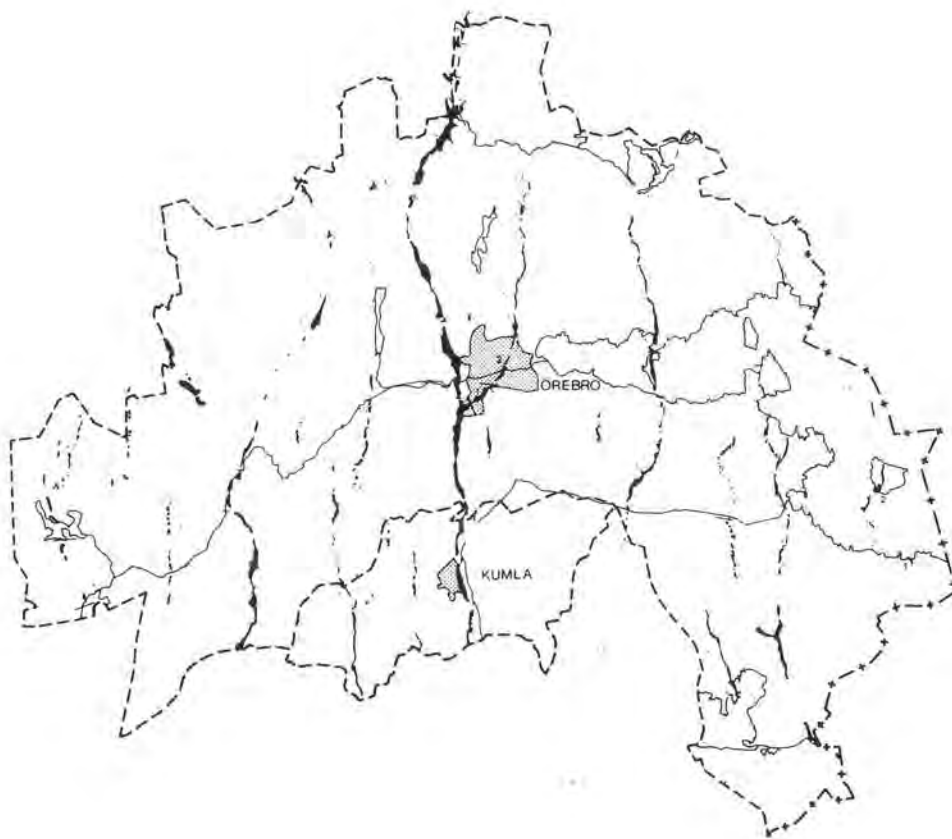

INVENTERING AV RULLSTENS- ÅSAR

inom Örebro kommun och Kumla kommun

Av Bengt-Erik Andersson och Lars Edberg

LÄNSSTYRELSEN I ÖREBRO LÄN
NATURVÅRDSENHETEN

Publikation nr 1981:16

FÖRORD

Föreliggande redovisning utgör resultatet av en inventering av rullstensåsar inom Örebro kommun, Kumla kommun samt övriga delar av de geologiska kartbladen Örebro SV, SO och NO.

Fält- och redovisningsarbetet har utförts av Bengt-Erik Andersson och Lars Edberg under tiden april 1973 - maj 1974. Handledare har varit Per Olov Führl och Göran Janzon vid länsstyrelsens naturvårdsenhet.

Bedömning och klassificering av åsavsnitten har skett inom en arbetsgrupp bestående av företrädare för länsstyrelsens naturvårdsenhet och planenhet. Under arbetets gång har samråd skett med landsantikvarien samt med företrädare för Örebro kommuns planeringskontor.

Efter remissbehandling har vissa ändringar av ursprungliga klassificeringar genomförts inom en referensgrupp bestående av företrädare för Örebro kommuns plankontor, gatukontor och fritidskontor samt länsstyrelsens naturvårdsenhet.

Med hänsyn till att ändringen av klassificeringarna endast omfattat åsavsnitt inom Örebro kommun omfattar den reviderade upplagan i första hand åsar inom Örebro kommun. Av praktiska skäl redovisas även åsavsnitten inom Kumla kommun, vilka grusförsörjningsmässigt i huvudsak tillhör Örebro-regionen. Redogörelsen ansluter sig därigenom till övriga grusinventeringar i länet som alla upprättats kommunvis.

Mars 1981

Innehållsförteckning

1	<u>Inledning</u>	
1.1	Inventeringens syfte	sid 2
1.2	Inventeringsområde	" 2
1.3	Referensgrupp	" 2
2	<u>Inventeringsmetodik</u>	
2.1	Kartunderlag	" 2
2.2	Inventeringens omfattning	" 2
2.3	Vetenskaplig bedömning	" 2
2.4	Fornminnen	" 3
2.5	Fältinventering	" 3
3	<u>Redovisningsmetodik</u>	
3.1	Benämning på åsarna	" 3
3.2	Kartredovisning	" 3
3.3	Allmänna översikter	" 3
3.4	Delområdesbeskrivning	" 3
3.5	Bedömning	" 4
3.6	Klassificering	" 4
3.7	Volymberäkning	" 5
4	<u>Sammanfattning av inventeringsresultat</u>	
4.1	Beräknad totalvolym	" 5
4.2	Tillgänglig totalvolym	" 6
5	<u>Inventeringsredogörelser</u>	
	Askersundsåsen	" 7
	Hardemoåsen	" 19
	Kumla - Hallsbergsåsen	" 31
	Karlslund - Kilsåsen	" 37
	Lindeåsen	" 49
	Örebroåsen	" 53
	Pålsboda - Glanshammarsåsen	" 60
	Lännäsåsen	" 71
	Mellösaåsen	" 82
	Vingåker - Fellingsbroåsen	" 86
	Åbytorpsåsen	" 90
	Bondsättersåsen	" 95
	Stortorpsåsen	" 96
	Rågsandsåsen	" 97
	Göteviåsen	" 99

	Tryggebodaåsen	sid 102
	Bälsåsen	" 105
	Lekåsen	" 107
	Avlagringar i Södra Kilsbergen	" 108
6	<u>Redovisningskartor</u>	
6.1	Detaljkartor skala 1:20 000	
6.2	Översiktskarta	
7	<u>Skrivelse från SGU</u>	
8	<u>Litteraturförteckning</u>	

1 Inledning

- 1.1 Inventeringens syfte: Syftet med åsinventeringen är att på ett så enhetligt sätt som möjligt beskriva de isälvsagringar som finns inom inventeringsområdet, samt att göra en bedömning och en klassificering av dessa från naturvårdssynpunkt. Avsikten med inventeringen, är dels att den skall kunna användas som underlag vid länsstyrelsens handläggning av täktansökningar, dels att den skall kunna ge en grov uppfattning om mängden grus i de olika åsavsnitten.
- 1.2 Inventeringsområde: Inventeringen omfattar isälvsagringar inom Örebro och Kumla kommun.
- 1.3 Referensgrupp: Uppläggning av inventeringsarbetet samt bedömning av de inventerade områdena har skett i samråd med en referensgrupp, med företrädare för länsstyrelsens planenhet och naturvårdsenhet samt läns museet.

2 Inventeringsmetodik

- 2.1 Kartunderlag: Utgångsmaterial för inventeringen har varit de geologiska kartbladen Örebro SV, NV, SO, NO från 1970-72 och i samband med revidering 1980, jordartskartan Karlskoga SO, samt äldre geologiska kartbladen Riseberga (1874), Breven (1876) och Segersjö (1873). Från de geologiska kartbladen överfördes grusåsarnas läge och utsträckning till motsvarande topografiska kartblad. Dessa kartor har därefter förstörats till skala 1:20 000 för att ge utrymme för redovisningen.
- 2.2 Inventeringens omfattning: Inventeringen har inom det ovan angivna området omfattat det på de geologiska kartorna markerade isälvsmaterial som utgör sand och grövre fraktioner medtagits, d v s de fraktioner som i allmänhet markeras med grön färg på geologiska kartor. I inventeringen har svallsediment inte behandlats, utom i de fall, där sådana svallsediment ligger i direkt anslutning till en ås. Denna begränsning innebär att den översiktliga bild av grusförsörjningssituationen i Örebro-området som de utförda volymberäkningarna ger, inte är fullständig, eftersom de sannolikt stora mängder brytvärt grus som finns i svallsedimenten, främst i Kilsbergsslutningen har måst utelämnats.

Isälvsagringarna inom inventeringsområdet uppträder i olika former. Ibland bildar de långa sammanhängande stråk av åsar och andra avlagringsformer, ibland uppträder de som isolerade bildningar utan skönjbart samband.

Ordet ås används i inventeringen om isälvsagringarna oavsett avlagringsform.

Material i avlagringarna växlar från sand till sten och block. Uttrycket "grus" används för att beteckna isälvsmaterial, samma "grus" som i grustäktplan eller grusås.

- 2.3 Vetenskaplig bedömning: En vetenskaplig bedömning av de åspartier, som bör skyddas p g a geologiska (och pedagogiska) värden har gjorts av Sveriges geologiska undersökning (SGU) genom förste

statsgeolog E Magnusson och byråchef E Fromm. Skrivelsen från SGU finns redovisad som bilaga.

- 2.4 Fornminnen: Gränslinjebestämda områden enligt fornminneslagen, fornminnen, samt kulturhistoriska miljöer av stor betydelse, har inlagts på kartorna med ledning av uppgifter från företrädare för Örebro läns museum.

- 2.5 Fältinventering: Under sommaren 1973 besöktes och besiktades de aktuella åsområdena. För noteringarna i fält, vilka omfattade geologi, topografi, vegetation, omgivande landskap, kulturpåverkan, samt pågående och avslutande täkter, användes en för ändamålet sammanställd blankett, vilket medgav tidsvinst både i fält och vid bearbetningen, eftersom stoffet redan i fält kunde spaltas upp. En kompletterande inventering av åsavsnittet inom kartbladet Karlskoga S0 genomfördes av länsstyrelsen under sommaren 1980.

De egna noteringarna har kompletterats med fakta ur litteratur.

3 Redovisningsmetodik

Benämning på åsarna

- 3.1 Åsarna inom inventeringsområdet redovisas under de namn de har i beskrivningarna till geologiska kartbladen Örebro SV, NV, S0, N0 och Karlskoga S0. I de fall där inventeringen skett utanför dessa kartblad har i första hand Bergdahls benämning på åsarna använts.

3.2 Kartredovisning

Åsarna är beskrivna i delområden i ordning från söder mot norr inom varje ås. På en översiktskarta redovisas åsarna med dessa delområden inlagda.

På kartor i skala 1:20 000 redovisas delområden, ett eller flera på varje karta. Åsarnas olika klassificering har markerats med raster.

3.3 Allmänna översikter

De åsar som uppdelas i delområden beskrivs först allmänt avseende på läge, geologi, topografi och kulturpåverkan.

3.4 Delområdesbeskrivning

I redogörelsen finns för varje delområde en objektiv beskrivning av naturförhållandena. Den är i allmänhet uppdelad i tre avdelningar som i tur och ordning behandlar:

- 1 Topografi och geologi
- 2 Vegetation och omgivande landskap
- 3 Kulturpåverkan i olika former, vägar, bebyggelse, fornminnen samt pågående och avslutade täkter.

Åspartier, vilka bedömts som klass 1 a har fotograferats i svart-vitt. Ett urval av fotodokumentationen redovisas i offsettryck

som särskild bilaga i anslutning till texten.

3.5 Bedömning

Under denna rubrik redovisas subjektiva bedömningar angående områdenas speciella värde med avseende på geologi, vegetation, fornminnen, landskapsbild eller rekreativsmöjligheter. Bedömningarna är gjorda mot bakgrund av den kännedom som erhållits vid fältbesöken på samtliga åsar inom inventeringsområdet.

3.6 Klassificering

Varje delområde har klassificerats enligt följande:

Klass 1 a

Fyndigheter som från naturvårdssynpunkt inte bör upplåtas för exploatering.

Klass 1 b

Fyndigheter som f n är undantagna från exploatering av något av följande skäl

1 Områdena skyddade genom NVL som naturreservat eller fornminnen.

2 Områden som ingår i fastställd byggnads- eller stadsplan.

3 Områden som är låsta av bebyggelse.

Här avses i allmänhet hävdad tomtmark eller det markområde som ligger inom 50 m avstånd från boningshus.

4 Områden som är låsta av allmän väg. Områdets omfattning är beroende av hur vägen ligger i landskapet. I sådana fall då vägen går på krönet av åsen har ett område motsvarande vad som åtgår för slänt efter täkt, räknat från vägområdets ytterkant ansetts vara låst. Enskilda vägar har i förekommande fall inte ansetts låsta grusfyndigheten i fråga.

5 Gränslinjebestämda fornminnen.

Urvalet av områden som har hänförs till klass 1 b är helt grundat på nuvarande förhållanden.

Skulle motivet för klass 1 b komma att försvinna skall området klassificeras på nytt.

Klass 2

Fyndigheter, som helt eller delvis torde kunna upplåtas för exploatering, men som från naturvårdssynpunkt eller med hänsyn till exempelvis vattenförsörjning, fornminne, väg eller bebyggelse fordrar särskild uppmärksamhet från länsstyrelsens sida vid prövning av ansökan om täktstillstånd.

Klass 3

Fyndigheter, som kan exploateras utan att mer påtaglig skada uppstår på sådana motstående intressen som nämnts under klass 2 ovan och för vilka täktstillstånd kan meddelas efter prövning av ansökan om täktstillstånd.

3.7 Volymberäkning

Volymberäkning har utförts enligt följande metodik:

Områdena har, beroende på åspartierna olika morfologi, klassificerats i tre olika kategorier nämligen ås, kulle eller plan.

Resp områdes yta och höjd är uppmätta på den topografiska karten (skala 1:50 000 uppförstorad till skal 1:20 000) och kompletterad med fältanteckningar från befintliga täkter.

Åsavsnittens volym har beräknats enligt följande:

$$\frac{A_1 + A_2 + \dots + A_n}{n} \cdot L = V$$

där A_1, A_2, A_3 o s v är ytan av ett antal tvärsnitt vinkelrätt mot åsens sträckning, samt L = åsens längd.

Kullar har vid beräkningarna idealiserats till koner d v s $V = 1/3 \cdot A \cdot h$

Plana avlagringar har vid beräkningarna betraktats som parallell-epiped d v s $V = A \cdot \text{djupet}$, där djupet generellt har satts till 5 m.

Volymen är framräknad på det enligt kartorna glacifluviala materialet och ej med hänsyn till kvalitet. Varken vad gäller kornstorlek, bergartssammansättning, vittring eller humus innehåll etc.

Som framgår av ovanstående har endast grovt generaliserande beräkningar utförts. Volymberäkningarna får endast anses ge ett mått på storleksordningarna av förekommande grusmängder. De för delområdena redovisade kubikmassorna får anses vara behäftade med mycket stor osäkerhet. Särskilt gäller detta om de minsta åsarna.

Någon fullständig beräkning av glacifluviala avlagringar under omgivande markyta i anslutning till åsarna har inte kunnat göras inom ramen för denna inventering. Sålunda har inte redovisats ev grusfyndigheter under högsta grundvattenytan. Dessutom redovisas inte alls de svallgrusförekomster, som i första hand finns längs Kilsbergskanten. För dessa finns en särskild inventering framtagen.

4 Sammanfattning av inventeringsresultat

4.1 Beräknad total volym

Uppskattningsvis har ca 25 milj m^3 åsgrus hittills borttagits genom täktverksamhet inom Örebro och Kumla kommuner. Utgörande ca 1/4 av ursprunglig mängd åsgrus i området.

Den kvarvarande volymen glacifluvialt material inom inventeringsområdet är ca 81 milj m^3 fördelat på de olika klasserna enligt följande:

klass 1 a	=	28 milj m ³ , 35 % av totalvolymen
klass 1 b	=	31 milj m ³ , 38 % av totalvolymen
klass 2	=	14 milj m ³ , 17 % av totalvolymen
klass 3	=	8 milj m ³ , 10 % av totalvolymen

Den för exploatering tillgängliga volymen material i klass 2 områdena kan bedömas till ca 60 % vilket skulle motsvara 8,4 milj m³. För klass 3 områdena är motsvarande uppskattning ca 80 % tillgängligt vilket motsvarande 6,4 milj m³.

Totalt skulle således finnas ca 15 milj m³ tillgängligt glacifluvialt material inom Örebro och Kumla kommuner.

4.2

Tillgänglig volym

Med en årsförbrukning i kommunen om 0,8 milj m³/år och med ett bibehållande av den i inventeringsredogörelsen föreslagna klassificering räcker tillgängligt åsgrus i ca 20 år.

Erfarenhetsmässigt vet man att fördelningen mellan volymen sandfraktioner och krossbart material i åsarna är sådana att icke krossbart material överväger. Samtidigt är den årliga konsumtionen av krossprodukter större än konsumtionen sandmaterial. Detta ger vid handel att brist på krossbart material kommer att uppstå inom den närmaste tioårsperioden om inte naturgruset kan drygas ut med i första hand bergkross.

ASKERSUNDSÅSEN

Allmän beskrivning

Det stråk av isälvsavlagringar som kan följas från Askersund över Snavlunda, Vretstorp, Edsberg, Hidinge, Lannafors och till Garphyttan benämns Askersundsåsen. Andra benämningar är Snavlundaåsen, Edsbergsåsen, Fjugestaåsen. Isälvsavlagringarna vid Lövbricken, Lisselängen och Mon tillhör - enligt Bergdahl - troligen samma isälvsstråk.

Vid kommungränsen, söder om Nyhem är åsen relativt bred med en markerad västsida, ett plant krön och en flack östsida.

Vid Eklunda smalnar avlagringen och får en mycket markerad åsform. Åsen är regelbundet avsatt, men vid Sörbylund kastar åsen åt öster och blir något bredare. Efter en liten svacka följer åter ett mycket markerat åsparti som sträcker sig till Södervik.

Vid Sörby är avlagringen oregelbunden med en synnerligen markerad åsrygg, drygt 15 m hög med branta sidor. Längs västra sidan ligger ett något kuperat grusfält och längs östra sidan finns parallellryggar och ett par dödisgropar.

Söder om Edsbergs kyrka har avlagringen en bred, mjuk men framträdande form. Norr om Edsbergs kyrka följer en bred mäktig ackumulation med krönet ca 10 m över omgivande mark. Sidorna är dock ganska flacka. Efter en svacka följer vid Snarvi, en något mindre ackumulation som sedan övergår till en låg och smal, men väl markerad ås fram till Frötorp.

Täktverksamheten pågår i liten omfattning i kullen norr om Edsbergs kyrka. Vid Snarvi finns ett par stora, delvis igenvuxna täkter.

Efter ett kort uppehåll återkommer stråket med en skarp åsrygg söder om Fjugesta gård. Längs åsens västra sida pågår täktverksamhet enligt täktstillstånd.

Norr om Fjugesta gård svänger åsen mot nordväst. Åspartiet fram till järnvägen Örebro-Svartå är till största delen utbruten.

Vid Sanna är åsen mindre markerad i landskapet då den här ligger avlagrad på västsidan av en morän-höjd. Söder om Sanna gård finns en stor grustäkt.

Det sammanhängande stråket avslutas nordväst om Sanna med en väl markerad åsrygg.

Efter ett kort avbrott återkommer stråket som en smal men relativt hög åsrygg längs Svartån. Åskrönet ligger ca 10 m över ån.

Stråket fortsätter på västra sidan om Svartån och vid Klövlandet ligger en mycket markerad åsrygg. Dess östra sida, som är mycket brant, gränsar direkt mot Svartån och åskrönet är som

högst ca 20 m över ån. Västsidan är något flackare och gränsar mot svallsediment längs Kilsbergskanten. Avlagringen avslutas i norr med en låg mjukt formad rygg.

Enligt det geologiska kartbladet Riseberga återkommer isälvsstråket först vid Brotorp, men det ligger en stor grustäkt nordväst om Ekeberg, vilket tyder på att det även finns en liten avlagring, som ligger i östslutningen mot Svartån och höjer sig något över omgivande moränmark.

Mellan Brotorp och Öna ligger en åsrygg, som är väl markerad fram till Staveläng, medan formationen i fortsättningen är ganska diffus fram till Öna. Åsen är kraftigt svallad och gränsen är svår att fastställa.

Vid Lekeberga börjar en mäktig ackumulation som i öster gränsar mot Garphytteån och vars södra del genomskärs av Lekhytteån. Västsidan är svagt markerad i södra åsdelen medan norra delen har en brant västsida. Åsdelen gränsar, enligt geologiska kartbladet Riseberga i norr mot en moränhöjd. Stråket fortsätter där efter med några isolerade kullar vid Lannafors och Hagalund söder om Garphyttan.

Vid Garphyttan börjar Slätåsen, som är ett flackt grusfält, vilket sträcker sig ca 3 km norrut från Garphyttan.

Stråket återkommer vid Lövbrickan. I en grustäkt SS0 Lövbrickan har man funnit glacifluvialt material under svallgruset. Vidare finns öster om Lövbrickan glacifluvialt material i form av väl urskiljbar något kuperad platå som mot norr smalnar och bildar en åsrygg som i mindre dalgång höjer sig över HK.

Efter drygt 2 km långt avbrott återkommer stråket väster om Ängamossen. Åsen är mäktig och 1,5 km lång med åskrönet ca 20 m över mossan och med en något flack västsida. Åsen ligger i sin helhet över högsta kustlinjen.

Norr om Sandmossen ligger glacifluvialt material som har karaktär av en deltabildning.

Stråket av glacifluvialt material fortsätter fram till Mon öster om Dalkarlsberg.

Askersundsåsen 1

Omfattning: Åsen mellan Nyhem vid kommungränsen i söder och Åsagården i norr.

Delkarta: nr 1

Beskrivning: Åsen är vid kommungränsen drygt 300 m bred, med en markerad västsida som höjer sig ca 10 m över omgivningen medan östsidan är ganska flack.

Efter några hundra meter höjer avlagringen mot nordost och blir smalare med en tydlig åsrygg. Därefter följer en kraftig utbuktning åt väster som följs av ett regelbundet jämt avsatt åsparti med en bredd av 100-200 meter, samt en mycket brant väst-

sida och en något flackare östsida. Åskrönet ligger omkring ca 10 meter över omgivande mark och åsen är väl markerad i landskapet.

Norr om Sörbytorp kastar åsen en kort sträcka mot ONO och fortsätter sedan norrut. Vid Sörby blir åsen något bredare. Åsen fortsätter norrut med åskrönet ca 10 m över omgivande mark och med branta åssidor. Åsavsnittet omkring och norr om avtagsvägen mot Hackvad är oregelbundet avsatt.

Strax söder om vägen mot Hackvad finns en mindre dödisgrop vid östra åsfoten.

Norr om vägen till Hackvad ligger en mycket mäktig åsrygg. Den är ca 10 m hög med branta åssidor. Längs den västra åssidan ligger ett svagt kuperat fält med isälvsmaterial som i norra delen övergår till en tydlig parallellås. Utmed den östra åsfoten finns en långsträckt dödisgrop, samt utanför denna en tydlig parallellrygg.

Efter en mindre svacka norr om Sörby följer åter en kraftig ackumulation vid Högalund och därefter följer ett mjukt men tydligt åsavsnitt som söder om Åsagården antar formen av en väl markerad åsrygg.

Vegetationen på åsen växlar från barrskog med undervegetation av lövsly till blandskog där björk, ek, lönn, rönn och asp dominerar. Långa avsnitt av åsens östsida är uppodlade till åskrönet.

Det högre avsnittet norr om vägen mot Hackvad är bevuxet med tät blandskog på västsidan och utgör betesmark på östsidan.

På åskrönet går länsväg 518 Fjugesta-Vretstorp och ett flertal jordbruksfastigheter ligger längs vägen.

Spår av täktverksamhet finns på flera ställen. Täktverksamheten har upphört för länge sedan och täkterna är i allmänhet helt igenvuxna.

Öster och nordöst om gården Lund ligger två till ytan stora täkter men med ringa djup, (1-4 meter). I västra åssidan, norr om Eklunda, finns en långsträckt täkt nära vägen där husbehovsbrytning pågår.

I det mäktiga åsavsnittet vid Sörby (söder om punkt 56-01) finns ett par täkter mellan länsväg 518 och de enskilda vägarna på västra åssidan.

Bedömning: De delar av åsen där länsväg 518 inte har utpräglad krönläge som exv söder om Eklunda och söder om Sörbylund utgör markerade inslag i landskapsbilden. Vid färd längs vägen på åskrönet upplevs åsen som relativt fri från täkter och med en tilltalande utsikt över omgivande slätt.

Klassificering: Klass 1 a; mellan kommungränsen och Eklunda, åsdelen öster om vägen söder om Sörbylund samt delar av västra delen av isälvsfältet norr om Södervik och en del av parallellryggen på östra sidan.

Klass 1 b; resterande del av åsen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden och närhet till väg och bebyggelse.

Klass 1 b; länsväg 518.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	1 899 500 m ³
Klass 1 b	2 367 400 m ³

Askersundsåsen 2

Omfattning: Åsdelen mellan Åsagården och Frötorp.

Delkarta: nr 2

Beskrivning: Norr om Åsagården har avlagringen en mjuk form. Den är bred och flack men vissa partier söder om Värhulta höjer sig på östra sidan till ca 15 m över omgivande åkermark. Omgivande mark längs västsidan ligger något högre.

Norr om Edsbergs kyrka följer en mäktig ackumulation med en höjd på ca 20 m och med en betydande bredd. Tåktverksamhet pågår i den östra åssidan.

Efter en mindre svacka följer ännu en kraftig ackumulation (vid Snarvi) med en brant västsida och en något flackare östsida.

I östra åssidan finns ett par stora delvis igenvuxna tåkter.

Efter den mäktiga höjden följer ett lågt men väl markerat åsavsnitt som avslutas med en mindre kulle vid Löten. Isälvsavlagringen försvinner där i en rygg uppbyggd av lerig morän.

Åsen är till stora delar odlad åker. Västra sidan av kullen norr om Edsbergs kyrka och kullen vid Snarvi är bevuxna med tät blandskog. Den smala norra delen av åsen är glest blandskogsbevuxen och undervegetationen hålls efter genom betning.

Längs åsen löper allmänna landsvägen Fjugesta-Vretstorp och längs vägen finns ett flertal jordbruks- och bostadsfastigheter.

Tåktverksamheten pågår enligt tåkttillstånd i östra sidan av åsen. Materialet växlar från sand till stenigt grus.

Stora delar av kullen nordväst om Edsbergs kyrka är bortgrävd och tåkten är till största delen igenvuxen.

Vid Snarvi finns två stora 8-10 m djupa husbehovståkter. Tåktarna är delvis igenvuxna. En mindre öppen husbehovståkt finns på västra åssidan norr om Haga. Tåkten är 5 m djup. Materialet synes vara grus, täckt med 3 m svallsand.

Bedömning: Det flacka åsavsnittet mellan Åsagården och Edsbergs kyrka är av stor betydelse för miljön kring Edsbergs kyrka och utgör en väsentlig del i den sammanhängande åsen.

Klassificering: Klass 1 a; de delar som inte är låsta av väg och bebyggelse. Klass 1 b; zon längs vägen från kyrkan till Frötorp.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; allmänna vägen och bebyggelse.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	1 474 800 m ³
Klass 1 b	2 032 500 m ³

Askersundsåsen 3

Omfattning: Åsdelen söder om Fjugesta gård till Krokåsen i norr.

Delkarta: nr 2

Beskrivning: Efter ett kortare avbrott återkommer isälvsstråket med ett mäktigt och väl markerat åsparti söder om Fjugesta gård. Åspartiet höjer sig ca 10 m över omgivande mark och ligger öppet omgivet av åkermark.

Åsen sluttar här flackt mot väster medan östsidan utan nivåförändring övergår i moränen.

Norr om Sanna svänger åsen kraftigt åt nordväst. Efter en svacka ligger en kraftigt markerad åskulle, Krokåsen, som avslutar det sammanhängande stråket.

Mellan Fjugesta gård och järnvägen samt på Krokåsen utgöres åsens vegetation i huvudsak av blandskog, medan övriga delar är gränsbevuxna eller odlad åker.

Detta åsavsnitt, liksom föregående ligger omgivet av öppen åkermark.

Länsväg 518 Fjugesta-Vretstorp löper längs åsen, dock ej som krönväg. En mindre körväg är söder om Fjugesta gård dragen på krönet av kullen.

Järnvägen Örebro-Svartå korsar åsen liksom länsväg 204 Fjugesta-Mullhyttan, samt den blivande nya vägen Fjugesta-Lanna.

Ett flertal fastigheter finns på åsen. Mellan Fjugesta gård och Sandtorp finns en infiltrationsanläggning för vattenrening.

En stor öppen täkt finns söder om Fjugesta gård, i västra sidan av kullen. Täkten når fram till krönvägen och är 10-12 m djup. Materialet synes vara sand och grus.

En stor täkt finns söder om Sanna.

Mellan Fjugesta gård och Sandtorp är åsen utbruten närmast vägen. Täkten är helt igenvuxen och användes delvis för vattenrening. I kullen söder om järnvägen finns en stor igenvuxen täkt. Skyddsområde för grundvattentäkt omfattar delar av åsavsnittet.

Bedömning: Den markerade södra kullen utgör genom sin form ett väsentligt inslag i det öppna och i övrigt flacka landskapet. Även avsnittet mellan järnvägen och Sanna är av betydelse för landskapsbilden. Krokåsen i norr utgör genom sin markerade form, samt vegetationen ett tilltalande inslag i landskapsbilden.

Klassificering: Klass 1 a; de delar som inte är låsta av väg eller bebyggelse. Klass 1 b; en zon längs allmänna landsvägen samt delar av kullen söder Fjugesta gård som är inlöst, i samband med vägrat täkttillstånd.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; väg, bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 1 a 279 000 m³
 Klass 1 b 790 000 m³

Askersundsåsen 4 a, b, c

Omfattning: a) Åsrygg vid Kälkesta b) Åsrygg vid Klövlandet
 c) Åskulle nordväst om Ekeberg.

Delkarta: nr 3

a) Åsrygg vid Kälkesta

Beskrivning: Den kilometerlånga Åsryggen vid Kälkesta börjar med en markerad kulle. Efter en mindre svacka höjer sig åsen åter och gränsar med västsidan mot Svartån. Åsen fortsätter norrut längs ån och slutar mot en tipplats med bränd skiffer.

Åsen är på södra delen och längs östra sidan odlad åker, medan sidan längs Svartån är lövträdsbevuxen eller igenplanterad åker.

En mindre körväg går längs åskrönet och några mindre jordbruksfastigheter ligger längs vägen.

En föredömligt iordningställd täkt finns söder om Kälkesta.

Några hundra meter norr om Kälkesta ligger en liten husbehovstäkt omedelbart öster om vägen.

Bedömning: Denna Åsrygg med sin markerade form och sitt öppna läge i landskapet är mycket tilltalande. Tilltalande är också utsikten från åskrönet över de kuperade åkrarna längs östra ås-sidan. I väster syns Svartån och bakom den åker och hagmark.

Klassificering: Klass 1 a, hela åsen.

Klassificeringsmotiv: Landskapsbilden.

Kubikmassor: Klass 1 a, 275 000 m³.

b) Åsrygg vid Klövlandet

Beskrivning: Vid Klövlandet ligger en mycket markerad Åsrygg. Den gränsar med östra sidan mot Svartån och åskrönet ligger ca 20 m över ån. Åt väster gränsar åsen mot svallsediment längs Kilsbergs-

kanten. Västsidan är 10-15 m hög. I norr planar åsen ut och slutar med en låg flack med tydlig rygg.

Åssidan mot Svartån är bevuxen med mycket tät blandskog, medan åskrönet mot västsidan är bevuxen med gles blandskog, där undervegetationen hålls efter genom bete. Den flacka ryggen i norr är åkermark. En jordbruksfastighet ligger på västra åssidan.

Bedömning: Denna åsrygg med sin mäktiga form och bevuxen med delvis betad lövskog utgör ett mycket tilltalande inslag i landskapet. Åsens närhet till Svartån höjer dess värde ytterligare. Åsen, som saknar grustäcker, bedöms ha ett mycket stort värde både från geologisk och landskapssynpunkt.

Klassificering: Klass 1 a; hela åsen.

Klassificeringsmotiv: Landskapsbilden och geologin.

Kubikmassor: Klass 1 a, 528 000 m³.

c) Åskulle nordöst Ekeberga

Beskrivning: Isälvsstråket kastar från Klövlandet åt öster och en mäktig avlagring glaci-fluvialt material ligger öster om Svartån. Kullen som ligger i en moränsluttnings mot ån höjer sig märkbart över moränen.

Vegetationen är tät blandskog och lövsly och avlagringen är omgiven av ett mindre område odlad åker.

Täktverksamheten pågår enligt tillstånd från 1966 och kullen är delvis utgrävd. Materialet synes vara sanddominerat.

Bedömning: Kullen ligger nära Svartån men eljest saknar den betydelse för landskapsbilden.

Klassificering: Klass 2; hela åsavsnittet.

Klassificeringsmotiv: Närhet till Svartån.

Kubikmassor: Klass 2, 104 000 m³

Askersundsåsen 5

Omfattning: Åsen mellan Brotorp och Öna.

Delkarta: nr 3

Beskrivning: Åsen börjar vid Svartån. Avlagringen är bred med en tydlig åsrygg och en parallellrygg längs östra sidan. Norr om Staveläng är åsen helt utbruten och täkten är i ordningställd med flacka slänter mot väster och täktbotten i höjd med omkringliggande mark i öster. Längre norrut ligger en tydlig åskulle.

Stråkets fortsättning norrut är ganska tydligt avgränsad mot öster, medan gränsen mellan åsen och svallmaterial längs Kilsbergskanten är mycket svår att fastställa. Åsen är i sig själv kraftigt svallad.

Norr om Öna blir åsen mycket svår att urskilja.

Åsen är till största delen åker eller betesmark men på vissa delar är den blandskogsbevuxen.

På södra åsdelen löper en enskild väg och längs denna ligger några fastigheter. Även på norra åsdelen ligger några mindre fastigheter.

Täktverksamheten har förekommit i södra åsdelen väster om vägen, täkten är 7-8 m djup med blandat åsmaterial. Täckten är delvis igenvuxen. Norr om Staveläng är åsen helt utbruten till marknivån öster om åsen.

I norra åsdelen finns en liten husbehovstäkt. Det primära is-älvs materialet är här täckt med ett tjockt lerlager och svall-sand.

Nordväst om Åbytorp har en mindre avlagring markerats på nya geologiska kartan. Den är delvis skadad av en pågående täkt och ansluter åt sidorna mot svallgrusmaterial. Den har redovisats i svallgrusinventeringen och tas därför inte särskilt upp här.

Bedömning: Åsdelen är inte speciellt markerad men ligger öppet i landskapet.

Klassificering: Klass 1 a; huvuddelen av åsen.

Klass 2; sydligaste delen av södra avlagringen.

Klassificeringsmotiv: Bebyggelse och öppet läge i landskapet.

Kubikmassor: Klass 1 a, 500 000 m³

Klass 2 40 000 m³

Askersundsåsen 6

Omfattning: Ett flertal åsavsnitt mellan Lekeberga och Arvaby.

Delkarta: nr 4

Beskrivning: Strax innan Lekhytteåns och Garphytteåns utflöde i Svartån finns ett delvis markerat åsavsnitt. Åsen höjer sig knappt skönjbart över svallsedimenten söder om Lekeberga. Östra sidan som gränsar mot Garphytteån är mycket brant och ca 20 m hög. Södra åsdelen genomskäres av Lekhytteån som skurit ner drygt 10 m i avlagringen.

Åsen fortsätter norr om Hidinge nya kyrka som en terassbildning, som gränsar mot en moränhöjd.

Åsryggen norr om kyrkan är bevuxen med tät blandskog.

På åsen ligger Hidinge kyrka med begravningsplats. På den norra delen av åsen finns ett flertal fritidshus. Vägen Lanna-Hidinge-Lekhyttan skär tvärs åsen norr om kyrkan. Åsdelen söder om landsvägen ingår huvudsakligen i naturreservatet Lekeberga-Sälven.

Täktverksamhet för husbehov har förekommit söder om kyrkan där materialet är sandigt. En helt igenvuxen täkt finns på östra sidan i norra åsdelen.

Vid Holmtorp finns en markerad åskulle som bebyggts med prästgård.

Norr om Europaväg 3 ligger ett antal mer eller mindre markerade åsavsnitt i Garphytteåns västra dalsida. Åsavlagringarna är troligen sammanhängande men delvis överlagrade av finjordssediment.

Åsavsnittet utgör delvis öppen åker eller ängsmark och är delvis lövskogsbevuxna.

Mellan Tovetorp och Arvaby dominerar barrskog.

Gamla husbehovstäckter av relativt stor omfattning finns dels vid Rastorp, dels norr om Tovetorp. Sandigt material synes dominera i täkterna.

Bedömning: Åsdelen söder om Hidinge kyrka utgör naturreservat. Garphytteåns dalgång rymmer värdefull landskapsbild där åsavlagringarna ingår som betydelsefulla delar.

Klassificering: Klass 1 a; åsavsnitten mellan Rastorp och Tovetorp. Klass 1 b; åsavsnitten vid Lekeberga och Holmtorp. Klass 2; del av åspartiet vid Rastorp samt de skogsbevuxna delarna mellan Tovetorp och Arvaby.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbild. Klass 1 b; naturreservat, fritidshus och bostadsfastigheter. Klass 2; närhet till väg och bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 1 a, 500 000 m³
 Klass 1 b, 134 000 m³
 Klass 2, 400 000 m³

Askersundsåsen 7

Omfattning: Avlagring söder Lannafors, avlagring norr Lannafors samt avlagring norr S Åfallet.

Delkarta: nr 5

Beskrivning: I svallmaterial längs Kilsbergskanten ligger söder om Lannafors en större glacifluvial avlagring i vilken brytning pågår. I täktväggen mot väster ligger ett svallgruslager av 4-5 m tjocklek över det glacifluviala materialet. Materialet i täkten växlar från grovt grus till sand.

Norr om Lannafors på östra sidan om Garphytteån ligger en låg men markerad åsrygg som till största delen är bebyggd med bostadsfastigheter. Norr om S Åfallet ligger i slutningen mot Garphytteån en glacifluvial avlagring utan tydlig åskontur.

Den är barrskogsbevuxen och ligger omgiven av skogsmark. Grusbrytning pågår enligt tillstånd och materialet växlar från stenigt grus till mo.

Klassificering: Klass 1 a, söder om Lannafors. Klass 1 b, åsryggen norr om Lannafors och vid Garphyttan. Klass 2, norr om S Åfallet.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; närhet till Garphytteån.

Kubikmassor: Klass 1 a 100 000 m³

Klass 1 b 46 000 m³

Klass 2 150 000 m³

Askersundsåsen 8

Omfattning: Slätåsen.

Delkarta: nr 5

Beskrivning: Slätåsen är en relativt flack, hårt svallad avlagring, som sträcker sig från vägen Garphyttan-Latorp och drygt 2,5 km norr ut.

Åsen gränsar flackt mot svallad morän, myrmark och svallgrus. Vegetationen på åsen utgöres i huvudsak av barrskog.

Längs åsens västra sida löper allmänna vägen mellan Garphyttan och Frösvidal. Längs denna väg finns ett flertal bostadsfastigheter. Den södra åsdelen är till största delen bebyggd och troligen utplanad i samband med byggnationen.

Invid Kilsbergskanten nordväst om Lövhagen finns en liten ansamling glacifluvialt material. Den avlagringen är dock helt exploaterad.

Bedömning: Åsens läge nära bebyggelse medför att den har visst rekreations- och landskapsbildsvärde.

Klassificering: Klass 1 b; södra och västra åsdelen. Klass 2; nordöstra åsdelen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; för södra åsdelen finns byggnadsplan, väg och bebyggelse låser västra åssidan. Klass 2; närhet till bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 1 b 1 263 500 m³

Klass 2 352 000 m³

Askersundsåsen 9

Omfattning: Ås vid Lövbrickan.

Delkarta: nr 6

Beskrivning: SSö om Lövbrickan ligger glacifluvialt material under ett svallgrustäcke.

Öster om Lövbrickan ligger ett lokalt delta av glacifluvialt material. Deltat höjer sig tydligt 5-10 meter över svallgruset som ligger nedanför. I norr smalnar deltaplatån till en ås som

ligger på västra sidan av en dalgång. Åsen som är något oregelbundet avsatt med åsgropar och kitteldalar, når upp ovanför HK.

Åsen och deltaplatån är barrskogsbevuxen. Huvuddelen av deltat ingår i det i december 1979 bildade naturreservatet Lövbrickan.

Norr om detta åsparti finns en unik samling fornborgar längs Kilsbergssluttningen.

Bedömning: Detta åsparti ligger i ett från allmän naturvårdssynpunkt mycket skyddsvärt område. Högsta kustlinjen ligger strax ovanför ovannämnda platå och i området kring Lövbrickan finns flera väl utvecklade fossila strandvallar. Åsryggen som ligger såväl under som över HK saknar motsvarighet inom inventeringsområdet.

Klassificering: Klass 1 a; åsryggen norr om platån, klass 1 b; deltat, klass 3, det plana fältet SSÖ Lövbrickan.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; geologi, klass 1 b; naturreservat.

Kubikmassor: Klass 1 a 100 000 m³
 Klass 1 b 200 000 m³
 Klass 3 63 000 m³

Askersundsåsen 10

Omfattning: Domareåsen och avlagringen norr om Sandmossen.

Delkarta: nr 6

Beskrivning: Vid ängamossens västsida ligger en mycket mäktig ås som höjer sig 20-25 m över mossen. Åssidan mot öster är mycket markerad men endast några meter hög, då den ligger i anslutning till en östlig moränsluttnings. Åsen är oregelbundet avsatt med flera stora parallellryggar, dödisgropar och åsgropar. Hela åsen är avsatt över HK.

Söder om Lisselängen ligger ett mindre sandfält intill västra åssidan.

Vid Lisselängen slutar den sammanhängande åsen och norr om Sandmossen återkommer stråket i form av flacka oregelbundna grus- och sandfält där det är svårt att finna någon åsform. Avlagringarna gränsar till morän- och myrmarken och i vissa delar till fält med grovmo.

Vegetationen på åsdelarna är barrskog. Även omgivande mark utgör skogsmark eller myr. De forna gårdarna vid Lisselängen är planterad med granskog.

Ett par mindre grustäcker finns söder om Lisselängen och materialet synes vara stenigt grus.

Bedömning: Domareåsen med sin mäktiga form och sitt läge ovanför HK gör åsen unik för inventeringsområdet. På åsen går en populär skid- och vandringsled och åsen utgör ett tilltalande inslag i landskapet, samt är av stor betydelse för det rörliga friluftslivet.

Klassificering: Klass 1 a; Domareåsen, klass 2; avlagringen norr om Sandmossen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; geologin, landskapsbilden och rekreationsmöjligheterna, klass 2; friluftslivet.

Kubikmassor: Klass 1 a 1 357 000 m³_f
Klass 2 360 000 m³_f

H A R D E M O Å S E N 1 - 11

Allmän beskrivning

Ett stråk av isälvsavlagringar grenar sig söder om Hallsberg från Hallsbergsåsen och bildar en blås som sträcker sig norrut förbi Nälbergshammaren, Hardemo, Kräcklinge, Sanna och fram till Tysslingen. Detta stråk benämns Hardemoåsen. Stråket fortsätter till nordvästra stranden av Tysslingen i form av låga kullar.

Vid kommungränsen vid Tälle är åsen relativt flack, men får vid Björkbacken och norrut en mer markerad åsform som sträcker sig till Nälbergshammaren.

Åsen ligger likt en terrass invid västsidan av den mäktiga moränhöjden Nälbergshammaren. Åsen är norr därom smal men väl markerad. Åsen antager söder om Hardemo kyrka mäktiga former med branta åsidor och med åskrönet ca 15 m över omgivande mark.

Mellan Hardemo kyrka och Höjen utgöres åsen av en rad låga åsryggar och kullar med varierande längd och höjd.

Vid Kräcklinge kyrka börjar en bred, flack drygt 2 km lång åsrygg. I norra delen av åsen finns flera relativt stora grustäcker. Därefter kastar åsen mot öster. I övergången ligger spridda åskullar från Ö Granhammar till söder om Vintrosa kyrka samt vid N Folkavi.

Åsens fortsättning norrut fram till Svartån nordväst om Rumbo-slätten består av ett antal åsryggar med korta avbrott.

Mellan N Folkavi och gamla Svartån finns flera grustag. Därpå följer en isolerad åskulle vid Irvingsholm. De nordligaste avlagringarna av Hardemoåsen utgöres av några små, till största delen bortgrävda åskullar på västra stranden av Tysslingen, samt tre kullar väster om Älgesta. Även i dessa kullar har täktverksamhet pågått.

Hardemoåsen 1

Omfattning: Ett åsavsnitt från Tälle i söder till Björkelund i norr, samt en kulle väster om E3 vid Handberga.

Delkarta: nr 7

Beskrivning: Den västra kullen är ca 400 m lång. Den höjer sig från söder flackt men tydligt 8-10 m över omgivande mark. Åskrönet är markerat. Åsdelen planar ut i nordligaste delen och förlorar sin åsform. Den 3 km långa åsryggen öster om E3 ligger i söder mot ett berg och följer det flackt sluttande landskapet ner mot Tälle och fram till Björkbacken. Vid Björkbacken höjer sig åsen 5-8 m över omgivningen och blir markerad i landskapet. Åsen sänker sig från Björkbacken fram till byvägen mot Åpsätter. Söder om Åsen höjer sig åter åsen 8-10 m över omgivningen och blir tydligt markerad och ryggformad.

Den västra kullen är på södra halvan bevuxen med barrblandskog och flertalet enbuskar. Norra delen av kullen är röjd, men enstaka blandskogsridåer finns kvar. Åsdelen är omgiven av odlad

mark, utom mot norr där den gränsar mot skogsmark.

Den östra åsdelen är i söder bevuxen med barrskogsvegetation fram till sågverket, samt i norr därom omgiven och bevuxen med åkermark, tomtmark och skogsmark. Åspartiet norr om Björkbacken är omgiven av odlad mark, som delvis går upp på åssidorna. I övrigt förekommer enstaka blandskogsridåer längs gamla länsväg 50 som går på åsen.

Den västra kullen är bebyggd med en herrgård och tillhörande ekonomibyggnader. En enskild väg går fram till bostadshuset, i kullens sydsluttning finns en mindre husbehovstäkt (ca 15 m diameter 1,5-2 m djup).

Den långa åsdelen är i söder genomskuren av länsväg 529 och vid Tälle genomskärns den av järnvägen. Vid Tälle finns ett sågverk, flera bostadshus och ekonomibyggnader. Norr om Tälle går gamla länsväg 50 på åsen fram till Björkelund. Vid Björkbacken, Åstorp och Åsen ligger flera bostadshus och ekonomibyggnader. Riksväg 50 löper strax väster om åsen. En enskild väg till Aspsätter genomskär åsens mittendel.

Mellan Björkbacken och Tälle är det borttaget lite material för husbehov på åsens östra sida.

Materielet synes vara grusig sand.

Bedömning: Åsdelen söder om Tälle har ringa betydelse för landskapsbilden. Denna del är till större del bunden av byggnader och vägar. Norr om Björkbacken reser sig åsen markant i landskapet och får stor betydelse för landskapsbilden. Samma gäller partiet vid Åsen. Sträckan däremellan är relativt flack, men tydlig i det öppna landskapet.

Åsdelen väster om riksväg 50 utgör ett dominerande inslag i landskapet. Den är i det närmaste oskadad av täkter och en typisk åsbildning.

Klassificering: Klass 1 a, hela åsavsnittet frånsett delar som är bundna av väg och bebyggelse, klass 1 b, de delar som är bundna av väg och bebyggelse.

Åsdelen öster om E3: Klass 1 b, den södra delen samt områdena kring Björkbacken och Åsen. Klass 2, de övriga åspartierna.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a, landskapsbilden, geologin, klass 1 b, bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 1 a 218 000 m³
Klass 1 b 437 500 m³

Hardemoåsen 2

Omfattning: Från Brändåsen till Hardemo kyrka.

Delkarta: nr 8

Beskrivning: Åsen ligger som en terrass vid foten av den hårt svallade västsidan på moränhöjden Nälbergshammaren. Därefter fortsätter åsen norrut som en smal och väl markerad sammanhängande rygg som efter hand tilltar i höjd. Söder om Hardemo kyrka når åskrönet ca 15 m över omgivande mark.

Åssidorna är till stora delar åkermark men längs åskrönet finns en lövträds- och buskvegetation i alléform eller mindre träd-dungar.

Längs åskrönet går länsväg 532 och ett flertal bostads- och jordbruksfastigheter ligger på åsen. På norra åsdelen ligger Hardemo kyrka.

På och invid åsen finns flera fasta fornlämnningar. På Nälbergshammarens krön finns ett gravröse. Söder om vägen mot Hallsberg finns en rektangulär stensättning och i vinkeln mellan vägarna mot Viby och Stenkulla finns en domarring, samt nordväst om domarringen en offerkälla. Vidare finns en milsten vid hembygds-gården. Mellan Högtorp och prästgården finns ett gravfält med ca 20 flacka stensättningar. I nordligaste åsdelen ligger St Olofkällan.

Åsen är sargad av många små husbehovstäckter. De flesta är igen-vuxna, men i det mäktiga partiet söder om Hardemo kyrka finns stora öppna husbehovstäckter.

Materialet i täkterna synes vara grovt grus.

På Nälbergshammarens västra sida invid åsen förekommer täkt-verksamhet enligt tillstånd givet 1968. Materialet som bryts är grovt svallgrus. Gränsen mellan svallat material och isälvs-material är här svår att fastställa.

Bedömning: Åsen är ett typiskt exempel på en mellansvensk ås, i den utformningen som innebär en sammanhängande rygg. Åsen ut-gör ett dominerande inslag i det öppna landskapet. Mängden av fornminnen och kulturhistoriska värdefulla byggnader på åsen och i dess närhet bedrager till att höja åsens värde. Åsen har mycket stor betydelse för landskapsbilden och dess geologiska och kul-turhistoriska värde är betydande.

Klassificering: Klass 1 b, hela åsen. De delar av åsen som faller utanför klass 1 b klassificeras som klass 1 a.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden och geologin, klass 1 b; väg och bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 1 b 798 000 m³

Hardemoåsen 3

Omfattning: 2 kullar öster om Skyberga och 2 kullar väster om Skyberga.

Delkarta: nr 8

Beskrivning: Norr om Hardemo kyrka ligger två åskullar. Den södra är ca 8 m hög och 150 m lång och den norra är 2-4 m hög och ca 400 m lång. Dessa kullar är gräsbevuxna och ligger mycket öppet

och markerat i landskapet.

Allmänna landsvägen Hardemo-Kräcklinge passerar öster om den södra Åskullen, medan den norra kullen till stora delar är låst av vägen.

Vid Skyberga finns antydning till en blås mot öster i form av en flack gruskulle öster om Skyberga samt en mycket låg rygg vid Skybergabacken.

Den förstnämnda kullen är huvudsakligen uppodlad åker. En mindre husbehovstäkt finns nu i denna gruskulle.

Vid Skybergabacken utgörs största delen av åsryggen av tomtmark. Resterande delar av åsen består av grunda till största delen igenvuxna täkter.

På kullarna väster om Skyberga finns flera fasta fornminnen, ett gravfält med fem fornlämningar på den södra Åskullen och två gravhögar söder om vägen på norra kullen. Vid vägkorsningen öster om åsen finns en milsten och den s k Torshögen, samt nordväst om Ingvallsgården en större gravhög.

Bedömning: De två kullarna i huvudåsen ligger öppet i landskapet och utgör en väsentlig del av den tilltalande landskapsbilden. De två kullarna öster om Skyberga är låsta av väg och bebyggelse och av mindre betydelse för landskapsbilden.

Klassificering: Klass 1 a; hela den södra Åskullen samt den del av den norra Åskullen som ej kåses av vägen. Klass 1 b, södra och norra delen av sistnämnda kullen, samt de två östra kullarna.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; vägar, bebyggelse och fornminnen.

Kubikmassor: Klass 1 a 97 600 m³
Klass 1 b 30 000 m³

Hardemoåsen 4

Omfattning: Två åsryggar vid Norrby.

Delkarta: nr 9

Beskrivning: Åsryggarna höjer sig flackt men tydligt över omgivande slättlandskap och avslutas med en liten kulle. På södra åsryggens krön går länsväg 534. Åssidorna utgör huvudsakligen odlad åkermark.

Den norra åsryggen är fram till vägen mot Torp bebyggd med bostadsfastigheter. Resterande åsdel norr om ovannämnda väg består av en gammal igenvuxen ej iordningställd grustäkt. Materialet i slänten synes vara stenigt moigt grus.

Mitt på den södra åsryggen finns en gammal helt igenvuxen ca 5 m djup och ca 50 m lång täkt.

Bedömning: Den del av åsen som ej låses av väg och bebyggelse är söndergrävd genom täktverksamhet men ligger helt öppet i landskapet.

Klassificering: Klass 1 a, åsdelen norr om vägen mot Torp, klass 1 b, åsdelen fram till vägen mot Torp.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a, landskapsbilden, klass 1 b, väg och bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 1 a 50 000 m³
Klass 1 b 87 000 m³

Hardemoåsen 5

Omfattning: Åskullar mellan Götabro och Höjen

Delkarta: nr 9

Beskrivning: Mellan Götabro och Höjen finns ett antal kullar och ryggar av isälvsmaterial som sticker upp ur lersedimenten inom det öppna åkerlandskapet.

Ryggen mitt för Torp är ca 8 m hög och 500 m lång. Den är i söder tallskogsbevuxen och i norr odlad åker.

I södra delen finns en större husbehovstäkt med grusigt ås-material.

Två långa flacka kullar, helt uppodlade, ligger på var sin sida om Täljeån. Här har ingen grusbrytning ägt rum.

Norr om dessa låga kullar finns en markerad höjd som utgör sidorna av en utgrävd gruskulle. Höjden är bevuxen med några tallar.

Ca 500 m söder Höjens gård ligger en markerad kulle omedelbart öster om vägen. Kullen är blandskogsbevuxen och en ca 4 m djup husbehovstäkt finns på östra sidan.

Materiallet synes vara sandigt grus.

Sydöst om Höjen ligger en flack kulle som är barrträdsbevuxen och med en öppen husbehovstäkt.

Materiallet synes vara sandigt.

Nordväst Höjen ligger en mycket flack kulle med en liten träd-dunge. Kullen är till stora delar uppodlad. Ingen grusbrytning har förekommit.

Bedömning: Kullarna ligger öppet och markerat på åkermark, och utgör delvis markerade inslag i landskapsbilden.

Klassificering: Klass 1a, hela åsavsnittet.

Klassificeringsmotiv: Det öppna läget i landskapet.

Kubikmassor: Klass 1 a 105 000 m³

Hardemoåsen 6

Omfattning: Åsdelen omkring Kräcklinge kyrka.

Delkarta: nr 10

Beskrivning: En drygt 2 km lång åsrygg med varierande höjd och bredd börjar vid Sörgården söder om Kräcklinge kyrka. Förbi Sörgården och prästgården får åsen en mer markerad form. Efter en markerad kulle norr om prästgården följer ett flackt och oregelbundet avsnitt med långa men tydliga kullar.

Söder och avtagsvägen mot Strängstorp återfår avlagringen en mer markerad form norrut. Åsen planar ut och försvinner i svallsand och lera norr om Eketorpet men återkommer i form av en obetydlig rygg vid Rösan. Åsen är till stora delar odlad åker men vissa delar är trädbevuxna. Vid vägen mot Strängstorp ligger ett avsnitt som är bevuxet med, i huvudsak björk och asp.

Ca 100 m söder om avtagsvägen till Strängstorp finns en åskulle med backsippa. Denna lokal är dock mycket starkt hotad av pågående husbehovstäkt.

Nordvästra åsavsnittet är i huvudsak barrskogsbevuxet. Ryggen vid Rösan är öppen betesmark.

Åsen är frånsett nordvästra delen, omgiven av öppen åkermark. Längs åsen löper länsväg 536. Åsdelen vid Kräcklinge kyrka är låst av bebyggelse.

På norra åsdelen finns ett antal bostads- och jordbruksfastigheter.

En fornlämnning finns i form av en runsten vid Kräcklinge kyrka.

Söder om avtagsvägen till Strängstorp finns en drygt 100 m lång och ca 4 m djup husbehovstäkt. Brytning sker främst i södra delen av tälten.

Materialet synes vara grovt grus.

En iordningställd täkt finns i norra sidan av kullen norr om, Kräcklinge prästgård.

Nordväst om Grindstorp finns en täkt med tillstånd med 8-10 m djup.

Bedömning: Åsen ligger till största delen öppet i landskapet och utgör ett tilltalande inslag i landskapsbilden. Åsdelen söder om vägen mot Strängstorp är sargad av gamla och pågående tälten. I södra delen av detta område ligger en lokal med backsippor.

Klassificering: Klass 1 a, mellan Kräcklinge kyrka och Strängstorp, klass 1 b, från Sörgården till 200 m N Kräcklinge kyrka, klass 2, övriga åsdelar.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a, landskapsbilden, klass 1 b, väg och bebyggelse, klass 2, närhet till väg och bebyggelse.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	300 000 m ³
Klass 1 b	295 000 m ³
Klass 2	322 000 m ³

Hardemoåsen 7

Omfattning: Åsdelen består av kullar vid Norra Folkavi.

Delkarta: nr 10

Beskrivning: Kullarna är låga och utgör eller är omgivna av åkermark.

De tre sydligaste kullarna varav åtminstone en är helt utgrävd utgör i dag åkermark.

Den östligaste kullen är helt utgrävd och kommer att planas ut till åkermark. Den norra kullen är på södra delen tallskogsbevuxen och på norra uppodlad åker. Den västligaste kullen är till södra delen tallskogsbevuxen och på norra uppodlad åker. Den västligaste kullen är till södra delen bevuxen med björk och asp. Norra delen upptas av en branddamm.

Täktverksamheten pågår enl tillstånd i tre av kullarna, Av den västra och den östra kullen återstår endast kanterna. Mitt i norra kullen finns en större täkt.

Materialet är sandigt grus med inslag av mo och mjäla.

Bedömning: Endast den nordligaste kullen är så mäktig att den kan sägas utgöra ett dominerande inslag i landskapet. Övriga kullar är helt eller delvis utplanade till åkermark. Grustäkterna i nuvarande omfattning döljs ganska väl av omgivande trädvegetation.

Klassificering: Klass 1 a; alla kullar utom den norra, klass 2; den norra kullen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a, och klass 2, det öppna läget och landskapsbilden.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	20 000 m ³
Klass 2	51 000 m ³

Hardemoåsen 8 a

Omfattning: Åsrygg och kullar vid Ö Granhammar.

Delkarta: nr 11

Beskrivning: Åsdelen ligger vid Backen sydost om Östra Granhammar. Det är en 5 m hög och 500 m lång rygg som i norr är väl markerad och flackar ut mot söder. N om åsryggen finns 4 flacka små kullar vilka samtliga är odlad åkermark.

Åsen ligger öppet och är på norra delen gräsbevuxen och södra delen utgör tomt- och åkermark.

Länsväg 569 tangerar södra åsdelen och invid vägen ligger några fastigheter.

Norr om vägen finns en gammal täkt, helt igenvuxen. I norra åsdelen finns en husbehovstäkt med grusig sand.

Bedömning: Norra åsdelen ligger öppet i landskapet, men är skadad av tidigare och pågående täktverksamhet. Åskullarna norr om åsryggen är svåra att urskilja i åkerlandskapet.

Klassificering: Klass 1 a; kullarna i åkern, klass 1 b; södra åsdelen till 50 m norr om vägen, klass 2; åsdelen norr därom.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden, klass 1 b; väg och bebyggelse, klass 2; läget i det öppna landskapet.

Kubikmassor: Klass 1 a 10 000 m³
 Klass 1 b 46 000 m³
 Klass 2 33 000 m³

Hardemoåsen 8 b

Omfattning: Ett åsavsnitt bestående av två kullar söder om Vintrosa kyrka.

Delkarta: nr 11

Beskrivning: Den södra kullen är ca 20 x 20 m och höjer sig 1-1,5 m över omgivande mark. Den norra kullen är ca 300 m lång och höjer sig 3-5 m över omgivningen. Den begränsas av Svartån i norr.

Den södra kullen är till största delen odlad, på krönet förekommer ängsmark. Den norra kullen är även i huvudsak odlad, utom i sydöstra delen där det finns tät lövskogsvegetation. På krönet kring tomtmarken finns lövträdsridåer. Kullen är helt omgiven av odlad mark, en bäck passerar 50 m öster om kullen.

På norra kullens krön, ligger ett bostadshus och en ekonomi-byggnad. En igenvuxen husbehovstäkt (ca 20x30x5 m) ligger strax väster om huset.

Materialet synes vara sandigt.

Bedömning: Åsen ligger i ett öppet landskap och utgör ett dominerande inslag i detta.

Klassificering: Klass 1 a, båda kullarna.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a, landskapsbilden.

Kubikmassor: Klass 1 a, 33 200 m³.

Hardemoåsen 8 c

Omfattning: Ett åsavsnitt öster om Lanna vid Halltorp och Ekeberg.

Delkarta: nr 11

Beskrivning: Den norra kullen är flack och höjer sig 2-4 m över omgivande mark. Den södra börjar i söder i form av en åskulle 6-10 m över omgivningen och flackar sedan av norrut för att längst i norr åter stiga till 6-10 m. Den är ryggformad.

Den norra kullen består förutom av tomtmark uteslutande av åkermark, En mindre granridå finns i kullens nordligaste del.

Den södra åsdelen är i huvudsak uppodlad med undantag av tomtmark och enstaka blandskogsridåer.

På den norra kullen finns ett par bostadshus och några ekonomibyggnader. En äldre mindre husbehovstäkt (ca 50x60x2 m) finns i partiets norra del.

På södra delen av södra åsavsnittets krön går en enskild väg, utefter vilken ett flertal bostadshus och ekonomibyggnader är belägna. I åsdelens södra del finns två mindre husbehovstäcker varav en fortfarande används, dessutom är området sargat av några äldre husbehovstäcker.

Materialet i den södra täkten synes vara sandigt.

Bedömning: Den norra kullen är till största delen bunden av byggnader. Kullen ligger väl markerad i ett öppet landskap.

Den södra åsdelen utgör ett relativt dominerande inslag i det öppna landskapet. En stor del av åsen är bunden av byggnader och vägar.

Klassificering: Klass 1 b, den norra åskullen, klass 2, den södra åsdelen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b, bebyggelse, klass 2, landskapsbilden.

Kubikmassor: Klass 1 b 39 200 m³
Klass 2 306 000 m³

Hardemoåsen 9

Omfattning: 5 åsryggar mellan Nybble och E18.

Delkarta: nr 12

Beskrivning: Isälvsstråket fortsätter 400 m sydöst Nybble gård med en serie åsryggar åtskilda av mindre svackor. Ryggarna är flacka, 5-10 m höga, men väl markerade i landskapet. Åsen kastar något och norr om Karlslund ligger en liten flack kulle utanför själva åsen. Omgivande sediment är finmo i söder, grovmo och svallsand i norr.

De tre södra åsryggarna är delvis skogsbevuxna och delvis åkermark samt omgivna av öppen åkermark.

De två norra åsryggarna är helt barrskogsbevuxna och omgivna av skog med undantag av ett stycke åkermark efter sydöstra sidan på åsryggen vid Hammarberg.

Länsväg 204 passerar över samtliga åsryggar delvis på åskrönet och delvis vid sidan av åsen. På de två norra åsryggarna ligger vägen längs östra sidan.

Ett flertal bostads- och jordbruksfastigheter ligger längs vägen.

Norr om Höjden finns en milstolpe och vid Norrgårda står den s k Ölkannestenen.

Täktverksamhet har förekommit i samtliga åsavsnitt. Söder om Hagalund finns en större husbehovstäkt. Norr om vägen mot Nybble bryts grus för husbehov. Även norr om vägen mot Lugnet finns ett par stora husbehovstäkter.

I den fjärde åsryggen mellan pkt 56,29 och vägen mot Lövslätten sker brytning enl tillstånd. Öppna täkter finns i både norra och södra delen av åsryggen.

Norr om vägen till Hässelkulla i den norra åsryggen bryts grus enl tillstånd. Öster om vägen finns en mindre delvis jordningställd husbehovstäkt.

Materialen i täkterna synes vara omväxlande grovt grus, sandigt grus, samt sand längs åssidorna.

Bedömning: De södra åsryggarna med länsvägen på krönet utgör en väsentlig del i det öppna landskapet medan de två norra ryggarna ligger omgivna av i huvudsak skog.

Klassificering: Klass 1 a; de delar som inte binds av väg och bebyggelse fram till pkt 56,29. Klass 1b; väg och bebyggelse. Klass 2, norr om pkt 56,29.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden, klass 1 b; länsvägen på åskrönet och bebyggelsen på de tre södra åsryggarna, klass 2; närhet till bebyggelse och det öppna läget.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	10 000 m ³
Klass 1 b	742 000 m ³
Klass 2	50 000 m ³

Hardemoåsen 10

Omfattning: Avlagring vid Sanna.

Delkarta: nr 12

Beskrivning: Från föregående åsavsnitt kastar åsen mot öster och en liten flack kulle är avlagrad sydöst om Sanna. Nordväst om denna ligger en mäktig ackumulation. Den börjar med en flack men tydlig rygg som efter ett par hundra meter breddar och höjer sig ca 15 m över omgivningen. Därefter planar åsen ut mot norr och avslutas med en mindre ca 5 m hög kulle strax söder om Svartån.

Den först nämnda låga kullen är blandskogsbevuxen och genomskuren av E 18.

Den stora ackumulationen utgör på den flacka södra delen åkermark. Krönet av åsen liksom kullen vid ån är tallbevuxen. Den mellanliggande låga åsdelen utgör åkermark.

På de södra, västra och norra sluttningarna av åsen ligger jordbruksfastigheter.

På åschrönet norra del finns rester av en domarring.

I åsens centrala del pågår täktverksamhet enl tillstånd. Täkt djupet är ca 8 m. Materialet synes variera från grovt grus till sand.

Bedömning: Åspartiet ligger öppet och delvis dominerande i landskapet.

Klassificering: Klass 1 a, hela åsavsnittet.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a, det öppna läget i landskapet samt närhet till bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 1 a 210 900 m³

Hardemoåsen 11 a

Omfattning: Åsavsnittet vid Ängsholmen tre kilometer söder om Tysslingen.

Delkarta: nr 13

Beskrivning: De tre södra kullarna höjer sig flackt ca 2 m över omgivande mark.

Den 250 m långa åsdelen söder om Ängsholmen utgör en flack, men tydligt markerad bildning 2-4 m över omgivande mark. Det 1 000 m långa åspartiet höjer sig relativt flackt, men har tydligt rygghöjdform med två höjdcentra i den norra resp södra delen 10-15 m över omgivande mark. Däremellan sänker sig åsen.

Enstaka lövträd samt slyvegetation förekommer på de tre södra kullarna. De är omgivna av samt består delvis av odlad mark.

Den 250 m långa åsdelen består av tomtmark och odlad mark.

Det nordligaste åspartiet är i södra delen röjt och den norra delen består av lövskog, barrträd och enbuskar samt är helt omgivet av odlad mark.

En åkerväg går på de tre södra kullarna. En ekonomibyggnad finns på kullen längst i söder. Kullen vid Ängsholmen är bebyggd med en ladugård.

På den södra delen av norra åspartiet finns en bostadsfastighet. En enskild väg tvärs åsens södra del.

I en täkt (ca 200x75x10 m) med gällande täktillstånd i det norra åspartiets södra del pågår täktverksamhet. På den norra

delen finns några äldre avslutade igenvuxna husbehovstäckter. Större delen av åspartiet är skadat av täktverksamhet.

Materialet synes variera mellan grusig sand och sand.

Bedömning: Åsavsnittet utgör ett dominerande inslag i det öppna landskapet men är delvis svårt skadat av täktverksamhet.

Klassificering: Klass 1 a; kullarna söder om Ängsholmen. Klass 2, det norra åsavsnittet.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a och klass 2; landskapsbilden.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	60 000 m ³
Klass 2	204 000 m ³

Hardemoåsen 11 b

Omfattning: Kulle vid Irvingsholm

Delkarta: nr 13

Beskrivning: Efter ett drygt kilometer-långt avbrott återkommer isälvsstråket i form av en isolerad kulle vid Tysslingen. Kullen är ett par hundra meter lång och ca 5 m hög samt väl markerad.

På kullen ligger Irvingsholms gård och kullen är till största delen upptagen av trädgård eller park.

Klassificering: Klass 1 b; hela kullen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; bebyggelse.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 b	37 200 m ³
-------------------------------	-----------------------

K U M L A - H A L L S B E R G S Å S E N 1 - 5

Allmän beskrivning

Det stråk av isälvsavlagringar som ligger längs sträckan Hallsberg, Kumla, Mosjö, Adolfsberg och fortsätter mot Karlslund benämns Kumla-Hallsbergsåsen. Detta isälvsstråk fortsätter sedan norrut och benämns då Karlslund - Kilsåsen.

Norr om Hallsberg är åsen smal men väl markerad. Vid Sanna och Blacksta finns flera kullar, parallellåsar och dödisgröpar.

Efter en svacka mellan Blacksta och Kumlaby återkommer stråket vid Kumla som en mäktig bred och på vissa ställen ca 15 m hög ås. Den östra åssidan sluttar relativt brant, medan den västra har flackare lutning ev p g a fyllning i samband med byggnation.

Stråket fortsätter norrut via en åskulle och därefter som en sammanhängande åsrygg fram till Täljeån. Åsen är välmarkerad och 5-10 m hög. Mellan avtagsvägen till Säbylund och Täljeån är åsen helt söndergrävd genom täktverksamhet och endast delar av åssidorna återstår.

Norr om Täljeån börjar en mäktig avlagring som är ca 9 km lång och 200-400 m bred och som på flera ställen höjer sig mer än 15 m över omgivande landskap.

Åsen är mycket framträdande vid Mosjö kyrka och vid Lansåsen söder om Mobacka. Täktverksamheten pågår i östra åssidan både vid Mosjö och Lansåsen.

Norr om Mobacka följer ännu ett mäktigt åsparti som planar ut vid Adolfsberg. Kvar av den ursprungliga åsen, söder om Adolfsberg, finns endast den östra sidan, som är låst av väg och bebyggelse. Resterande delar av åsen är helt sönderbrutna genom pågående eller avslutade grustäkter. Den nya sträckningen av södra infarten till Örebro passerar genom det sydvästra åsavsnittet.

Vid Adolfsberg grenar sig Örebroåsen från Hallsberg - Kumlaåsen. Åsförgreningen är bred, flack och svagt välvd samt omgiven av breda fält med svallsand och grovmo.

Huvudåsen fortsätter norrut och resovisas fortsättningsvis som Karlslund - Kilsåsen.

Kumlaåsen 1

Omfattning: Åsdelen från järnvägen till strax norr om Sannahed.

Delkarta: nr 14

Beskrivning: Åsdelen vid Berga och Norrby är relativt smal med branta åssidor. Norr om Norrby vidgar sig och höjer sig åsen betydligt.

Åssträckan är delvis trädbevuxen och ligger helt omgiven av åkermark.

Länsväg 641 Hallsberg-Kumla ligger på västra sidan av åsen. Enskilda vägar samt bebyggelse finns längs hela åssträckan. 2 gamla djupa och relativt stora täkter finns i åsdelens norra parti, dessa är delvis igenväxta.

Materialet i täkterna synes variera från stenigt grus till sand.

Vid Berga finns fornlämningar på åskrönet.

Bedömning: Åsavsnittet är väl markerat i det öppna landskapet och utgör en typisk åsrygg i kulturlandskapet med väg, bebyggelse och fornlämningar.

Klassificering: Klass 1 b; hela åsavsnittet.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; allmän väg, bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 1 b; 625 700 m³

Kumlaåsen 2

Omfattning: Avsnittet Sannahed - Ralaån.

Delkarta: nr 14

Beskrivning: Från Sannahed höjer sig åsen och är samtidigt oregelbundet avlagrad med parallellåsar, kullar och ryggar åtskilda av flera djupa åsgropar.

Åssträckan är delvis lövsträdbevuxen, samt utgör delvis åker och ängsmark.

Vid Blacksta finns ett mindre område med backsippor avsatt som naturminne.

Stora delar av åssträckan är bebyggd eller är ianspråktagen av länsväg 641 mellan Kumla och Hallsberg. Sydost om Blacksta finns Kumla kommuns vattentäkt med ett antal infiltrationsdammar. Flera gamla helt igenväxta täkter finns längs åssträckan. En nyligen avslutad täkt finns i en parallellås rakt öster om Gränby. Del av åsen ingår i skyddsområde för vattentäkt. Materialet i täkterna synes vara stenigt grus-sand.

Enligt SGU (se bil) utgör åssträckningen "en väl avsatt typisk åsrygg i ett väl synligt läge i det öppna landskapet" som bör skyddas såsom ett exempel på en typisk mellansvensk rullstensås.

Bedömning: Åssträckan är geologiskt intressant genom förekomsten av parallellåsar och kullar åtskilda av djupa åsgropar. Enligt SGU:s bedömning utgör också åssträckan en del av en typisk mellansvensk ås, vilket därför bör skyddas från ytterligare exploatering. Åspartiet har ett väl markerat läge i det öppna landskapet.

Klassificering: Klass 1 a, de delar som inte låses av allmän väg och bebyggelse. Klass 1 b, de delar av huvudåsen som ligger i anslutning till allmänna vägen med här befintlig bebyggelse

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; geologin, landskapsbilden.
Klass 1 b; bebyggelse, allmän väg.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	205 000 m ³
Klass 1 b	225 000 m ³

Kumlaåsen 3

Omfattning: Åsavsnittet 700 m söder om Kumla norrut till N Mos.

Delkarta: nr 15

Beskrivning: Den södra åsdelen genom Kumla är ca 3 km lång och börjar flackt i söder och blir efter 100 m ca 200 m bred och når ca 15 m över omgivande mark. Åsen sjunker något norrut mot korsningen mellan länsväg 52 och länsväg 641. Norr om korsningen höjer sig åsen åter och dess mäktigaste parti ligger sydväst om Kumlasjöns friluftsbad med en höjd på 15-25 m. Norr om Granelund smalnar åsen och upphör tvärt vid S Mos.

100 m norr om ovanstående åsdel höjer sig en flack men väl markerad och ryggformad åskulle ca 5 m över omgivande mark och ca 500 m lång.

Den nordligaste åsdelen är ca 1 500 m lång och höjer sig som mest 5-10 m och har flacka åssidor samt är tydligt ryggformad söder om E 3.

Den sydligaste åsdelen är förutom åt väster omgiven av odlad mark, som ställvis går upp en bit på åsens sidor. Mot väster gränsar Kumla centrum.

Den andra åsdelen från söder är även helt omgiven av odlad mark, som går upp på åssidorna. Barrskogsvegetationen förekommer i och omkring igenvuxna täkter samt lövträdsridåer i den norra delen.

Den nordligaste åsdelen är omgiven av odlad mark som går upp något på västra åssidan. I de igenvuxna täkterna finns barrskogsvegetation samt blandskogsridåer kring bostadshus och vägar. Nordväst om E 3 ligger ett blandskogsområde.

Den sydligaste åsdelen är i huvudsak upptagen av bebyggelse och vägar. Spridda skogsridåer förekommer. I den södra delen ligger två igenvuxna husbehovstäckter. Sydväst om Granelund ligger två till stora delar iordningställda täkter. I den nordliga delen sydöst om järnvägsbron ligger en f d täkt, som återfyllts.

I den andra åsdelen från söder ligger två igenvuxna täkter på södra halvan. Åskrönet är till stora delar borttaget. På den norra åsslutningen ligger några bostadshus och ekonomibyggnader.

På den nordligaste åsdelen går en enskild väg på den västra sidan. Ett bostadshus ligger på sydslutningen och strax norr därom ligger en igenvuxen täkt 10-15 m djup. Två täkter ligger på mittendelen. Täkttillstånd har under 1978 meddelats inom södra delen. På mittendelen samt i norr ligger några bostadshus och ekonomibyggnader. E 3 skär åsens norra del.

Bedömning: Den sydligaste åsdelen utgör ett mycket dominerande inslag i landskapet, men är i huvudsak upptagen av bebyggelse och vägar. Åsdelen gränsar i öster mot ett öppet landskap.

Den andra kullen från söder bildar en tydligt markerad formation i ett öppet landskap. De söndergrävda partierna är väldolda och syns ej på avstånd.

Den nordligaste åsdelen är tydligt markerad utan att dominera det öppna landskapet. Den är redan till stora delar ianspråktagen för täktverksamhet.

Klassificering: Klass 1 b; den södra åsdelen samt den nordligaste åsdelens södra och norra delar. Klass 2; den nordligaste åsdelens mittenparti, samt den andra åsdelen från söder.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; bebyggelse och vägar. Klass 2; landskapsbilden och tidigare täktverksamhet.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 b	3 753 400 m ³
Klass 2	69 000 m ³

Kumlaåsen 4

Omfattning: Ett åsparti från Säbylund i söder till Norrgårda i norr.

Delkarta: nr 16

Beskrivning: Åsdelen börjar flackt i söder men har vid Säbylund en höjd av 10-15 m över omgivande mark och är ca 400 m bred. Åsen smalnar sedan av betydligt norrut samtidigt som den buktar åt väster. Den svänger dock åter åt öster och blir 15-20 m i nordväst och 4-5 m i nordöst. Norr därom sänker sig åsdelen. Vid Krutbruket höjer sig åsen igen. Vid Kyrkeby är den som högst ca 12-18 m. Åsen flackar ut betydligt strax norr om Höjden. Vid Höjden är den som bredast ca 450 m.

Åsen är på den östra sidan omgiven av odlad mark och på den sydöstra av en mosse, varifrån torvströfabriken hämtar sitt material. Norr om mossen är marken odlad.

Vegetationen på åsen är i södra delen blandskog som i norr övergår till barrskog. Vid torvströfabriken finns blandskog med i huvudsak tall och inslag av björk. Vid Mosjö ligger några barrskogsdungar och barrskogsridåer. Vid Kyrkeby finns löv- och barrskogsridåer och norr därom ett tallskogsområde väster om E 3 fram till Mosås. I övrigt består åsen av odlad mark, igenvuxna täkter samt tomtmark.

Större delen av åsavsnittet genomskärs av E 3. Den södra delen skärs dessutom av järnvägen vid Säbylund och Rosendal. Några stickspår går in väster om Säbylund.

En enskild väg går på den södra och norra åsdelen. Väster om E 3 vid Säbylund ligger ett par bostadshus. Vid torvströfabriken, Sjösnäs, Krutbruket samt norr om Mosjö kyrka ligger områden med flera bostadshus.

Täktverksamheten pågår väster om E 3 vid Säbylund enligt täktstillstånd. I detta område är stor del av åsen utbruten p g a tidigare täktverksamhet. Norr om bebyggelsen vid torvströfabriken ligger en igenvuxen täkt, och väster om Rosenlund ligger en äldre delvis igenvuxen täkt ca 5 m djup och på nordvästra sluttningen ligger en gammal täkt. Söder om Mosjö kyrka ligger en grund igenvuxen husbehovstäkt. Nordöst om kyrkan ligger ett ca 200 m långt avsnitt på åsens östsida där täktverksamheten med gällande täktstillstånd pågår i den södra delen. Den norra täkthalvan är till stora delar iordningställd. Vid Kyrkeby öster om E 3 ligger en igenvuxen täkt.

Inom det stora utbrutna täktområdet söder om torvströfabriken finns sannolikt goda möjligheter att etablera täkt under gvytan.

Vid Krutbruket och Mosjö finns fornminnen.

Materialet i den nordliga täkten synes vara grusig sand, i den sydliga täkten synes sand dominera.

Bedömning: Den södra åsdelen utgör ett dominerande inslag i landskapet, men dess vegetation döljer till stor del dess form. Den norra åsdelen är väl markerad och är till större delen bebyggd.

Klassificering: Klass 1 a; kvarvarande hela delar av åsen norr resp söder om Täljeån, samt kring Mosjö kyrka. Klass 1 b; de delar som upptas av väg och bebyggelse. Klass 2; området väster om Säbylund.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; bebyggelse och väg. Klass 2; närhet till väg och bebyggelse.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	153 600 m ³
Klass 1 b	2 447 500 m ³
Klass 2	200 000 m ³

Kumlaåsen 5

Omfattning: Åsavsnittet från Norrgårda i söder till Adolfsberg i norr.

Delkarta: nr 17

Beskrivning: Åsavsnittet ca 5 km långt stiger flackt från söder, men sänker sig åter vid Marielund och är här ca 5 m över omgivande mark. Vid Axeltorp höjer sig åsen åter och blir tydligt markerad. Vid Mobacka blir åsen mindre åsformad och flack, där ligger en planfri väg- korsning norr om Mobacka höjer sig åsen och blir bred och mäktig och når en höjd av 15-20 m. Den nordligaste delen är flack och sänker sig snabbt.

Huvuddelen av åsavsnittet gränsar mot odlad mark utom mot öster vid Lansåsen och mot nordväst där det finns blandskog och några barrskogsområden.

Åsen består förutom av tomtmark och vägar i huvudsak av mindre barrskogsområden och blandskogsdungar och ridåer. Vid Lans-åsen och området kring Adolfsbergs lungklinik ligger dock relativt stora barrskogsområden med promenadstigar. Norr om sjukhuset ligger ett elljusspår.

På åsen går nya och gamla E 3. Söder om Mobacka går nya E 3 i huvudsak på åsen, men norr om Mobacka skär nya E 3 stora delar av åsen. Gamla E 3 går norr om Mobacka på åsens östra sida. Två planfria väg- korsningar finns inom åsavsnittet. Tåtortsbebyggelse ligger vid Marielund, Mobacka och Adolfsberg. I övrigt ligger hus spridda längs gamla E 3 och vid de planfria korsningarna.

Ett täktområde som är under iordningställning (1980) ligger norr om avtagsvägen till Bäcklunda.

Väster om Drottningholm pågår täktverksamhet med gällande täkt-tillstånd i en ca 15 m djup täkt. Väster om Mobacka ligger en avslutad icke iordningställd täkt och norr om denna ett par iordningställda täkter. Mellan Bondstorp och Ålunda ligger några grunda igenvuxna täkter samt i den nordvästligaste delen ligger en helt iordningställd täkt.

Täkterna norrut från Drottningholm är helt utbrutna och delvis återfyllda med schaktmassor.

Vid Norrgårda finns ett fornminne.

Materialet domineras av sand inom kvarvarande brytbara åsavsnitt.

Bedömning: Åsavsnittet är förhållandevis mäktigt och utgör ett dominerande inslag i odlingslandskapet. Det norra delen är till stora delar upptagen av vägar och bebyggelse samt skadad av täktverksamhet.

Klassificering: Klass 1 a; de delar söder om Mobacka som inte upptas av väg och bebyggelse, Adolfsbergs lungklinik. Klass 1 b; de delar som upptas av vägar och bebyggelse. Klass 2; övriga delar av åsavsnittet.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbild rekreativsförutsättningar. Klass 1 b; bebyggelse och vägar. Klass 2; landskapsbilden.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	2 600 000 m ³
Klass 1 b	1 924 500 m ³
Klass 2	100 000 m ³

KARLSLUND - KILSÅSEN 1 - 13

Allmän beskrivning

Karlslund - Kilsåsen är en direkt fortsättning på Hallsberg - Kumlaåsen och stråket sträcker sig förbi Karlslund, Eker, Kil och fram till Skärmarboda - Flåten.

Åsen börjar med två tvärryggar vid Karlsborg - Sandtorp. Därefter följer en markerad åsrygg på vilken Örebro kommuns vattenverk är byggt. Norr om järnvägen Örebro - Svartå följer ett åsavsnitt som avskärs av Svartån strax söder om Karlslunds Herrgård. Svartån flyter norrut längs västra åsfoten, bryter genom åsen och fortsätter söderut längs östra åsfoten. Den mellanliggande åsen är mycket markerad och höjer sig ca 15 m över Svartån.

Norr om Svartån ligger en markerad åskulle som följs av ett flackt åsparti. Vid Långbro kyrka höjer sig åter åsen och bildar en bred mäktig drygt 2 km lång åsrygg som flackar ut söder om Dunderbäcken.

Åsen gör ett avbrott där Dunderbäcken bryter igenom. Bäckravinen är utfylld med i huvudsak lera som överlagrar sand, vilken troligen är primärt avlagrat isälvsmaterial. På båda sidor om bäcken finns svallsand med troligen stor mäktighet.

Norr om Dunderbäcken finns en smal åsrygg i ostvästlig riktning som sedan viker mot norr. Efter 200 m vidgas åsen till en bredd av 500 m och smalnar sedan mot norr. Åsen är bitvis mycket mäktig och ca 24 m hög och 2 km lång.

På detta åsavsnitt har Örebro kommun byggt infiltrationsbassänger för rening av ytvatten.

Vid Eker nordväst om Averskogsmossen smalnar åsen och blir tydligt markerad med branta åssidor. Efter en kilometer vidgas åter åsen.

Materialet är av växlande sammansättning. I grustäcker kan iakttagas en åskärna med välrundade stenar och block. På åssidorna finns svallsediment som är grova och mäktiga på den östra sidan.

Söder om Vallby finns två kraftiga åscentra, båda tydligt markerade. Det norra av dessa är dock till stor del skadat genom täktverksamhet.

Åsen gör ett mindre avbrott vid Vallbyån. Norr om ån ligger fyra kullar troligen åscentra. De två södra kullarna är väl markerade i landskapet och av betydande storlek. De två norra kullarna ligger helt skilda från de södra och är lägre och ej så framträdande i landskapet.

Mellan vägarna till Lockenkil och Lockhyttan finns en mycket stor ackumulation av isälvsmaterial. Den södra delen i form av en smal ås och den norra i form av ett fält krönt av en rygg som böjer av mot västnordväst.

Öster om den södra åsformade delen ligger primärt avlagrad isälvs-sand. Materialet i åsavsnittet är till stor del sandigt.

Längre norrut finns ett par låga grusplatåer. Materialet i dessa avlagringar är växlande med inslag av fins sediment. Från 400 m nordväst Prästtorp till Skärmarboda ligger ett sammanhängande avsnitt av isälvsstråket. Avlagringarna utgörs av relativt plana fält och terrasser, som på långa sträckor ansluter till de hårt svallade moränsluttningarnas svallsediment. Gränsen mellan svallsediment och primärt isälvsmaterial är ofta svår att fastställa.

Avlagringarna är på några få ställen ryggformade.

Mellan Falkenå och punkt 69,1 finns ett utgrävt åscentra och en låg flack rygg. Längre norrut finns en antydning till ås men en ca 5 m hög slänt mot öster. Åsen slutar med en böj åt väster omedelbart norr Markabäcken.

Söder om Lutamossen är avlagringens östra sida en tydlig några meter hög brant. Materialet i avlagringen är där välsorterat och på vissa ställen mycket grovt och har en mäktighet av 6 - 8 meter.

Avlagringarna norr om Hultet och fram till Mogetorp utgörs av ca 500 m breda, plana grus- och sandfält.

I grustäkten på båda sidor vägen sydväst Mogetorp finns grusigt material med inslag av sand och i den östra tälten även mosand.

I det västra grustaget har man på ett djup av 20 m hittat ett primärt isälvsmaterial.

Området mellan Mogetorp och Flåten utgör ett komplext system av isälvsavlagringar. Vid Skärmarboda går den gamla vägen fram på en åsrygg.

Mellan riksväg 60 och Järleån är avlagringarna mäktiga och väl markerade.

Norr om vägen Skärmarboda - Flåten går en tvärrygg mellan åsen vid Skärmarboda, och en ås väster Järleån. Den senare utgör Lindeåsens anslutning till Karlslund - Kilsåsen.

Karlslund - Kilsåsen 1

Omfattning: Karlsborg - Svartån.

Delkarta: nr 18

Beskrivning: Karlslund - Kilsåsen börjar med en låg, tydlig åsrygg vid Sandtorp. Vid Karlsborg och norr därom ligger ett par låga korta tvärryggar. Norr om dessa ryggar följer ett par åskullar. Öster om åsen ligger plana lersediment, medan den något flackare västsidan gränsar mot fält med svallsand och grovmo.

Norr om järnvägen Örebro - Svartå ligger en markerad åskulle vars västra, norra och östra sidor gränsar mot Svartån. Kullens krön höjer sig drygt 15 m över Svartån.

I västra och nordvästra delen sluttar åsen brant ravinartat mot Svartån, som skurit tvärs igenom åsen.

Området längst i söder utgörs till största delen av åkermark, men även ängsmark och enstaka björkdungar. Några torpstugor finns kvar i detta område. Området norr om järnvägen är bevuxet med gammal relativt gles tallskog. Märkta stigar och rastplatser finns inom området.

På åsens södra del finns ett flertal fastigheter samt Örebro kommuns vattenverk. På åsen finns flera mindre vägar och järnvägen Örebro - Svartå skär tvärs genom åsen. Norr om järnvägen finns några mindre vägar, avstängda för trafik.

Vid Karlsborg och Sandtorp finns spår efter gamla täkter.

Bedömning: Åsavsnittet utgör ett dominerande inslag i landskapet med möjligheter för rekreation. Det är till stora delar bundet av vägar och bebyggelse. Svartåns närhet till åsen ökar åsens landskapsbildsvärde.

Klassificering: Klass 1 a; åsdelen norr om järnvägen. Klass 1 b; området med byggnadsplan söder om järnvägen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden och rekreativsmöjligheterna. Klass 1 b; bebyggelse och byggnadsplan.

Kubikmassor: Klass 1 a 752 000 m³
 Klass 1 b 386 000 m³

Karlslund - Kilsåsen 2

Omfattning: Åsavsnittet från Svartån i söder till Dunderbäcken i norr.

Delkarta: nr 18 - 19

Beskrivning: Åsen börjar med en mycket markerad åskulle som norr om stora landvägen åter reser sig i en bred mäktig ås. Åsens sidor är flacka.

Vegetationen består av gles parkartad gammal tallskog med hedvegetation i fältskiktet. Åsen omges delvis av åkermark och delvis av skogsmark.

En enskild bilväg skär åsen norr om Karlslunds Herrgård. En större väg går från Karlslunds Herrgård längs östra åssidan parallellt med åsen. På åsen finns ett flertal större och mindre stigar.

Området söder om Karlslundsvägen upptages helt av Karlslunds Herrgård med uthusbyggnader. Väster om landsvägen parallellt med åsen ligger Långbro kyrka och kyrkogård samt ett flertal andra byggnader såsom skola, förråd m m. Uppe på åsens norra hälft finns ett hundratal små fritidsstugor. På åsen finns ett flertal märkta skid- och vandringsspår däribland ett elljusspår. En stor grustäkt med täkt-

En täkt med täktstillstånd finns intill vägen mot Averskogen. Materialet är sandigt.

Borrningar har gjorts i området och isälvsmaterialet domineras av sand och grus. I åsen finns bankar av lera och morän inbäddade. Mäktigheten av glacifluvialt material varierar mellan 15 - 24 meter.

Bedömning: Åsen utgör genom sin mäktighet och frånvaron av täkter ett tilltalande inslag i landskapsbilden. På åsen finns ett antal märkta motionsspår anlagda. Åsens lättillgänglighet och närhet till Örebro gör att den har mycket stor betydelse som närströvsområde till Örebro tätort, med goda förutsättningar för det rörliga friluftslivet.

Klassificering: Klass 1 a; hela åsavsnittet (bild 9).

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; rekreationsmöjligheterna, landskapsbilden och geologin.

Kubikmassor: Klass 1 a 3 133 600 m³
 Klass 1 b 30 000 m³

Karlslund - Kilsåsen 4

Omfattning: Åsdelen är belägen mellan enskilda vägen till Gölafallet och landsvägen mot Frösvidal.

Delkarta: nr 19

Beskrivning: Åsen är hög och tydligt markerad, med en mot väster mycket brant slänt. Vid östra sidan ligger svallsand som i söder övergår i isälvsand.

Åsen är barrskogsbevuxen utom sydöstra åssidan som är uppodlad åker. På sydvästra åssidan efter vägen till Gölafallet finns en större öppen husbehovstäkt. En mindre husbehovstäkt finns i svallgruset på nordöstra åssidan. Inom åsdelen finns gott om större och mindre gamla helt igenvuxna täkter.

Vägen Örebro - Närke's Kil passerar strax öster om krönet av åsen.

På åsens västra sida ligger några bostadsfastigheter.

Materialet i de öppna täkterna synes vara stenigt grus i åsens centrala delar och grusig sand på östra sidan.

Bedömning: Åsen är hög, mycket markerad och ligger öppen i landskapet i huvudsak omgiven av åkermark. Området är dock skadat genom täktverksamhet samt delvis bebyggt.

Klassificering: Klass 1 b; hela åsdelen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; väg och bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 1 b 119 000 m³

Karlslund - Kilsåsen 5

Omfattning: Åsavsnittet från Bäcktorp i söder till 300 m S om Vallby i norr.

Delkarta: nr 20

Beskrivning: Norr om avsnitt 4 fortsätter stråket i en bred, mäktig ås öster om länsväg 744 Örebro - Närkes Kil. Åsen har en markerad västsida. Vid västra släntfoten finns ett fält med grovmo med inslag av sand. Längs östra sidan finns flacka, breda fält med såväl primärt avlagrad isälvssand som svallgrus. Svallsiktens mäktighet är betydande.

Åsen är barrskogsbevuxen och i huvudsak omgiven av skogsmark. På nordöstra sidan ligger odlad åker upp mot åsfoten.

Åsen är föremål för intensiv täktverksamhet och det finns täkt-tillstånd för utbrytning av hela åspartiet så när som på en skyddszon längs allmänna vägen.

I flera täkter kan iakttagas att bergtröstklar når upp relativt nära ursprunglig marknivå. Mot öster dominerar sandigt material.

Längs västra åsfoten löper länsväg 744 Örebro - Närkes Kil.

Klassificering: Klass 1 b, området närmast allmänna vägen, Klass 3, hela åsen utom skyddszonen mot vägen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; allmänna vägen.

Kubikmassor: Klass 1 b 260 000 m³

Klass 3 6 561 200 m³

Karlslund - Kilsåsen 6

Omfattning: Två åskullar vid Vallby.

Delkarta: nr 20

Beskrivning: Åsdelen ligger vid Vallby och består av två kullar eller åscentra. De är ca 10 m höga, väl markerade och åtskilda av en mindre svacka. Åsen gränsar i väster mot finmo och i öster mot postglaciala lersediment. Den södra åskullen är barrskogsbevuxen och omgiven av skogsmark medan den norra kullen är glest tallbevuxen och omgiven av åkermark.

I svackan mellan åskullarna och väster om den norra kullen passerar länsväg 744 Örebro - Närkes Kil. Nordväst om den östra åskullen ansluter allmänna vägen Blacksta - Kil. Vid detta vägskäl finns en bostads- och en jordbruksfastighet. I den södra åskullen finns flera stora grunda husbehovstäckter.

Den norra kullens norra del är till stor del utbruten och täkterna igenvuxna.

Materialet i täkten är varierande åsmaterial.

Bedömning: Det södra åscentrat är ett av få oskadade åspartier inom denna del av Karlslund - Kilsåsen. Kullen är dessutom väl markerad och utgör ett dominerande inslag i landskapet. Det norra åscentrat är skadat av täktverksamhet men utgör ändå med sin vegetation av gles tallskog ett tilltalande inslag i landskapet.

Klassificering: Klass 1 a; södra åscentrat. Klass 1 b; norra åscentrat.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden, geologin. Klass 1 b; bebyggelse och väg.

Kubikmassor: Klass 1 a 132 800 m³
 Klass 1 b 108 000 m³

Karlslund - Kilsåsen 7

Omfattning: Åsdelen ligger norr om Vallby och består av fyra åscentra eller kullar.

Delkarta: nr 21

Beskrivning: Den södra kullen är ca 8 m hög och väl markerad. Efter en mindre svacka börjar en 500 m lång åsrygg. Efter 200 m når den en höjd av 15 m. Kullen är mycket mäktig och dominerande i landskapet.

En svacka med finmo skiljer ovannämnda kulle från den tredje kullen. Denna kulle är låg med flacka slänter. Efter ett avbrott på ett par hundra meter finns ytterligare en åskulle. Den är mindre än de övriga men väl markerad i landskapet.

Den södra kullen är helt bebyggd.

Den andra kullen är i söder gräs- och lövträdsbevuxen och i norr bevuxen med gles tallskog.

Den tredje kullen utgör i söder och öster åkermark. Norra delen är barrskogsbevuxen.

Den fjärde kullen från söder är glest barrskogsbevuxen.

På den södra åskullen som ligger öppet på slätten är Kils kyrka med begravningsplats anlagd.

Inom södra delen av nästa kulle ligger Kils prästgård med ekonomibyggnader.

Vegetationen är gräs och lövträd. Den norra delen är bevuxen med gles tallskog. Åsdelen gränsar i sydväst, söder och öster mot öppen åkermark, den nordvästra sidan gränsar mot skogsmark. Längs

östra sidan finns några gamla grustäcker som nu är helt igenvuxna.

Den tredje kullen från söder är på sydöstra delen uppodlad och ett torp är byggt på åskrönet. Västra och norra åsdelen är skogsbevuxen. I norra åsdelen finns en flack, gammal och helt igenvuxen grustäkt.

Den norra åskullen är bevuxen med gles tallskog och helt omgiven av skogsmark. En källa med eldriven pump är anlagd vid nordvästra stäntfoten. Eljest är åsdelen helt orörd.

Allmänna landsvägen Kil - Mogetorp passerar invid östra åsfoten av de tre sydligaste åskullarna.

Bedömning: Den södra åskullen med Kils kyrka och den nästföljande kullen med prästgården på södra delen och den höga mäktiga norra delen utgör ett mycket tilltalande inslag i landskapsbilden. Åsdelen är en av de ytterst få oskadade åspartierna längs hela åssträckan. Tallskogen på åsen är gles, vilket gör att åsens höjd och de relativt branta slänterna är framträdande.

Den tredje kullen från söder med den flacka uppodlade östra slänten och torpet på åskrönet är också tilltalande, men utgör inte något direkt markant inslag i landskapet.

Den nordligaste åskullen är helt omgiven av skogsmark och är inte dominerande i landskapet som övriga åskullar.

Klassificering: Klass 1 b; den södra kullen och till 150 m norr om prästgården på nästa kulle samt den öppna del med torpet på tredje kullen. Klass 1 a; övriga delar.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden, geologin. Klass 1 b; bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 1 a 143 000 m³
 Klass 1 b 80 000 m³

Karlslund - Kilsåsen 8

Omfattning: Åsavsnittet är beläget i vinkeln mellan vägarna mot Lockenkil resp Lockhyttan.

Delkarta: nr 21

Beskrivning: Åsavsnittet utgör en mäktig ackumulation som i söder har formen av en ås och i norr formen av ett fält krönt med en ås som viker av mot västnordväst. Höjden på åsavsnittet är ca 20 m. Öster om södra åsdelen ligger ett flackt fält med primärt avlagrad isälvsand.

Åsdelen är tallskogsbevuxen och gränsar i väster och norr mot skog och i öster mot åkermark.

Landsvägarna Kil - Lockhyttan och Kil - Lockenkil passerar längs västra resp östra åssidan.

Längs Lockenkilsvägen finns flera bostads- och jordbruksfastigheter.

Inom åsavsnittet pågår täktverksamhet och täkttillstånd finns för större delen av området.

Materialet i täkterna är grovt isälvsmaterial i åsdelen samt sandigt material i södöstra delen av området. Längs sidorna på norra delen av åsen finns svallgrus som på sina ställen överlagrar meter-tjocka lerlager.

I nordvästra hörnet av området finns en mindre delvis iordningställd täkt med blandat åsmaterial, där lerskiktet mellan primärt avsatt och svallat material framträder mycket tydligt.

Klassificering: Klass 1 b; de delar som låses av väg och bebyggelse. Klass 2; hela området fränsett de delar som låses av väg och bebyggelse.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; väg och bebyggelse. Klass 2; närhet till vägar och bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 1 b 30 000 m³
 Klass 2 270 000 m³

Karlslund - Kilsåsen 9

Omfattning: Tre kullar vid Hillerstorp.

Delkarta: nr 21

Beskrivning: Åsavsnittet består av tre kullar i närheten av Hillerstorps gård. Kullarna är flacka men tydliga. Den östra kullen och den norra kullen är skogsbevuxna och omgivna av skogsmark medan den östra kullen är bebyggd och uppodlad.

Täktverksamhet med tillstånd pågår i såväl den västra som den norra kullen.

Materialet i täkterna tycks vara isälvsmaterial med inslag av mo och finare sediment.

Klassificering: Klass 1 b; den östra kullen. Klass 2; den västra och norra kullen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; väg och jordbruksfastighet låser den östra kullen. Klass 2; närhet till väg och bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 1 b 15 000 m³
 Klass 2 17 000 m³

Karlslund - Kilsåsen 10

Omfattning: Åsavsnittet mellan Prästtorp och Hultet.

Delkarta: nr 21

Beskrivning: Åsdelen är belägen från 400 m nordväst Prästtorp och fram till körvägen till Hultet. Området är ett relativt plant is-älvsandfält med terrassbildningar som höjer sig mot västra kanten. På några ställen har avlagringarna tydlig åsform, t ex mellan Falkenå och punkt 69,1. I södra delen finns ett gammalt delvis vattenfyllt grustag, som av kanterna att döma ligger i ett större åscentra. Åsen fortsätter norrut med en ca 5 m hög slänt mot öster och en knapp skönjbar slänt mot väster. Omedelbart söder om Markabäcken svänger åsen tvärt väster och planar ut mot Kilsbergssluttningen.

Norr om Markabäcken och fram till Lutamossen är avlagringen flack men östra sidan har en hög markerad slänt. Avlagringen ansluter i väster mot svallmaterial från den hårt svallade moränsluttningen och gränsen mellan primärt avsatt och svallat material är svårt att fastställa.

Allmänna vägen Kil - Mogetorp passerar på avlagringens sydvästspets och efter Falkenå väster om avlagringen.

Bebyggelse förekommer vid Falkenlund, Falkenå och efter vägen till Dalskogen.

Täktverksamhet pågår enligt tillstånd norr om Falkenå samt söder om Markabäcken. Materialet är omlagrat och svallmaterial delvis grovt, som troligen överlagrar primärt åsmaterial.

Gamla täkter finns söder om Falkenlund och materialet är där sand och mo.

Norr om Markabäcken ligger en gammal täkt med sand i ytan. Djupare ned finns grusig sand.

Söder om Lutamossen finns två gamla täkter, den södra av dessa ca 8 m djup. Materialet i dessa täkter i provgropar längs östra åssidan synes vara grus, bitvis mycket grovt material. Sannolikt finns tekniska förutsättningar för att bryta grus under gvytan inom åsavsnitte

Bedömning: Avlagringen inom detta avsnitt är mycket mäktig men föga framträdande i landskapet. Avlagringens läge omedelbart nadanförl Kilsbergskanten har medförl att kraftiga lager svallmaterial örlagrar den ursprungliga åsen. Vissa delar av det ursprungliga åsmaterialet har troligen också omlagrats. Genom att området i sin helhet är mycket flackt och genomgående bevuxet med skog har avlagringen relativt liten betydelse från landskapsbildssynpunkt.

Klassificering: Klass 2; hela området.

Klassificeringsmotiv: Klass 2; närhet till väg och bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 2 2 300 000 m³

Karlslund - Kilsåsen 11

Omfattning: Åsavsnittet är en ca 600 m lång flack rygg till stor del utbruten och iordningställd. Omgivande mark utgörl av skogsmark med yngre tall och björkvegetation.

Sandfältet är flackt och genomskuret av flera bäckraviner samt bevuxet med tall och granskog med inslag av björk.

En mindre husbehovstäkt finns i sandfältets nordliga del.

Materialet i sandfältet synes bestå av i huvudsak sand. I åsavsnittet finns stenig, grusig sand.

Bedömning: Åsavsnittet har ringa betydelse för landskapsbilden.

Klassificering: Klass 3; båda åsdelarna.

Kubikmassor: Klass 3 303 200 m³

Karlslund - Kilsåsen 12

Omfattning: Delen Hultet - Mogetorp

Delkarta: nr 23

Beskrivning: Området utgör en direkt fortsättning på åsavsnittet 10 och består av flacka sand- och grusfält som lutar svagt åt öster. Fälten har en bredd av omkring 500 m och sträcker sig fram till riksväg 60. Tydliga åsformer saknas helt.

Avlagringarna gränsar liksom åsdel 10 i väster mot sällgrus och en gräns är svår att fastställa. I öster övergår avlagringarna flackt i grovmosediment.

Vägen Kil - Mogetorp passerar mitt på avlagringarna.

Området är barrskogsbevuxet med undantag för utbuktningen vid Rangelorp som är uppodlad åker och området kring Mogetorps friluftsgård.

På båda sidor om vägen sydväst Mogetorp finns stora grustäcker. I den östra täkten har grusbrytning ej skett på senare år och materialet synes vara grovt grus med skikt av mo och ännu finare sediment. På västra sidan av vägen pågår grusbrytning enligt tillstånd. Täckten är över 20 m djup och materialet torde vara sällsand och sällgrus. Under nuvarande täktbotten finns primärt åsmaterial.

Materialet i övriga delar av avlagringarna är omväxlande sand och grövre material, med dominerande grovt material i en hästskoliknande formation strax söder Rangelbäcken.

Bedömning: Området har samma flacka och i landskapet föga framträdande form som område 10. Stora delar av området är skogsbevuxet, men närhet till vägar och bebyggelse, bl a friluftsgård med tillhörande anläggningar, kräver vissa hänsynstagande i samband med ev täktverksamhet.

Klassificering: Klass 1 b; området mellan Mogetorps friluftsgård och riksväg 60. Klass 2; övriga delar.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; väg, bebyggelse. Klass 2; närhet till väg och bebyggelse.

Kubikmassor:

Klass 1 b	240 000 m ³
Klass 2	3 000 000 m ³

L I N D E Å S E N

Allmän beskrivning

Strax söder om Flåten förenar sig Karlslund - Kilsåsen med det nord-sydliga stråk av isälvsavlagringar som benämns Lindeåsen.

Omedelbart väster om Järleån i höjd med gården Flåten finns en väl markerad ås med huvudsakligen grovt material. Söder och öster samt nordväst om Flåten finns sandavlagringar som dock till stor del har exploaterats vid tidigare täktverksamhet.

Norr om de nu nämnda avlagringarna finns ett avbrott på drygt 1 km där inga grövre sediment påträffats.

Sydväst om Järle station återkommer åsen på åns östra sida. Till sydväst om Hyddan är den hög och bred och består till övervägande del av block, sten och grus. Öster om huvudåsen finns ett ca 500 m långt och 50 m brett parti med sandavlagringar.

Efter ett mindre avbrott återkommer åsen rakt väster om Hyddan varefter den åter går över på Järleåns västra sida. Åsen är här väl markerad i landskapet med ett antal kullar med branta sidor. 250 m sydsydväst St Grindstorp korsar åsen slutgiltigt Järleån. Åsen är sen sammanhängande ca 1 km norrut och består huvudsakligen av stenigt-sandigt grus med sand längs sidorna.

Efter ett kilometerlångt avbrott återkommer åsen i form av ett ganska plant grusfält med lokalt hög blockhalt i ytan. I anslutning till norra delen av nämnda grusfält uppträder avlagringar av sand. Sandavlagringar finns även inom ett ca 500 x 200 m stort område ostnordost om Ringholmen.

Omedelbart norr om nämnda sandfält återkommer åsen i form av två armar varav den östra slutar efter 300 m i en dubbel spets medan den västra fortsätter som en sammanhängande ås norrut till Högåsen. Från Käpphagen och norrut är åsen mycket mäktig och väl framträdande i landskapet. I åskärnan finns block, sten och grus medan mäktiga sandavlagringar finns längs åsens sidor.

Lindeåsen 1

Se åsinventering av Nora kommun.

Lindeåsen 2

Omfattning: Avlagring vid Flåtens gård.

Delkarta: nr 24

Beskrivning: Söder, öster och nordöst om Flåtens gård finns en sandavlagring. Ytan är svagt välvd och sluttar svagt mot söder.

Området är uppodlat med undantag för norra delen där det växer barrskog i en gammal täkt. Omgivande landskap är åkermark och i sydväst rinner Järleån.

Vägen Torpa-Flåten går genom området och söder om vägen ligger två jordbruksfastigheter. I norra delen av området finns en gammal täkt. Den ca 7 m djupa täkten är nu helt igenvuxen.

I täkten dominerar sandigt material med enstaka inslag av grus.

Bedömning: Sandavlagringen är i norr skadad av tidigare täktverksamhet. Området söder om gårdarna ligger öppet från vägen sett.

Klassificering: Klass 1 a; delar söder landsvägen. Klass 1 b; väg och bebyggelse. Klass 2; norr om landsvägen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; väg och bebyggelse. Klass 2; närhet till väg och bebyggelse.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	100 000 m ³
Klass 1 b	280 000 m ³
Klass 2	35 000 m ³

Lindeåsen 3 a

Omfattning: Åsavsnittet mellan Järleån och Järle station.

Delkarta: nr 24

Beskrivning: Åsdelen består av fyra markerade kullar där den nordligaste är något mindre än de övriga. Åsen gränsar i söder, öster och norr via svämsediment mot Järleån, samt i sydost mot ett kärr och i öster via en svacka med finsediment mot ett glacifluvialt sandområde (3 b).

Åsen är barrskogsbevuxen och omgiven av blandskog.

Mellan de två sydligaste åskullarna passerar järnvägen Nora-Ervalla.

I den tredje kullen söderifrån finns en stor grustäkt. För närvarande sker endast husbehovsbrytning.

I de övriga kullarna finns gamla täkter, 20-40 m långa, 10 m breda, 4-6 m djupa, som är helt eller delvis igenväxta.

Av materialet i täkterna att döma, består åskärnan av mycket grovt material, block, sten och grovt grus och åssidorna av grus och sand.

Bedömning: Åskullarna är markanta inslag i landskapet men mer eller mindre skadade av tidigare täktverksamhet.

Klassificering: Klass 1 a, de två södra kullarna. Klass 2, de två norra kullarna.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 2; närhet till bebyggelse, väg och Järleån.

Kubikmassor: Klass 1 a 100 000 m³
 Klass 2 49 500 m³

Lindeåsen 3 b

Omfattning: Sandfält norr om Järle station.

Delkarta: nr 24

Beskrivning: Norr om järnvägen Nora-Ervalla och öster om Lindeåsen 3 a ligger ett isälvssandfält. Det avgränsas i väster mot åsen av en svacka med finmaterial och övergår i öster plant mot finare sediment.

Sandfältets norra och sydöstra delar är barrskogsbevuxna. Området däremellan är öppen åkermark och tomtmark.

Genom sandfältets centrala del passerar allmänna landsvägen Flåten-Högåsen. Utefter vägen finns ett flertal bostadsfastigheter.

Bedömning: Fältet är flackt och föga framträdande i landskapet, men ligger i omedelbar närhet till väg och bebyggelse.

Klassificering: Klass 1 b; sandfältets södra del till 50 m norr gården Björksätra. Klass 1 a; området norr därom samt västligaste delen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; väg och tomtmark.

Kubikmassor: Klass 1 a 65 000 m³
 Klass 1 b 90 000 m³

Lindeåsen 4

Se åsinventering av Nora kommun.

Lindeåsen 5

Omfattning: Åsavsnittet öster om Järleån vid St Grindtorp.

Delkarta: nr 24

Beskrivning: Åsdelen är i sin helhet belägen i ett öppet åkerlandskap och gränsar i väster delvis mot Järleån samt i öster mot en mindre bäck. Den södra delen höjer sig ca 15 m över omkringliggande marks nivå och sluttar relativt brant mot öster och väster. Norra Åsdelen är flackare och mindre markerad i landskapet.

Större delen av åsen utgöres av öppen betesmark. Nordligaste

delen är odlad åkermark. Mellan Järleån och åsen liksom i bäckravinen öster om åsen växer relativt tät lövskog, främst gråal.

En relativt stor pågående husbehovstäkt finns i åsens södra del, medan en mindre husbehovstäkt är belägen i den norra delen av åsavsnittet. Rakt öster om gården St Grindtorp finns i åsens östra del en relativt stor, nu nästan helt igenväxt husbehovstäkt som når ända upp till åskrönet.

Den södra delen av åsen består huvudsakligen av tomtmark.

Materialet har studerats i befintliga täkter och synes i de centrala delarna utgöras av stenigt grus. Sand och finare sediment finns längs åsens sidor, samt överlagringar troligen ställvis det grövre materialet.

Bedömning: Åsdelen är väl framträdande i det öppna landskapet men är skadad av gamla och pågående husbehovstäkter.

Klassificering: Klass 1 a; hela åsavsnittet.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden.

Kubikmassor: Klass 1 a 269 000 m³

Lindeåsen 6

Omfattning: Avlagring öster om Järleån söder Ringholmen.

Delkarta: nr 25

Beskrivning: Åsdelen utgöres av ett långsmalt grusfält öster om Järleån. Ytan är plan med lokalt hög blockhalt och sluttar svagt mot sydväst. Fältet slutar med en 5 m hög erosionsbrant mot ån. Skredärr och brant släntlutning tyder på fin-korniga jordarter.

Grusfältet är bevuxet med äldre barrskog och ungskog samt omgivet av skogsmark.

En mindre brukningsväg finns inom området. Inom fältet finns flera gamla husbehovstäkter, en del ca 5 m djupa. Ur en ca 100 m² stor täkt i områdets centrala del sker husbehovsbrytning.

Materialet i täkterna synes till övervägande del vara grus, med inslag av sand.

Bedömning: Grusfältet ligger i ren skogsmark och berörs inte av allmän väg eller bebyggelse. Avlagringen är föga framträdande i landskapet.

Klassificering: Klass 2, hela området.

Kubikmassor: Klass 2 470 000 m³

ÖREBROÅSEN

Allmän beskrivning

Vid Adolfsberg grenar sig Örebroåsen mot nordost från huvudåsen, Hallsberg - Kumlaåsen. Åsförgreningen, troligen ett mindre delta är bred och flack.

Norr om deltabildningen följer ett par kraftiga kullar sydöst om Nasta, men av dessa återstår nu föga mer än djupa grusgropar.

Inom Örebro stadsområde är åsen bevarad som en tydlig rygg fram till Svartån.

Mellan Svartån och Lillån är åsen utjämnad och mycket svår att följa.

Längre norrut fortsätter åsen, med smärre avbrott, som en låg, flack, men tydlig rygg ända fram till Hovsta kyrka.

Efter ett kortare avbrott återkommer avlagringarna i form av en markerad 5 - 10 m hög ås fram till Kvinnerstatorp. Norr om Yxstaby ligger ett par mindre biåsar.

Väster om Hässelby och förbi Kvinnersta avtar åsen i storlek och blir mindre markerad. Norr om Kvinnersta breddar åsen sig något. Den försvinner efter en markerad kulle söder om Kvinnersta hållplats.

250-500 m nordnordost om Kvinnersta hållplats ligger en mycket låg och flack åsrygg, vilken till stor del är utbruten.

Längre norrut följer en mäktig grusackumulation som höjer sig ca 15 m över omgivningen. På avlagringens östra sida finns berg i dagen och avlagringens höjd beror troligen på berggrundens läge. Täktverksamhet pågår.

Stråket fortsätter norrut med ett par låga flacka åskullar¹ och en något större avlagring vid Berga, vilken i norr viker av mot Ölmbrotorp.

Vid Brunnsjötorp finns en terrass eller flack rygg av isälvs-sand och grus.

Nordväst därom vid Mariedal är en smal ås belägen. Åsen sluttar relativt brant på östra sidan men gränsar plant i väster mot lersediment och morän.

Örebroåsen 1

Omfattning: Ett åsavsnitt vid Adolfsberg söder om Örebro.

Delkarta: nr 26

Beskrivning: Åsavsnittet börjar i söder med en mäktig kulle som snabbt höjer sig till ca 15 m över omgivande mark. Åsen avsmalnar, sänker sig och blir tydligt ryggformad på den norra halvan.

I väster och sydväst gränsar åsen mot gammal åkermark, i söder mot tomtmark och odlad mark. Övriga delar av åsen omges av åkermark och odlad mark. Sydsluttningen består av tomtmark. Kullen är bevuxen med blandskogsdungar och tallskogsdungar. Den norra åsdelen består av tomtmark och gammal åkermark. Lövtträdsridåer förekommer omkring vägar och byggnader på den norra delen.

På kullens södra och norra delar, samt på norra åsdelen ligger grupper av bostadshus. På åsens sidor går allmänna vägar. Järnvägen går strax öster om åsen och tangerar åsen i dess nordligaste del.

Den södra kullen är delvis urgrävd genom täktverksamhet. Den är delvis återställd, åsen består i huvudsak av igenvuxna täktpartier. På den norra halvan ligger några förråd och byggnader i en gammal återställd täkt. I den nordligaste delen finns även ett par mindre igenvuxna husbehovstäkter.

Materialet synes vara grusig sand.

Bedömning: Åsavsnittet är väl markerat i ett öppet landskap. Framför allt den sydliga kullen, men även den nordliga åsdelen är dominerande i landskapet. Åsdelen är längs sidorna upptagen av bebyggelse och vägar.

Klassificering: Klass 1 b; hela åsavsnittet.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; bebyggelse och väg samt tidigare täktverksamhet.

Kubikmassor: Klass 1 b 782 400 m³

Örebroåsen 2

Omfattning: Åssträckorna inom Örebro tätort fram till Norrplan.

Delkarta: nr 27

Beskrivning: Åsdelen är belägen inom Örebro centrala delar och sträcker sig från korsningen Drottninggatan-Södra Infarten till Norrplan.

Åsen är söder om Svartån tydligt markerad. Norr om ån planar åsen ut och är bitvis svår att följa. Åsens ursprungliga kontur har helt deformerats i samband med bebyggelse.

Efter ett kort avbrott vid ån Lillån fortsätter åsen norrut.

Åsen är låg, men tydlig och relativt lätt att följa.

Åsdelen är helt bebyggd med fastigheter och Drottninggatan-Storgatan ligger på eller invid åskrönet. Delvis är åsen bortgrävd och profilen ändrad genom planering och fyllning i samband med bebyggelse.

Bedömning: Åsavsnittets ursprungliga form har helt deformerats i samband med bebyggelse, och är i dag helt låst av gator och bebyggelse.

Klassificering: Klass 1 b; hela avsnittet.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 1 b 832 800 m³

Örebroåsen 3

Omfattning: Åsavsnittet Norrplan - Hovsta kyrka.

Delkarta: nr 28

Beskrivning: Denna åsdel är låg, flack men med en tydlig rygg och är omgiven av flacka lersediment utom vid Lillån där åsen ligger på sidan av en bergs- och moränhöjd.

Åsavsnittet är längs hela sin sträckning påverkad av vägar och bebyggelse. Åsen är i söder bortgrävd i samband med bygandet av Västerleden. På ett isälvssandfält på västra åssidan är Krematoriet och Norra begravningsplatsen anlagda.

Norr därom är åsen utbruten men åsprofilen iordningställd med tippmassor.

Därefter följer ett smalt och lågt åsparti, på ett par ställen överlagrat av lersediment. Längs åskrönet löper gamla R 60 och åsen är till stora delar bebyggd med industri- och bostadsfastigheter.

Genom Lillåns samhälle tilltar åsen efterhand i storlek och kulminerar vid Hovsta kyrka. Ett par hundra meter norr om kyrkan försvinner åsen under ett lerlager.

I norra åsdelen finns en iordningställd täkt med till synes grusig sand.

Bedömning: Åsavsnittet är i sin helhet bebyggd eller ianspråktagen för gator och vägar. Åsen har ändock en viss betydelse för landskapsbilden.

Klassificering: Klass 1 b; hela avsnittet.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; bebyggelse och vägar.

Kubikmassor: Klass 1 b 1 227 600 m³

Örebroåsen 4

Omfattning: Åsavsnittet mellan Förlunda - Kvisterängstorp.

Delkarta: nr 29

Beskrivning: Åsdelen sträcker sig från Förlunda i söder till Kvisterängstorp i norr. I det avbrott som skiljer den nu beskrivna åsdelen från den föregående finns sand- och moavlagringar, mindre än en meter under lersediment.

Åsen höjer sig till en ca 10 m hög väl markerad åskulle söder om Förlunda gård. Norr om kullen blir åsen något mindre och smalare med en väl markerad västsida.

Söder om Kvisterängstorp ligger ett par små biåsar på västra sidan huvudåsen. Åsdelen slutar vid riksväg 60 där den delvis är bortgrävd i samband med ombyggnad av vägar. Åsdelen ligger relativt öppet i landskapet utom den nordvästra delen som är omgiven av barrskog.

Gamla riksväg 60 ligger längs åskrönet och stora delar av åsen är bebyggd med bostadsfastigheter. På ovannämnda biåsar finns ett flertal fritidshus. Norr om Förlunda gård finns ett forntida gravfält.

Det finns ett flertal gamla täkter inom åsdelen bl a i den södra åskullen, där östra delen upp till åskrönet är återfylld med tippmassor. På västra sidan finns en mindre täkt med pumpstation för råvatten till Lillåns samhälle. Ca 100 m norr om Förlunda gård finns en gammal ej iordningställd täkt.

I norra åsdelen finns flera gamla täkter som delvis är igenväxta.

Materialet i täkterna varierar från grovt grus till sand.

Bedömning: Åsdelen är väl markerad och utgör ett väsentligt inslag i landskapsbilden genom läget mellan riksväg 60 och den flacka åkermarken mot väster. Åsavsnittet är dock på flera ställen sargat av tidigare täktverksamhet.

Klassificering: Klass 1 a; de delar som inte upptas av väg och bebyggelse. Klass 1 b; de delar som låses av väg och bebyggelse samt fornminne.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; bebyggelse, fornminne, vattenverk och vägar.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	304 000 m ³
Klass 1 b	228 200 m ³

Örebroåsen 5

Omfattning: Åsdelen mellan Kvisterängstorp och Kvinnerstatorp.

Delkarta: nr 29

Beskrivning: Åsavschnittets sydligaste del är obetydligt och upptages helt av riksväg 60. Därefter reser sig åsen avsevärt och är fram till Hässleby gård mycket distinkt avsatt ca 8 m hög och väl markerad i landskapet.

Norr om Hässleby gård avtar åsen i storlek. Östra åssidan gränsar flackt mot grovmo och morän, medan västra sidan distinkt gränsar mot lersediment.

Norr om punkt 44,79 blir åsen mycket smal och obetydlig men är dock lätt att följa i landskapet.

Söder om avtagsvägen mot Ugglebo tilltar åsen i bredd och höjd.

Åsen svänger sedan mot nordväst och fortsätter flackt ned mot Kvinnersta hållplats där den slutar med en markerad kulle.

Åsdelen gränsar direkt mot riksväg 60 längs en sträcka av 500 m. Längs östra sidan ligger åker- och hagmark, samt mot nordost skogsmark.

Vegetationen på södra delen av åsen utgöres huvudsakligen av tallskog. På den södra åsdelens östra sida ligger Sättra hage, tidigare använd som festplats.

Från Hässleby gård och norrut är åsen uppodlad och gränsar i väster mot åkermark samt i öster ställvis mot åkermark och skogsmark.

Åsdelen är bebyggd med ett flertal jordbruks- och bostadsfastigheter. På krönet löper längs huvuddelen av åssträckan gamla riksväg 60 och vägen mot Ervalla.

Strax norr om punkt 42,37 finns en milsten.

Inom åsdelen finns ett flertal gamla täkter. Den södra åsdelen är till stora delar skadad av gamla täkter dels på krönet dels efter östra sidan. Husbehovsbrytning sker i en delvis iordningställd täkt 200 m söder om Hässleby gård. Söder om vägen mot Ugglebo ligger en iordningställd täkt.

Vid punkt 44,79 ligger en pumpstation för vattentäkt.

Bedömning: Södra åsdelen mot riksväg 60 längs västra åsfoten är delvis svårt sargad av gamla täkter, men utgör genom sin resning ett markant inslag i det öppna och i övrigt flacka landskapet. Sättra hage som fortfarande har karaktären av delvis öppen hagmark utgör ett tilltalande inslag i landskapet. Åsdelen norr om Hässleby gård låses i huvudsak av väg och bebyggelse.

Klassificering: Klass 1 a, de delar som inte upptas av väg och bebyggelse. Klass 1 b, de delar som låses av väg och bebyggelse.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a, landskapsbilden. Klass 1 b, väg och bebyggelse.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	220 000 m ³
Klass 1 b	250 000 m ³

Örebroåsen 6

Omfattning: Avlagringar mellan Kvinnerstatorp och Ormkärret.

Delkarta: nr 30

Beskrivning: Norr om Kvinnerstatorp fortsätter en ca 300 m lång flack avlagring.

Efter ytterligare 100 m finns en mindre gruskulle. Därefter följer en mäktig avlagring på östra sidan av en större bergs- och moränhöjd.

Avlagringarna är skogsbevuxna och till större delen omgivna av skogsmark.

Ett par hundra meter väster om den norra avlagringen finns en osäker fornlämning i form av en källa och tre stensättningar.

Järnvägen Örebro - Frövi passerar rakt över den södra avlagringen.

Täktverksamhet förekommer enligt tillstånd i den norra avlagringen. Avlagringen höjer sig ca 15 meter över omgivningen men isälvmaterialets mäktighet varierar. På ett flertal ställen går berget i dagen. Materialet i täkten synes vara grus och sand med inslag av block, sten och lera.

Täktverksamhet enligt tillstånd förekommer i liten skala i den södra flacka ryggen. Materialet är stenigt.

Bedömning: De två södra kullarna är flacka och obetydliga i landskapet. Den större avlagringen ligger i direkt anslutning till en berg- och moränhöjd och saknar betydelse för landskapsbilden.

Klassificering: Klass 1 b, södra åsdelen. Klass 2, övriga delar.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b, järnvägen. Klass 2, närhet till järnväg, väg och bebyggelse.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 b	72 000 m ³
Klass 2	239 600 m ³

Örebroåsen 7

Omfattning: Åskullar söder och norr om Dylta station.

Delkarta: nr 30

Beskrivning: Söder om torpet Ormkärret ligger en låg flack skogsbevuxen åskulle omgiven av kärrmark.

Väster om Dyltabruk station ligger en åskulle, vilken till största delen är utbruten. Kullen är bebyggd.

Genom Berga samhälle löper en åsrygg längs östra sidan av en morän- och bergshöjd. Åsen är till största delen utbruten och helt låst av bebyggelse. Norra delen av åsen böjer av mot nordöst och slutar mot en moränslutning.

Vid Brunnsjötorp ligger en flack terrass av glacifluvialt material. Landsvägen Dyltabruk - Ervalla är dragen rakt över avlagringen.

Bedömning: Den södra kullen saknar betydelse för landskapsbilden då den är flack och obetydlig och ligger i ett i övrigt väl kuperat landskap, samt i huvudsak omgiven av skog.

Övriga delar är delvis söndergrävda och bebyggda.

Klassificering: Klass 1 b; de tre norra avlagringarna. Klass 2; den avlagringen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; väg och bebyggelse. Klass 2; närhet till väg och bebyggelse.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 b	158 000 m ³
Klass 2	7 000 m ³

Örebroåsen 8

Omfattning: Ett 800 m långt åsavsnitt från Brunsjön i söder till Rosendal i norr.

Delkarta: nr 30

Beskrivning: Det är en flack ås omgiven av myrmark på den östra sidan samt skogsmark på den västra sidan.

Huvuddelen av åsen består av åkermark. En enskild väg löper längs åskrönet på den norra halvan av åsen. Järnvägen tangerar åsens södra delar. På östra sidan finns några gamla tåkter som är helt igenväxta. I en av dessa finns ett bostadshus. Materialet synes vara sandigt.

Bedömning: Åsen har relativt liten betydelse för landskapsbilden men ligger öppet i landskapet i anslutning till bebyggelse och järnväg.

Klassificering: Klass 2; hela åsavsnittet.

Klassificeringsmotiv: Klass 2; närhet till bebyggelse och järnväg.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 2	60 000 m ³
-----------------------------	-----------------------

P Å L S B O D A - G L A N S H A M M A R S Å S E N

Allmän beskrivning

Stråket av isälvsavlagringar som passerar Pålsboda, Sköllersta, Norrbyås, Glanshammar, Frövi och vidare norrut benämns Pålsboda-Glanshammarsåsen.

I norra delen av Pålsboda samhälle är åsen bred och kraftigt markerad. Därefter smalnar åsen, viker av mot NN0 och slutar mellan två berghällar i södra Källbergsbackberget.

Åsen återkommer efter en dryg kilometer i form av låga kullar och åsryggar norr om förkastningsbranten vid f d Tarstaborgs hållplats. Åsen fortsätter med en väl markerad åsrygg norr om Nedre Åkerby, en kulle norr om Torp samt en tydligt markerad rygg norr om Sköllersta kyrka.

Ett flertal åskullar med sand och grus vid Kävesta och Nybble antyder en blås mot nordväst. Dessa avlagringar slutar dock strax norr om Nybble.

Nordväst om Sköllersta fortsätter stråket i form av isolerade rytmiskt avsatta kullar mellan Ö och V Kvismaren. Dessa kullar tilltar i storlek mot norr och avslutas norr om Kvismare kanal med den stora Öby kulle. I flera av dessa kullar finns gamla grustäckter och materialet synes vara stenigt grus med inslag av block.

Isälvsstråket fortsätter sedan ca 5 km norrut i form av en sammanhängande ås med markerade åscentra. Åsen är väl markerad i landskapet och antar inom vissa partier mäktiga dimensioner vid Norrbyås, söder om Bärsta, söder om Rönneberget samt vid Tallåsen.

Materialet i befintlig grustäkt växlar från blockigt grus till sand.

Mellan väg 226 och Hjälmarén är stråket åter uppdelat i korta ryggar och kullar. Täktverksamhet har pågått i samtliga dessa kullar. Materialet är växlande från stenigt grus till mo.

På södra Äsön är åsen smal men markerad. Norr om Fallhöjden antar åsen betydande dimensioner. Åskrönet ligger ca 20 m över Hjälmarens vattenyta. Åsen avtar sedan något i storlek vid N Ässundet. Norr om sundet ligger en flack kulle.

Täktverksamhet pågår i Äsöns centrala del enligt tillstånd.

Efter en svacka med svallsand återkommer stråket i form av en sammanhängande rygg fram till Glanshammars kyrka. Åsen är väl markerad och ca 15 m hög.

Västra åssidan gränsar i södra delen till Hjälmarén och norra delen mot åkermark. Östra sidan flackar ut mot åkermark. Åsen är bevuxen med i huvudsak björk med inslag av tall och en.

På sträckan finns ett flertal gamla täkter. Omedelbart norr om vägen Glanshammar - Lillkyrka har åsen en mycket distinkt form med branta sidor. Åsens höjd avtar därefter mot norr och efter en svacka följer ett par markerade kullar.

Mellan Grusbo och Åtorp är åsen mycket tydligt utbildad. Mellan Grusbo och Hälletorp är dock åsen på flera ställen skadad av täkt. Materialet är ställvis stenigt grus med sand efter åssidorna.

Mellan Åtorp och Hagaby är åsen mycket flack och obetydlig. Efter ett kortare avbrott återkommer ett åsavsnitt mellan Backa och Sjömo. Strax norr om Backa är åsen mycket tydligt avsatt på en sträcka av 400 m. Därefter flackar åsen ut men är fortfarande markerad. Ett flertal täkter visar ett mycket grovt material.

Väster och nordväst om Tjugestasjon är åsen mycket hög med branta sidor.

Efter ett längre avbrott återkommer isälvsstråket norr om förkastningsbranten i form av ett par kullar och en åsrygg vid Ödeby kyrka.

På Bläsåsberget vid Väringsens nordöstra strand ligger en 4-500 m lång isälvsackumulation.

På Sandön ligger en liten markerad åskulle. Norr om Väringen bildar stråket en nästan sammanhängande ås i ca 7 km norrut. Mellan Väringen och Näsby kyrka är åsen smal men markerad och relativt lite skadad av täktverksamhet. Genom Frövi samhälle och närmast norr om järnvägen Frövi-Arboga är åsen delvis svår att följa på grund av bebyggelse. Därefter blir åsen mer markerad och är bebyggd fram till järnvägen Frövi - Lindesberg. Åsen fortsätter norrut med en relativt brant västsida och en flack utplaning mot öster.

Åsen är i södra delarna utgrävd men åsprofilen är bitvis iordningställd med tippmassor. I ett par grunda täkter längre norrut finns bergytter framgrävda redan på ca 1 m djup.

Väster om Pikaboda är åsen täckt av ett ytligt lerlager på en sträcka av ca 100 m. Därefter höjer sig åter åsen. Åsprofilen är till stora delar förstörd av täktverksamhet. I detta avsnitt finns på flera ställen berget framgrävt på ganska ringa djup. Nordväst om korsningen vägen Frövi - Lindesberg och vägen till Blixterboda är åsen helt nedgrävd till omgivande marknivå.

Vid vägen mot Koverboda ligger en markerad blandskogsbevuxen kulle. En stor ca 8 m djup täkt finns i centrala delen av kullen där materialet tycks vara sandigt grus.

Efter ett mindre avbrott återkommer avlagringarna i form av en markerad ås.

Täktverksamhet har pågått och stora delar av åsen är bortgrävda.

Åsen fortsätter mot norr och vid Markusmossen är åsen 5-10 m hög med mycket branta sidor till en del beroende på tidigare täktverksamhet.

Pålsboda-Glanshammarsåsen 1-4

Se åsinventering av Hallsbergs kommun.

Pålsboda-Glanshammarsåsen 5

Omfattning: 8 st åskullar från Kalsta i söder till Öbykulle i norr.

Delkarta: nr 36

Beskrivning: Denna del av isälvsstråket utgörs av ett antal isolerade åskullar. De två sydligaste är flacka och intetsä-
gande och belägna öster om Kalsta. Sedan följer 6 st avlånga
kullar vilka tilltar i storlek norrut och kulminerar i den
stora mäktiga Öby kulle vars krön ligger ca 15 m över omgi-
vande mark.

De 2 sydligaste av dessa kullar är helt bortgrävda genom täkt-
verksamhet.

Därefter följer en tydlig kulle som i öster gränsar mot f d
östra Kvismaren. Kullen är gräsbevuxen och har en gles träd-
ridå. Därpå följer två välmarkerade gräsbevuxna åskullar.

Norr om Kvismare kanal ligger den 15 m höga Öby kulle, som
är huvudsakligen tallskogsbevuxen.

De fyra sistnämnda kullarna ligger helt öppet på den flacka
slätten.

Ej iordningställda grustäcker finns i tre av kullarna, dels
kullen alldeles öster om vägen Hammar-Norrbyås och i kullen
norr därom, samt på östra sidan av Öby kulle.

Materialet i täkterna tycks i huvudsak vara grovt grus. På
Öby kulle finns en borgruin.

Bedömning: De fyra nordligaste kullarna utgör dominerande
inslag i det flacka åkerlandskapet samt ett tydligt exempel
på hur inlandsisen rytmiskt avsett isälvsmaterial. Åskullarna
och området kring dessa är mycket lättillgängligt och är liv-
ligt besökt av ornitologer och andra fågelintresserade då man
från kullarna, främst Öby kulle har goda utsiktsmöjligheter över om-
givande våtmarksområden. De fyra norra kullarna omfattas av natur-
reservat.

Klassificering: Klass 1 b; de fyra nordligaste kullarna. Klass
2; de fyra sydligaste kullarna.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; naturreservat. Klass 2; det
öppna läget.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 b	81 100 m ³
Klass 2	6 900 m ³

Pålsboda-Glanshammarsåsen 6

Omfattning: Åsryggen från Ön till länsväg 226.

Delkarta: nr 32

Beskrivning: Efter svackan norr om Öby kulle bildar isälvsfältet en ca 5 km lång sammanhängande ås fram till väg nr 226. Åsen karaktäriseras av rytmiskt avsatta kraftigt markerade åscentra. De höjer sig 10-15 meter över omgivande åkermark och har en längd på 200-300 meter. Åsen har på vissa ställen en bredd på upp till 300 m.

Åsen ligger öppet i det flacka landskapet. Åsens högsta delar är barrskogsbevuxna medan åssidorna och svackorna är odlad åker. Längs hela åsen löper en allmän väg som bitvis ligger som krönväg och bitvis längs åsens östra sida.

Utefter vägen finns ett antal jordbruksfastigheter.

Åsdelen är rik på fornminnen. Ett gravfält finns nordväst Sjölanda, en gravhög öster Sörby gård, ett stort gravfält söder om Bärsta gård, en stenåldersboplats sydöst om Bärsta lund, ett gravfält vid Lönneberget samt ett stort gravfält vid Tallåsen.

Täktverksamhet pågår eller har pågått i alla åscentra, utom det söder om Bärsta.

I det sydligaste åscentrat finns liksom även öster om Ön en ca 100 m lång och 6 m djup gammal täkt.

Vid Sjölanda finns en djup täkt i södra delen av åscentrat. Söder om åsen finns en mycket stor täkt ca 300 m lång och 6-8 m djup där brytning skett enligt tillstånd. Nordöst om Sjölanda, på östra sidan om vägen, finns en helt igenvuxen täkt. Vid Åsen finns en äldre igenvuxen täkt på östra åssidan. Nordöst om Bärsta gård har åsen längs en sträcka på 200 m till största delen grävts bort och landsvägen lagts ner på täktbotten. En större täkt med täktillstånd finns på södra delen av åscentrat vid Bärsta lund.

En delvis igenvuxen större täkt finns söder om Rönneberget.

I sydöstra delen av Tallåsen finns en större delvis igenvuxen täkt så även i nordöstra åsdelen.

Materialet i dessa täkter består av en stenig-grusig kärna med sandigt material längs åssidorna.

Bedömning: Denna åsdel med rytmiskt återkommande åscentra, vilka till största delen är barrskogsbevuxna, samt de mellanliggande svackorna med åkermark är mycket tilltalande och dominerar det i övrigt flacka landskapet. I synnerhet norra delen av åscentrat vid Sjölanda samt den stora kullen söder om Bärsta gård. Den kullen är det enda helt oskadade åspartiet längs åssträckan mellan Öby kulle och Bärsta.

Klassificering: Klass 1 a; de delar som inte upptas av väg och bebyggelse. Klass 1 b; åsdelen vid Norrbyås kyrka och Sörby gård, åsdelen vid Bärsta gård, vid Rönneberget samt norr om Tallåsen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; bebyggelse.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	2 449 000 m ³
Klass 1 b	592 800 m ³

Pålsboda-Glanshammarsåsen 7

Omfattning: 6 st åsryggar eller kullar mellan Resta och Hjälmaren.

Delkarta: nr 32-33

Beskrivning: Norr om väg 226 Örebro-Ödensbacken fortsätter is-älvsstråket i form av korta åsryggar eller kullar omgivna av svallgrus och grovmosediment.

Vid Resta ligger den sydligaste kullen. Den är flack men tydlig samt ett par hundra meter lång. På kullen finns ett par jordbruksfastigheter samt en enskild väg i nord-sydlig riktning. På båda sidor om denna väg ligger ett par ca 75 m långa, 7-8 m djupa grustäkter. Täkterna är helt igenväxta. Materialet tycks vara grovt grus.

500 m längre norrut ligger en flack gruskulle men en jordbruksfastighet på krönet.

Vid Nytorp ligger en väl markerad 400 m lång åsrygg. Åsen är till största delen tallbevuxen och omgiven av skogsmark utom sydligaste delen, där två mindre bostadsfastigheter, som är omgivna av lövträd och ängsmark finns uppförda.

En mindre grustäkt ca 5 m djup, finns strax söder om Nytorp. På västra åssidan finns spår efter en grund, men till ytan ganska stor täkt, med relativt stenigt material. Täkten håller på att växa igen men brytning till husbehov pågår.

Ca 500 m öster nordöst Nybygget ligger en åskulle. Kullen är omgiven av åkermark och till största delen utbruten. Materialet i täktbotten är stenigt medan sidorna består av sand och mo med lerinslag.

Norr om ovannämnda kulle ligger en ca 600 m lång åsrygg. Ytan är på södra åsdelen blockrik. Vegetationen är blandskog och åsryggen är omgiven av skogsmark. I en igenvuxen mindre täkt i norra åsdelen synes materialet vara stenig sand.

På södra delen av åsryggen finns ett forntida gravfält.

Väster om Hjälmarsnäs ligger en markerad åsrygg som slutar mot en moränhöjd. Åsen är lövskogsbevuxen och omgiven av åkermark. Västra delen av åsryggen är skadad genom tidigare täktverksamhet.

Bedömning: Kullarna är delvis betydelsefulla inslag i landskapet. Där kullarna ej är låsta av vägar, fornminnen eller begyggelse är de ofta skadade genom grustäkt.

Klassificering: Klass 1 a; de fyra norra kullarna. Klass 1 b; kullen vid Resta och strax norr Resta.

Pålsboda-Glanshammarsåsen 9

Omfattning: Från N Ässundet till Skävisunds gård

Delkarta: nr 39-40

Beskrivning: Norr om N Ässundet fortsätter isälvsstråket med en 200 m lång åskulle vilken är relativt flack. Hela kullen är tomtmark och bebyggd med fritidshus.

En mindre helt igenvuxen grustäkt ligger på västra delen av kullen. Materialet är grusig sand.

Efter en svacka med svallsand följer ett längre sammanhängande åsavsnitt. Åsen når efter ett par hundra meter en höjd på ca 15 m över omgivande mark. Västra åssidan sluttar brant mot Hjälmaren medan den östra sidan är flackare och gränsar mot öppen åkermark. Vid Skävisund flackar åsen ut. Sydligaste delen av åsen är bevuxen med tät blandskog. Huvuddelen av åsen är dock efter genomgripande landskapsvårdande röjningar och gallringar bevuxen med en gles hagmarksliknande björkskog. Norra delen av åsen nyttjas som betesmark.

Den östra åssidan är till stor del odlad åker. En särskild väg löper längs östra åssidan och på södra åsdelen finns ett antal fritidshus.

På åsdelen finns flera märkliga fornminnen. Vid Gubbskogen finns en stensättning och ett gravfält, samt öster om åsen en stensättning. Ett gravfält ligger på åsen söder om Skävisunds gård.

Bedömning: Den delvis betade glest bevuxna åsen omedelbart intill Hjälmaren, utgör ett tilltalande inslag i landskapet. Åsen utgör en av de få platser längs norra Hjälmaren där man har utsikt över och närkontakt med sjön. Åsen är ovanligt lite skadad av grustäkt och mycket markerad i landskapet. Förekomsten av fornminnen gör även området kulturhistoriskt intressant.

Klassificering: Klass 1 a; hela åsen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden, rekreativsmöjligheterna.

Kubikmassor: Klass 1 a 457 200 m³

Pålsboda-Glanshammarsåsen 10

Omfattning: Åsen mellan Skävisund och Glanshammar.

Delkarta: nr 40

Beskrivning: Åsdelen utgör en direkt fortsättning på föregående åsdel vid Skävisund och sträcker sig till gamla E 3-E 18 vid Glanshammar. Åsen är markerad med relativt branta sidor och höjer sig 5-10 m över den öppna omgivande åkermarken.

Vegetationen på åsdelen domineras av barrskog men talrika inslag av lövträd förekommer.

Europaväg E 3-E 18 skär genom åsen och en enskild väg löper på eller nära krönet längs hela åsdelen. Norr om E 3-E 18 ligger längs västra åsfoten en allmän landsväg mot Glanshammar.

Ett flertal fastigheter ligger längs krönvägen både söder och norr om E 3-E 18.

På åsen finns fasta fornlämningar i form av ett stort gravfält väster om krönvägen mellan avtagsvägarna mot Harsta resp Valsta, samt en gravhög öster om krönvägen norr om avtagsvägen mot Harsta, dessutom finns en gravhög och stensättning norr om fastigheten Åsen. Strax söder om bostadsfastigheten närmast norr om E 3-E 18 finns två gravhögar. Väster om krönvägen vid Skölvs gård finns en gravhög och två stensättningar.

En större husbehovstäkt finns norr om ekonomibeggnaden vid Skävisunds gård. Längs åsen finns flera ärr av tidigare täktverksamhet.

Norr om E 3-E 18 finns en större öppen ej iordningställd täkt. Täkten är 8-10 m djup. Husbehovsbrytning pågår.

Söder om gamla E 3-E 18 är åsen utbruten och täkten iordningställd. Materialet i täkterna är påfallande grovt med finare material längs sidorna.

Bedömning: Den skogbevuxna åsen som är omgiven av flack åkermark är mycket framträdande och betydelsefull för landskapsbilden speciellt som åsen ligger i blickfånget från E 3-E 18.

Klassificering: Klass 1a; hela åsdelen utom vid E 3-E 18. Klass 1 b; området kring åsens skärning med E 3-E 18.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; väg, bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 1 a 517 000 m³
 Klass 1 b 138 000 m³

Pålsboda-Glanshammarsåsen 11

Omfattning: Åspartiet öster om Glanshammars kyrka.

Delkarta: nr 35

Beskrivning: Norr om gamla E 3-E 18 är åsen smal men markerad med branta åssidor speciellt den östra åssidan. Efter en svacka mitt på åsen följer ett kraftigt åscentrum, ca 10 m högt och mycket markerat.

Södra åsdelen är bevuxen med tall och lärkträd med en undervegetation av främst rönn. Åsdelen strax söder om ovan nämnda svacka är gräsbevuxen, medan åsen i norr är bevuxen med äldre tallskog med en undervegetation av rönn.

Vägen Glanshammar-Fellingsbro ligger som krönväg på södra åsdelen och passerar på östra sidan om åscentrat. Åscentrats norra del genomskärs av vägen mellan Glanshammar-Fellingsbro.

På södra åsdelen finns några industrifastigheter och längs sydvästra åssidan ligger Glanshammars samhälle. På åscentrat norr finns en transformatorstation med förrådsbyggnad. I ovan nämnda svacka finns en vattentäkt.

Mitt på åsen finns ett forntida gravfält, en gravhög samt en rest sten och på åscentrats södra del ett gravfält.

En gammal, helt igenvuxen täkt finns i södra åsdelen. Täktverksamhet har förekommit vid transformatorstationen vid åscentrat.

Bedömning: Det finns fastställd byggnadsplan för den södra åsdelen. Det markerade åscentrat i norra delen ligger öppet och framträder tydligt i det flacka landskapet.

Klassificering: Klass 1 a; norra åsdelen. Klass 1 b; södra åsdelen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; fastställd byggnadsplan.

Kubikmassor: Klass 1 a 112 500 m³
 Klass 1 b 152 500 m³

Pålsboda-Glanshammarsåsen 12

Omfattning: Åsen mellan Grusbo och Åtorp

Delkarta: nr 36

Beskrivning: Åsdelen är bitvis mycket markerad och framträder tydligt i det öppna åkerlandskapet.

Vegetationen på åsen är i huvudsak barrskog. Länsväg 817 Glanshammar-Fellingsbro passerar på södra åsdelen längs den östra åssidan och vid den mellersta och den norra åsdelen längs den västra åssidan.

På åsen finns ett par jordbruksfastigheter samt några bostadsfastigheter.

Söder om Grusbo är åsen utgrävd genom täktverksamhet till omgivande marks nivå. Mellan Grusbo och Prästtorp finns en mycket stor grustäkt med täktbotten något under omgivande marknivå. Av åsen återstår här endast smala kanter i söder, väster och öster, samt en något bredare kant mot norr. Brytning av sand sker f n i mycket liten skala i västra delen av täkten.

Från NV om Prästtorp och fram till Hälla ligger längs östra sidan en drygt 300 m lång grustäkt. Täkten är i södra delen till stor del igenvuxen, men brytning sker i norra delen. Täkten är på intet sätt iordningställd och stora högar med block och grov sten finns från täktbotten.

Norr om Torphälla gård, där vägen gör en utbuktning åt väster är åsen till stor del bortgrävd och endast kanterna återstår.

Materialet i de två södra täkterna är synnerligen blockigt

Materialet i de två södra täkterna är synnerligen blockigt och stenigt i kärnan, med sandigt material längs sidorna.

I den norra täkten tycks materialet vara övervägande stenigt grus.

Bedömning: Åsen domineras av spåren efter ovan nämnda täktverksamhet. Endast hela åsavsnitt finns mellan Hälla och Torphälla.

Klassificering: Klass 2, hela åsdelen, väg och bebyggelse låser dock stora delar av åsen.

Klassificeringsmotiv: Närhet till väg och bebyggelse, det öppna läget.

Kubikmassor: Klass 2 740 300 m³

Pålsboda-Glanshammarsåsen 13

Omfattning: Från Åtorp till norr om Tjugestasjon.

Delkarta: nr 36

Beskrivning: Från Åtorp till Hagaby är isälvsavlagringarna flacka och föga framträdande i landskapet. Från Backa är åsen i stort sammanhängande avsatt till förbi Tjugestasjon. Norr om Backa är åsen skarpt avsatt med mycket branta åssidor och höjer och vidgar sig ytterligare ca 400 m NNV Backa. Norr om kraftledningen blir åsen bred, men ej så hög och sänker sig alltmer mot norr. Efter ett kort avbrott återkommer åsen strax söder om västra stranden av Tjugestasjon där åsen åter har en markerad form. Åsen ökar ytterligare i storlek mot norr och slutar ca 300 m norr om Tjugestasjon.

Åsen mellan Backa och Tjugestasjon är relativt öppen och omgiven till största delen av kuperad åkermark och bitvis skogsmark. Åsyten är ställvis åker- och betesmark, ställvis barrskogsbevuxen.

Länsväg 820 Glanshammar - Ödeby ligger som krönväg längs hela åssträckan.

Ett flertal jordbruksfastigheter finns utefter åsen.

Fornminnen finns i åsens närhet. En kvadratisk stensättning väster om Backa samt en milsten norr om Backa. Söder om vägen mot Granliden ligger "silverkällaren i Tjugesta".

En ca 8 m djup grustäkt med gällande tillstånd finns 400 m norr om Backa. Ett par mindre täkter delvis helt igenvuxna finns norr om kraftledningen.

I östra åssidan mellan vägen och Tjugestasjon finns i öppet läge en liten ca 4 m djup täkt. Längre norrut finns en större täkt på åsens västsida.

Materialet i dessa täkter är grusigt med inslag av grov sten och block.

Bedömning: Åsen är sträckvis synnerligen markerad och tilltalande speciellt norr om Backa och väster om Tjugestajön.

Allmänna landsvägen låser genom sitt krönläge stora delar av åsen.

Klassificering: Klass 1 a; ett parti mellan kraftledningen och Tjugesta. Klass 1 b; övriga åsdelar.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; allmänna vägen, bebyggelse. Klass 1 a: geologin, landskapsbilden.

Kubikmassor: Klass 1 a 210 000 m³
Klass 1 b 1 041 200 m³

Pålsboda-Glanshammarsåsen 14

Omfattning: Åsen vid Ödeby.

Delkarta: nr 37

Beskrivning: Efter ett ca 4 km långt avbrott återkommer isälvsstråket ca 800 m SSV Ödeby kyrka med en markerad ca 5 m hög ås. Efter 400 m följer ett avbrott på 200 m varefter åsen höjer sig kraftigt i form av en markerad rygg vid Käggleholms slottsruin.

Åsen avtar i höjd längre norrut och planar ut efter ca 1 km. Därpå följer ett par mindre kullar.

Den södra åsdelen är blandskogsbevuxen medan den mellersta åsdelen till största delen är bebyggd. Det norra åspartiet utgör igenväxande betesmarker.

Vägen mot Ödeby kyrka passerar väster om och delvis på åskrönet av den södra åsdelen.

Den kulturhistoriskt intressanta Käggleholms slottsruin och Ödeby kyrka samt Käggleholms gård är belägna på det mellersta väl markerade åspartiet.

En delvis igenväxt täkt med stenigt grus finns i södra åsdelen. Ett par mindre täkter finns också i åsens nordligaste del.

Bedömning: Åsen utgör ett dominerande inslag i det flacka landskapet. Åsens mäktigaste parti rymmer flera kulturhistoriskt intressanta byggnader och fornminnen. Åsen är dessutom påfallande lite skadad av tidigare täktverksamhet.

Klassificering: Klass 1 a; södra och norra delen. Klass 1 b; mellersta delen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; väg och bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 1 a 194 600 m³
Klass 1 b 198 600 m³

L Ä N N Ä S Å S E N

Allmän beskrivning

Lännäsåsen benämns det stråk av isälvsavlagringar som börjar vid Kullasjön, öster om Brevensbruk och sträcker sig norrut förbi Lännäs, Segersjö och slutar vid Göksholm.

Stråket börjar med en låg rygg söder om Kullasjön, fortsätter norr om sjön som en sammanhängande ås fram till i höjd med Brevens husartorp.

Söder om Sundsbro börjar en markerad åsrygg som dock blir mindre norr om järnvägen Stockholm-Hallsberg.

Söder om Sofielund består stråket av två parallella åsar av vilka den östra är helt utbruten.

Åsen är norrut tydligt avsatt och relativt mäktig. Norr om punkt 88.94 förenar sig Mellösaåsen med Lännäsåsen. Lännäsåsen fortsätter norrut i form av ett brett plan med en åsrygg på östra sidan. Vid Holmen smalnar avlagringen och öster om huvudåsen finns här en parallellrygg.

Mellan Rutan och punkt 102.24 är avlagringen mycket flack men trots detta tydlig.

Efter ett 2 km långt uppehåll återkommer isälvsstråket väster om Vibylund i en låg tydlig ca 1 km lång åsrygg. I norra åsdelen finns en gammal ca 100 m lång och 2 m djup täkt, där materialet tycks vara grusig sand.

Från 300 m söder Åsabacken förbi Lännäs kyrka och fram till Kvismare kanal ligger ett flertal låga mjuka ryggar av isälvsmaterial omgivna av svalggrus och svallsand.

Norr om Kvismare kanal har stråket formen av en distinkt avsatt rygg vilken längre norrut breddas till ett något kuperat fält, som norr om Segersjötorp återfår åsformen. Åsen är mäktig fram till Boäng där täktverksamhet har skett på bägge åsidorna.

Norr om Boäng smalnar åsen och blir mindre men är mycket skarp och tydligt avsatt fram till Åsby där den delar sig i två grenar. Huvudåsen fortsätter mot nordnordväst via ett par åsryggar förbi Åkesberg samt ett sandfält mellan Björksätter och Hjälmaren.

Norr om Flatviken ligger en smal men markerad rygg som efter ett kort avbrott fortsätter fram till Göksholms slott.

Från Åsby fortsätter en biås mot nordnordost. Åsen är sammanhängande, väl markerad med flera åskullar och slutar strax söder om Hjälmaren.

Lännäsåsen 1

Omfattning: Åsavsnittet öster om Brevens bruk söder om Kullasjön.

Delkarta: nr 38

Beskrivning: Åsavsnittet är ca 700 m långt och 120 m brett och börjar i söder med en flack men tydligt markerad del. Åsen når vid Skrattorp som högst 5 - 7 m över omgivande markområde. Norr om Skrattorp sänker sig åsen och blir flackare för att åter stiga i norra delen. Åsavsnittet avslutas i norr med en brant sluttning mot Kullasjön.

Åsen gränsar mot odlad mark utom i öster där den gränsar mot ett lövskogsområde. Den odlade marken går upp på åssidorna. Ett par barrträd finns på mittendelen.

En enskild körväg går längs åskränet. Vid Skrattorp ligger ett bostadshus och en ladugård. En mindre husbehovstäkt ligger ca 100 m norr om Skrattorp. Längs nordöstra sidan samt i den nordligaste delen finns spår efter tidigare husbehovstäktverksamhet.

Materialet synes vara sand.

Bedömning: Åsavsnittet samt området 150 m väster därom ligger i ett öppet landskap. Åsen utgör ett tilltalande inslag i landskapet, dock utan att dominera.

Klassificering: Klass 2; hela åsavsnittet.

Klassificeringsmotiv: Klass 2; landskapsbilden.

Kubikmassor: Klass 2 245 000 m³

Lännäsåsen 2

Omfattning: Åsavsnittet öster om Brevens bruk mellan Biskopskvarn och Brevens husartorp.

Delkarta: nr 38

Beskrivning: Åsavsnittet består av en 2 km lång och 50 - 120 m bred åsdel samt en 150 m lång och 80 m bred del. Den 2 km långa åsdelen börjar i söder flackt och tydligt markerad med en kulle som norrut övergår i en tydligt ryggformad del. Den sänker sig efter 500 m, men stiger åter vid Biskopskvarn och blir bredare och mindre ryggformad. Norr om Biskopskvarn till Husartorpet har åsen en flack västsida och en relativt brant östsida. Åskränet som ligger 5 - 10 m över omgivande markområde kan tydligt urskiljas till Brevens husartorp där åsen sänker sig.

Den nordligaste åsdelen höjer sig mycket flackt 1 - 2 m över omgivande mark. Åsavsnittet söder om Biskopskvarn gränsar i sydväst mot ett vattendrag. I övrigt gränsar det mot åkermark som är planterad med gran och tall. Norr om Biskopskvarn gränsar samt består åsen av barrskog i öster och på västra delen ligger gammal åkermark planterad med tall och gran.

På åsens västsluttning vid Biskopskvarn ligger ett bostadshus och ekonomibyggnader.

Länsväg 624 skär åsen vid Biskopskvarn. Från Biskopskvarn och norrut går länsväg 658 på åsen utom på den 150 m långa åsdelen längst i norr.

På östra åssidan norr om Biskopskvarn finns spår av äldre hus-behovstäckter som nu är igenvuxna. En ca 200 m lång och 3 - 4 m djup delvis igenvuxen täkt finns ca 800 m norr Biskopskvarn.

Materialet varierar mellan grusig sand och sand, men synes domineras av sand.

Bedömning: Delen söder om Biskopskvarn är en tydligt markerad och av täktverksamhet opåverkad åsdel, som utgör ett dominerande inslag i ett relativt öppet landskap. Norr om länsväg 624 är åsen delvis perforerad av täktverksamhet, men utgör ett tydligt markerat åsavsnitt i landskapet. Dess norra del är bunden av länsväg 658.

Klassificering: Klass 1 a; åsdelen söder om länsväg 624. Klass 2; åsdelen norr om länsväg 624 och ca 1 km norrut. Klass 1 b; ett ca 300 m långt avsnitt på södra åsdelens norra parti.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden, geologin. Klass 1 b; länsväg 658. Klass 2; landskapsbilden.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	232 000 m ³
Klass 1 b	45 000 m ³
Klass 2	310 100 m ³

Lännäsåsen 3

Omfattning: Åsavsnittet från Sundsbro i söder till Holmen och Västerhult i norr.

Delkarta: nr 39

Beskrivning: Åsavsnitten som är ca 4,5 km långt och 50 - 300 m brett förgrenar sig efter 3 km i två delar.

Åsavsnittet börjar flackt men markerat i söder och höjer sig vid Sundsbro till ca 5 - 7 m över omgivande markområde. Norr om Sundsbro fram till järnvägen sänker sig åsen ca 5 m. Den stiger åter strax norr om järnvägen och får markerad åsform fram till punkt 85.94. Denna del är kuperad med nivåskillnader på 2 - 3 m. Den östra förgreningen norr om punkt 85,94 höjer sig markant öster om Skogshyddan och sänker sig sedan norrut mot Holmen. Den västra förgreningen är ej kuperad utan har jämn stigning mot Västerhult. Den är till Sandmon åsformad och väster därom plattformad med markerade sidosluttningar.

Åspartiet är i huvudsak omgivet och bevuxet av barrskog. Områden väster om åsen från järnvägen och norrut till Finntorp, nordöst om åsen vid Sandmon samt vid Holmen ligger i ett öppet landskap, som består av uppodlad mark, gammal åkermark eller mindre partier tomtmark.

änsväg 658 går på åsavsnittet utom på den östra förgreningen där en enskild bilväg går på åsens östra sida. Länsväg 659 skär åsens nordvästra del.

Vid Glashyttan, Sundbro och Sjönäs ligger bostadshus och ekonomibyggnader.

Täktverksamhet har förekommit i västra åssidan vid Sundbro och vid Sofielund.

På åsens västra och östra sidor vid punkt 85,94 ligger två delvis igenvuxna äldre täkter. Åsens östra förgrening norrut mot Holmen är perforerad av mindre husbehovstäckter, i huvudsak på åsens östra sluttning.

Isälvs materialet är varierande men synes domineras av sand.

Bedömning: Åsavsnittet utgör ställvis dominerande och tydligt markerade delar i landskapet. Dessa ligger även till stora delar i anslutning till ett öppet landskap.

Klassificering: Klass 1 b; vid väg 659. Klass 2; hela åsavsnittet utom åsdelarna vid Skogshyddan och den västra förgreningens nordvästra sida. Klass 3; åsdelarna vid Skogshyddan och den västra förgreningens nordvästra sida.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; väg och bebyggelse. Klass 2; landskapsbilden.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 b	50 000 m ³
Klass 2	1 541 100 m ³
Klass 3	961 000 m ³

Lännäsåsen 4

Omfattning: Åsrygg norr om Rutan.

Delkarta: nr 39

Beskrivning: Avlagringen är en ca 800 m lång och några meter hög åsrygg som flackt, men tydligt, höjer sig över omgivande fält av svallsand.

Åsytan är uppodlad och omgiven av åkermark. Längs en enskild väg på åsen finns några jordbruksfastigheter.

Vid södra åsdelen finns mitt på en åker en grund husbehovstäkt med stenigt-grusigt material. Täkten håller på att fyllas igen.

Bedömning: Ett flertal mangårds- och ekonomibyggnader är belägna på åsen och det är endast små partier av åsen som inte är ianspråktaga för bebyggelse eller tomtmark.

Klassificering: Klass 1 b; hela åsavsnittet.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; bebyggelse och tomtmark.

Kubikmassor: Klass 1 b 270 000 m³

Lännäsåsen 5

Omfattning: Åsrygg vid Norrtorp

Delkarta: nr 40

Beskrivning: Avlagringen är en ca 800 m lång åsrygg som höjer sig ett par meter över i öster flacka mo-sediment och gränsar i väster mot svallad morän.

Åsryggen är i söder barrskogsbevuxen och omgiven av skog medan norra delen är igenvuxen åkermark omgiven av öppna fält.

Längs västra åssidan finns några mindre bostadsfastigheter. Vägen Lännäs - Kilsmo passerar den södra åsdelen.

Öster om vägen finns en mycket grund täkt. Täkten är helt igenvuxen. Relativt mycket sten finns på täktbotten.

I norra åsryggen finns en 2 m djup 10 m bred och ca 100 m lång täkt med grusigt-sandigt material. Täkten är till största delen igenvuxen med i huvudsak björksly.

Bedömning: Åsryggen är flack men ligger i ett öppet åkerlandskap.

Klassificering: Klass 1 a; hela åsryggen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden.

Kubikmassor: Klass 1 a 144 000 m³

Lännäsåsen 6

Omfattning: Åsabacken - Lännäs skola.

Delkarta: nr 40

Beskrivning: Åsabacken är en relativt stor avlagring som mjukt men tydligt höjer sig några meter över omgivande mark. Huvudryggen slutar tvärt, medan en mycket låg rygg löper norrut från västra åssidan och växer till en åskulle strax söder om väg 214. Isälvsstråket svänger öster om Lännäs kyrka (som troligen ligger på svallsediment). Åsen kastar sedan åt väster och bildar en låg rygg norr om kyrkan.

Åsen består till stor del av odlad åker. Allmänna landsvägen Lännäs - Kilsmo passerar på ovannämnda låga åsrygg och väg 214 skär tvärs över åsen. Vid Lännäs finns några bostadsfastigheter.

Täktverksamhet har förekommit vid Åsabacken. Täkten är 100 m lång och 3 - 4 m djup och helt igenvuxen med lövträd, främst björk och asp.

Materialet i täkten synes vara grus och sand.

Bedömning: Åsen är låg men framträder tydligt i ett flackt landskap.

Klassificering: Klass 1 a; fram till Lännäs gård. Klass 1 b; norr om Lännäs gård.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; väg och bebyggelse omkring Lännäs kyrka.

Kubikmassor: Klass 1 a 178 500 m³
 Klass 1 b 117 500 m³

Lännäsåsen 7

Omfattning: Isälvsavlagringarna från St Näset till Kvismare kanal.

Delkarta: nr 40

Beskrivning: Detta åsavsnitt består av en låg, flack men tydlig ca 600 m lång åsrygg vid torpet St Näset. Därefter följer ännu en ca 600 m lång åsrygg, som är något mer markerad än den föregående. Sedan följer ett par låga avlagringar som blott höjer sig någon meter över omgivningen. Slutligen vid Segersjö herrgård höjer sig en kulle mjukt ett par meter över omgivande mark.

Avlagringarna med undantag för den sistnämnda är omgivna av fält med utsvallat material.

Åsen vid St Näset är till största delen odlad åker.

Nästa åsrygg är blandskogsbevuxen och de två därpå följande låga avlagringarna är bevuxna med lövträd, huvudsakligen ek och lönn. Kullen vid Segersjö är uppodlad på södra delen och park på den norra delen.

Delar av åssidorna betas med får.

Allmänna landsvägen mellan Lännäs och Segersjö löper på avlagringarna, ställvis som krönväg. En lövträdsallé inramar vägen. Ett par torp ligger längs vägen.

Täktverksamhet har förekommit nordöst om St Näset och mellan Västra Kohagen och Eldtorpet. Dessa täkter är ett par meter djupa och helt igenvuxna med löv- och barrträd. Även i de flacka avlagringarna mellan vägen mot östra Kohagen och Adamsberg finns spår av täktverksamhet. Dessa mycket grunda täkter är helt igenvuxna.

Inom åsavsnittet finns flera fornminnen. En gravhög finns väster om Eldtorpet, samt norr därom ett gravfält och en domarring.

Bedömning: Åsdelen vid Eldtorpet utgör ett dominerande inslag i det öppna kulturlandskapet invid Segersjö herrgård. De får- betande åssidorna med grov ek och lönn som inramar landsvägen på åskrönet är mycket tilltalande. Hela åspartiet utgör ett

bra exempel på "herrgårdslandskapet" där detta är som mest typiskt utbildat.

Klassificering: Klass 1 a; delen vid Eldtorpet och delen söder om Segersjö herrgård. Klass 1 b; de delar som låses av vägen och herrgårdsparken.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbild, kulturlandskapet. Klass 1 b; väg och bebyggelse.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	190 000 m ³
Klass 1 b	186 200 m ³

Lännäsåsen 8

Omfattning: Kvismare kanal - Hannelund

Delkarta: nr 41

Beskrivning: Åsavsnittet börjar strax norr om Kvismare kanal med en väl avsatt rygg som norrut avtar i storlek för att sedan höjas och breddas till ett kuperat fält, den s k Jungfru Annas skog.

Efter ca 300 m återfår avlagringen ryggform (Egebyåsen) och mellan Segersjötorp och Hannelund är åsen bred, hög och väl markerad.

Vegetationen på södra delen är lövträd, huvudsakligen ek, björk och lönn, men från Jungfru Annas skog och norrut är det blandskog. På vissa avsnitt är åsen gräsbevuxen eller uppodlad.

Mellan Segersjötorp och Boäng finns väster om vägen en lokal med backsippa. Backsipporna förekommer så rikligt att lokalen torde ha få motsvarigheter i länet.

Åsen ligger öppet omgiven av odlad åker.

Allmänna landsvägen mella St Mellösa - Segersjö ligger som krönväg på åsen. Ett flertal jordbruks- och bostadsfastigheter finns läggs vägen. På östra sidan av Jungfru Annas skog finns en vattentäkt (infiltrationsdammar och pumpanläggning) för f d Askers kommun.

Södra åsdelen är rik på fornminnen bl a ett stort gravfält, en stor gravhög, "Habors röse", Sighilds källa samt en milsten. I Jungfru Annas skog finns en domarring och en stensättning väster om vägen, samt en stensättning öster om vägen.

Från Segersjötorp och norrut finns flera gamla grustäkter. En grund helt igenvuxen täkt ligger i västra kanten av Jungfru Annas skog. Norr om Segersjötorp ligger en öppen täkt väster om landsvägen. Täkten skär genom åssidan fram till landsvägen där den är 4 - 5 m djup. Täkten ligger i direkt anslutning till ovannämnda backsipplokal. Öster om vägen mitt för backsipplokalen finns en helt igenvuxen ca 30 x 30 m stor och 5 - 6 m djup täkt.

Vid Boäng finns täkter ca 5 m djupa på båda sidor vägen. Strax

Vid Boäng finns täkter ca 5 m djupa på båda sidor vägen. Strax norr därom finns en mycket stor täkt. Täkten sträcker sig från landsvägen till östra åsfoten, och är drygt 120 m lång och 4 - 6 m djup. Täkten är nästan helt igenvuxen, Viss husbehovsbrytning sker dock. Materialet i täkterna varierar från sten till sand. Norr om den sistnämnda täkten finns en helt igenvuxen täkt öster om landsvägen. Täkten är 4 - 5 m djup och ca 100 m lång.

Materialet är grusigt.

I Jungfru Annas skog finns kommunal grundvattentäkt med infiltrationsbassänger m fl anläggningar. Inre och yttre skyddsområde för grundvattentäkt omfattar större delen av åsavsnittet.

Bedömning: Jungfru Annas skog utgör en del av det herrgårdspräglade kulturlandskapet kring Segersjö herrgård.

Den relativt högresta Egebyåsen utgör ett dominerande inslag i det eljest flacka landskapet. Åsen är dock skadad av täktverksamhet. Lokalen med backsippor måste anses som synnerligen värdefull.

Klassificering: Klass 1 a; Jungfru Annas skog. Klass 1 b; de delar som låses av väg och bebyggelse. Klass 2; övriga delar.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; väg och bebyggelse. Klass 2; närhet till väg, bebyggelse. Öppet läge.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	430 000 m ³
Klass 1 b	556 500 m ³
Klass 2	15 000 m ³

Lännäsåsen 9

Omfattning: Hannelund - Åkesberg

Delkarta: nr 41

Beskrivning: Åsen är vid Hannelund låg, ganska flack, men ändå väl framträdande i landskapet. Mot Åsby blir åsen mer markerad, smalare och med brantare åssidor. Höjden tilltar till 6 - 8 m över omgivningen. Vid Åsby delar sig åsen i två grenar. Huvudåsen anses vara sträckningen åt nordnordväst trots att den är mindre sammanhängande än sträckningen åt nordnordost. Åsgrenarna löper parallellt ca 200 m vid Åsby, åtskilda av en dödisgrop. Huvudåsen gör ett avbrott norr om Åsby och återkommer efter ett par hundra meter i form av en kraftig åskulle.

Åsen är gräsbevuxen eller odlad åkermark och ligger öppet omgiven av åker- eller betesmark. Kullen norr om Åsby är på östra sidan odlad åker och resterande delar betesmark eller lövskogsbvuxen.

En enskild väg löper längs södra åsdelens krön och några bostads- och jordbruksfastigheter ligger längs vägen. Spår efter äldre täktverksamhet för husbehov finns längs åssidorna. I en återställd äldre täkt ligger en cementfabrik, Den norra delen är perforerad av tre husbehovstäckter på den västra åsslutningen.

En större täkt 4 - 5 m djup och 100 m lång ligger i den sydöstra delen. Materialet i den sydöstra täkten synes vara grusig sand.

Bedömning: Båda åsdelarna är tydligt och skarpt markerade i ett öppet landskap. Den norra är dock till stor del påverkad av täktverksamhet.

Klassificering: Klass 1 a; norra och södra delen. Klass 2; det trasiga området mitt för Åsby.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a och klass 2; landskapsbilden.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	218 000 m ³
Klass 2	50 000 m ³

Lännäsåsen 10

Omfattning: Ett åsavsnitt från Åsby i söder till Backalund i norr.

Delkarta: nr 41

Beskrivning: Åsdelen är ca 2 km lång och 80 m bred. Den börjar i söder med en flack stigning norrut som får sin högsta höjd 6 - 8 m över omgivningen väster om Stensätter. Åsen är norrut kuperad och tydligt markerad i landskapet och gränisar i norr mot Flatviken vid Hjälmaren. De låga delarna är 1 - 3 m över omgivande mark.

Åsen är omgiven av odlad mark, som till stora delar går upp på åssidorna mot vägen. Åsavsnittet består i övrigt av tomtmark bevuxen med enstaka barrträdsdungar och lövträdsridåer.

En enskild väg följer åskrönet i hela dess nordligaste sträckning. Stora delar längs vägen är bebyggda med bostadshus och ekonomibyggnader. Det finns tre mindre husbehovstäckter på den norra halvan och två stycken på mittendelen.

Bedömning: Åsdelen utgör ett mycket dominerande och markerat inslag i landskapet, samt är delvis bunden av bebyggelse och väg.

Klassificering: Klass 1 a; hela åsavsnittet.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	507 400 m ³
-------------------------------	------------------------

Lännäsåsen 11

Omfattning: Åsavsnittet från Åsby i söder till Båtsudden i norr.

Delkarta: nr 41-42

Beskrivning: Åsavsnittet består av två åsdelar. Den södra delen är ca 800 m lång och 100 m bred. Den höjer sig från söder och norr flackt med tydlig ryggform. Den blir 200 m norr om Åkesberg 4 - 6 m hög. Ytterligare 200 m norr därom flackar åsen ut

betydligt och blir svagt ryggformad. Den höjer sig åter i nordligaste delen.

Åsdelen är helt omgiven av odlad mark. Södra delen är bevuxen med gammal gräsmark, enstaka träd och tomtmark. Den flacka åsdelen är uppodlad så när som på ett par tomtmarker.

I södra delen vid Åkesberg ligger en herrgård med ekonomibyggnader. Ett par bostadshus ligger på åsens mittendel.

Två husbehovstäckter ligger i norra delen. En bruksväg går längs åsens sydöstra sida, två enskilda körvägar skär åsens norra del och en går fram till herrgården.

Materialet i täkterna synes vara sand.

Den norra åsdelen är ca 1 600 m lång och 100 -400 m bred. Dess södra del liknar en deltabildning med en markerad östsida. Norr om Hästhagen smalnar åsdelen av och blir svår att urskilja fram mot Törneberg. Norr därom blir den åter markerad i ett sluttande landskap. Åsdelen är i huvudsak omgiven av och bevuxen med barrskog. I sydost gränsar den mot ett öppet åkerlandskap och i norr mot Hjälmarén.

I sydöstra delen består åsen av ett öppet uppodlat landskap med bostadshus och ekonomibyggnader. Enstaka lövträdsridåer finns kring husen. En enskild körväg går längs åsdelens östra sida.

I nordväst ligger en husbehovstäkt. Materialet synes vara sand.

Bedömning: Den södra åsdelen ligger delvis väl markerad i ett öppet odlingslandskap och är i det närmaste opåverkat av täktverksamhet. Den norra åsdelen är till stora delar bunden av bebyggelse och vägar. Den har viss betydelse för landskapet och ligger nära bebyggelse.

Klassificering: Klass 1 a; den södra åsdelen och huvuddelen av den norra. Klass 1 b; den norra åsdelens sydöstra del.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; läget i det öppna landskapet och närhet till bebyggelse. Klass 1 b; bebyggelse och väg.

Kubikmassor: Klass 1 a 402 700 m³
 Klass 1 b 314 500 m³

Lännäsåsen 12

Omfattning: Åsavsnittet från Snavudden isöder till Göksholm i norr.

Delkarta: nr 42

Beskrivning: Åsavsnittet består av två åsdelar. Den södra åsdelen är ca 1 200 m lång och 100 m bred. Den börjar i söder flackt och svagt sluttande och höjer sig på mittendelen till

2 - 4 m. Den har ett avgrundat väl markerat krön frånsett längst i söder där åsen är utflackad.

Den sydligaste åsdelen är bevuxen med lövträd och gränsar mot ett moränområde. Övriga delar av åsen består av samt är omgiven av åkermark.

En enskild körväg tvärrar åsens mittendel. Två mindre husbehovstäckter ligger på mittendelen.

Den norra åsdelen är ca 600 m lång. Den börjar i söder mjukt åsformad, men övergår norrut till två väl rundade kullar 2 - 4 m höga.

Åsdelen gränsar i söder och väster mot åkermark i öster mot betesmark och i norr mot Hjälmarén. Åsen upptas av ett parkområde med lövträdsalléer och tomtmark.

Åsdelen är bebyggd med Göksholm slott med tillhörande ekonomibyggnader och ett bostadshus. En mindre körväg går fram till slottet.

Bedömning: Den södra åsdelen bildar ett dominerande och tilltalande inslag i det öppna landskapet och är nästan helt opåverkad av täktverksamhet.

Den norra kullen har ringa betydelse för landskapsbilden, men är till större delen upptagen av bebyggelse och väg.

Klassificering: Klass 1 a; den södra åsdelen. Klass 1 b; den norra åsdelen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; bebyggelse och väg.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	140 000 m ³
Klass 1 b	80 000 m ³

M E L L Ö S A Å S E N

Allmän beskrivning

Det stråk av isälvsavlagringar som grenar sig från Lännäsåsen öster om Sandmon och sedan fortsätter norrut i form av ett flertal kullar och ryggar förbi Rud, Mörby och Stora Mellösa kallas Mellösaåsen.

Från Sandvad till Valsta är åsen låg men väl markerad. Åsen är oregelbundet avsatt med smärre kastningar, blåsar och ytliga avbrott.

Från länsväg 52 norrut till Stora Mellösa utgörs stråket av isolerade kullar av varierande storlek.

Från Stora Mellösa kyrka och norrut ligger en låg flack men tydlig åsrygg. Mellösaåsen avslutas med en ca 1 km lång låg flack men tydlig ås.

Mellösaåsen 1

Omfattning: Åsavsnittet från Sandvad i söder till Valsta i norr.

Delkarta: nr 43

Beskrivning: Åsavsnittet är uppdelat i tre mindre åsdelar. Den sydligaste åsdelen är ca 700 m lång och 100 m bred. Den börjar i söder flackt och markerat samt är ryggformad. Vid Smedstorp är åsdelen 3 - 5 m hög och sänker sig flackt mot norr.

Odlad mark och delvis gammal åkermark omger åsen samt går upp på dess sidor. En mindre barrskogsdunge och lövskogsdunge ligger på åsdelens norra del. Länsväg 660 går på åskrönet. Vid Smedstorp ligger några bostadshus och norr därom ligger en igen-vuxen husbehovstäkt.

Den mittersta åsdelen är ca 1 200 m lång och 100 m bred. Åsdelen är flack med en mot öster väl markerad åsslutning. Den är 4 - 6 m hög och svagt ryggformad. Åsen är helt omgiven av odlad mark som går upp på åssidorna. Åsen består förutom av odlad mark ställvis utav gammal åkermark och tomtmark. Några blandträd-dungar finns i anslutning till tomtmarken. Länsväg 660 går längs åskrönet och på ömse sidor om den ligger flertalet bostadshus och ekonomibyggnader. En såg ligger på västra sidan på åsens mittendel.

Den nordligaste åsdelen är ca 500 m lång och 100 m bred. Dess högsta parti på mittendelen höjer sig 4 - 6 m över omgivande mark och dess sidor sluttar flackt mot omgivande odlad mark. Odlad mark och gammal åkermark går upp på åssidorna mot länsväg 660 som går på åskrönet. Några bostadshus och ekonomibyggnader ligger vid Valsta.

Materialet i hela åsavsnittet synes domineras av grusig sand.

Bedömning: Alla tre åsdelarna är relativt flacka. Landskapet är dock öppet. Kullarna är till stora delar upptagna av bebyggelse och väg.

Klassificering: Klass 1 a; åsdelen öster om Husartorp. Klass 1 b; den sydligaste åsdelen utom den nordöstra delen. Den mittersta delen utom i sydöst och en del i norr samt hela nordligaste åsdelen. Klass 2; den sydligaste åsdelens nordvästra del och mittendelens sydöstra del.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; bebyggelse och väg. Klass 2; landskapsbilden, närhet till bebyggelse.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	40 000 m ³
Klass 1 b	427 200 m ³
Klass 2	38 400 m ³

Mellösaåsen 2

Omfattning: Åsavsnittet från Valsta i söder till Mörby i norr.

Delkarta: nr 43

Beskrivning: Åsavsnittet består av tre åskullar. Den sydligaste kullen är ca 400 m lång och ca 200 m bred. Den höjer sig 6 - 8 m och har flacka och tydligt markerade åssidor av odlad mark. Åsen består av odlad mark och gammal åkermark. I södra delen finns lövträdsridåer. Den västra delen är skadad av igenvuxna husbehovstäckter och en iordningställd avsalutäkt. En enskild körväg går längs kullens västra sida fram till ett bostadshus i norra delen.

Den mittersta åsdelen är 1 - 1,5 m hög, 200 m lång och har mycket flackt sluttande sidor. Den är helt omgiven av odlad mark som går upp på åssidorna.

Kullen är till stor del bortgrävd genom en ca 2 m djup delvis igenvuxen husbehovstäkt.

Den nordligaste kullen är ca 300 m lång och höjer sig 7 - 8 m. Den östra sidan sluttar brant och övriga sidor är flacka. Hela kullen är tydligt markerad i landskapet.

Åsdelen är helt omgiven av odlad mark som går upp på åssidorna. I övrigt är åsen bevuxen med gammal gräsmark. Enstaka lövträdsdungar ligger på östra delen. I den östra delen ligger en grund igenvuxen husbehovstäkt. På mittendelen ligger en 5 - 6 m djup täkt delvis igenvuxen med bl a lövträd.

Materialet i de tre delarna synes domineras av sand.

Bedömning: Trots de tre kullarna är mycket skadade av täktverksamhet utgör dess topografi markerade inslag i det öppna odlingslandskapet. Materialuttagen är gjorda så att kullarnas form fortfarande framhävs i landskapsbilden.

Klassificering: Klass 1 a; hela åsavsnittet.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden.

Kubikmassor: Klass 1 a 174 300 m³

Mellösaåsen 3

Omfattning: Åsavsnittet från Usta i söder till Åkerby i norr.

Delkarta: nr 44

Beskrivning: Åsavsnittet utgörs av en serie på sju små kullar ca 100 m långa och två kullar ca 200 m långa.

De sju små kullarna är helt omgivna av samt består delvis av odlad mark. I övrigt består de av gammal åkermark och enstaka löv- och barrträd som förekommer kring de små husbehovstäckerna som finns i kullarna.

De två norra kullarna som är ca 200 m långa och 100 m breda är flacka. De är omgivna och delvis bestående av odlad mark.

Den södra av dessa är 2 - 4 m hög och till större del upptagen av bebyggelse och en enskild väg.

Den norra kullen är 1 - 2 m hög och bebyggd i sydväst. I övrigt består den av odlad mark och tomtmark. En enskild väg tangerar dess södra del.

Bedömning: Hela åsavsnittet ligger i ett odlingslandskap. Trots att de flesta är perforerade av täktverksamhet utgör de väl markerade bildningar i det öppna landskapet.

Klassificering: Klass 1 a; hela åsavsnittet utom delen norr om Adolfsberg. Klass 1 b; åsdelen norr om Adolfsberg.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; bebyggelse och väg.

Kubikmassor: Klass 1 a 38 000 m³

Klass 1 b 64 200 m³

Mellösaåsen 4

Omfattning: Åsavsnittet från Stora Mellösa i söder till Via i norr.

Delkarta: nr 44

Beskrivning: Åsavsnittet består av två åsdelar.

Den södra delen är ca 1 200 m lång och ca 150 m bred, dess mittendel är 3 - 5 m hög. Den reser sig mycket flackt med en något mer markerad östsida än västsida.

Åsen omges av odlad mark förutom mot söder där den gränsar mot bebyggelse. Bebyggelse och väg upptar ca 2/3 av åsens södra del. Den övriga delen består av odlad mark samt några

lövträdsridåer.

Stora Mellösa kyrka och kyrkogård ligger på åsens södra del.

Länsväg 668 går på åsdelens västra sida.

Den norra åsdelen är ca 800 m lång och 100 - 200 m bred och höjer sig 4 - 5 m på mittendelen. Dess sidor är mycket flacka och den har ett svagt rundat ryggformat krön.

Åsdelen gränsar i nordväst och östra delarna mot ett blandskogsområde. Övriga åsdelar gränsar mot odlad mark, som går upp på åsens östra och södra sidor. Åsen består på västra sluttningen samt över åskrönet av gammal åkermark som planterats med enbuskar. Några löv- och barrskogsridåer ligger i södra delen vid Sandåker.

Ett bostadshus och ett par ekonomibyggnader ligger längst i söder. Ett fornminne finns på åsens norra del.

På åsens västra sida vid Sandåker ligger en mindre husbehovstäkt. Ett par gamla igenvuxna husbehovstäckter ligger på mitten- delen.

Materialet synes vara grusig-sand.

Bedömning: De båda åsdelarna utgör väl markerade inslag i ett öppet landskap utan att dominera. Den södra är i huvudsak bunden av bebyggelse och väg.

Klassificering: Klass 1 a; den norra åsdelen. Klass 1 b; den södra åsdelen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden, geologin.
Klass 1 b; bebyggelse och väg.

Kubikmassor: Klass 1 a 202 000 m³
Klass 1 b 248 500 m³

V I N G Å K E R - F E L L I N G S B R O Å S E N

Allmän beskrivning

Det stråk av isälvsavlagringar som med vissa avbrott kan följas från sjön Tisaren i Södermanland, över Vingåker och inom inventeringsområdet från Höktorp över Djursnäs, Vinön, Lunger, Götunda, Fellingsbro och vidare norrut till Sällingesjön, kallas Vingåker - Fellingsbroåsen. Stråket fortsätter därefter norrut mot Ramsberg.

Vid Högtorp i Södermanland börjar en låg men tydlig åsrygg omgiven av breda svallgrusfält. Efter ett avbrott på ca 3 km återkommer åsen strax söder om Hjälmaren. Av öar, holmar och djupkurvor i Hjälmaren framgår att isälvsstråket sträcker sig från Djursnäs via Fåran, Vinön, Grundholmarna, Gåvören till Lungers udde på norra Hjälmarestranden. På södra Lungers udde är åsen smal och låg, kraftigt svallad med hög blockhalt i ytan. Längre norrut ökar åsen i höjd och bredd. Plan med svallsand ligger efter åssidorna. Vid Bokärr är åsen ca 150 m bred och höjer sig 15 m över omgivande mark. Denna storlek har åsen fram till Holmen, 4 km längre norrut. Vid Bokärr pågår täktverksamhet i åsens östra sida. Enligt täktillståndet får åsen genombrytas. Vid Lunger finns grustäkter längs ett kilometerlångt åsavsnitt.

Vingåker-Fellingsbroåsen 1

Omfattning: Åsrygg NO Höktorp och åsrygg N Stenstorp samt Djursnäs udde.

Delkarta: nr 45

Beskrivning: Vid Höktorp (i Södermanland) börjar en låg men tydlig åsrygg som är omgiven av breda svallgrusfält. Åsen slutar mot Tjärnberget. Åsen är barrskogsbevuxen och helt omgiven av skog.

I en liten husbehovstäkt mitt på åsen synes materialet vara stenigt grus.

Efter ett avbrott på ca 3 km återkommer isälvsstråket med en kort åsrygg 100 m norr om Stenstorp. Åsen är låg och flack. Bitvis är den svår att urskilja från omgivande, grovmosediment. Åsen är till största delen åkermark. Riksväg 214 skär tvärs över åsryggen.

Det bredaste partiet av udden Djursnäs består av primärt avsatt isälvsmaterial. Åsen är dock starkt omvandlad av vågorna och överlagras troligen till stor del av svallsand. Åspartiet ligger i anslutning till Dimbobaden, en kommunalt skött och rikt frekventerad badplats med 500 - 600 m lång sandstrand. Åspartiet, liksom hela udden är glest bevuxen med träd och buskar.

Några små grunda nu igenväxta täkter finns inom området.

Bedömning: Avlagringen vid Höktorp är inte speciellt dominerande i landskapsbilden, men den är belägen inom ett kulturhistoriskt intressant område där det finns för mellansverige synnerligen representativa och till strukturen mycket olikartade odlingsrösen.

Avlagringen vid Djursnäs är, trots att den inte är särskilt markerad genom sitt läge mellan riksvägen och sjön ett dominerande inslag i landskapsbilden.

Åsen på Djursnäsön är särskilt markerad i landskapet men ingår i det rekreations- och friluftsområde som finns i anslutning till badplatsen Dimbobaden.

Klassificering: Klass 1 a; Djursnäsön och åsdelen söder riksvägen. Klass 1 b; åsdelen norr om riksvägen. Klass 2; åsen vid Höktorp.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; rekreationsmöjligheterna, landskapsbilden. Klass 1 b; väg och bebyggelse. Klass 2; närhet till bebyggelse, öppet läge.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	20 000 m ³
Klass 1 b	38 000 m ³
Klass 2	25 000 m ³

Vingåker-Fellingsbroåsen 2 a, b, c

Omfattning: a) Rönnberget, Fåran, Mellangrundet b) Vinön
c) Stallgården, Grundholmarna

Delkarta: nr 45 - 47

a)

Beskrivning: Åsens sträckning över Hjälmaren kan följas via ovannämnda öar. De två sydligaste är Rönnberget och Fåran, vars resp mittpartier utgöres av kala sandrevlar som buktar i en båge mot öster eller väster beroende på från vilket håll vågorna kommer. Från öarnas syd- och nordändar löper långa sandrevlar, en typ av "strandsporrar", ut i riktning som varierar med vågornas riktning. Från södra delen av Fåran finns en antydning till biås mot nordväst, som ca 1 km nordväst Fåran återkommer i form av Mellangrundet, en liten flack holme.

Öarna är helt uppbyggda av isälvsmaterial, främst sand och grus, och sten men även spridda block. Stränderna är ganska långgrunda närmast öarna men blir sedan tvärdjupa.

Öarnas strandzon utgöres i samtliga fall av en kal remsa med sand och grus. Närmast strandzonen dominerar al medan skogen på torrare mark utgöres av tall. Markytan är vanligen gräsbevuxen.

På norra delen av Fåran finns ett bostadshus samt uthus. Bete har tidigare förekommit på denna ö.

Främst Mellangrundet och Rönnberget utgör häckplats för ett flertal sjöfågelarter.

Främst Fåran utnyttjas ofta som utflyktsmål och badplats av den båtburna allmänheten. Denna är sedan 1974 skyddad som naturreservat.

Synbara spår av täktverksamhet saknas på öarna.

Runt öarna löper en mer eller mindre bred sand- eller grusremsa som är helt obevuxen, liksom de två sandreven. Övriga delar av öarna är ganska tätt trädbevuxna av al, asp, björk och tall samt enstaka lind. Fältskiktet domineras av gräs och örter.

Fågellivet på öarna är rikt. Bl a finns en fisktärnekoloni på Stallgården.

Grundholmarna utnyttjas flitigt som bad- och landstingningsplats för den allt större skaran rekreationssökande, båtburna allmänheten. Öarna är sedan 1975 naturreservat.

Öarna synes inte vara påverkade av någon form av täktverksamhet.

Bedömning: Grundholmarna är tillsammans med Fåran Hjälmarens bästa och mest välbesökta badö. Vid helger och under semester-tid ligger ett stort antal båtar uppdagna längs stränderna och besökare utnyttjar de goda badstränderna. Öarna utgör dominerande och tilltalande inslag i landskapet samtidigt som de är geologiskt intressanta.

Klassificering: Klass 1 b; båda öarna.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; naturreservat.

Kubikmassor: Klass 1 b 69 300 m³

ÅBYTORPSÅSEN

Allmän beskrivning

Det stråk av isälvsavlagringar som kan följas från Stocksätter i söder till Ängatorp i norr benämns Åbytorpsåsen och är ca 8 km långt.

Åsen börjar i söder med fem 100 - 400 m långsmala åsryggar. Norr därom ligger fem bredare och längre åsryggar än de föregående. Dessa är till stora delar bebyggda.

Norr om Hörstabacken gör åsen ett kast 2 km västerut och fortsätter där i form av en åsrygg och två åskullar.

Isälvsstråket är indelat i tre åsavsnitt.

Åbytorpsåsen 1

Omfattning: Ett åsavsnitt från Stocksätter i söder norrut till skolan 300 m söder om Skogalund.

Delkarta: nr 48

Beskrivning: Åsavsnittet består av fyra åsdelar. Åsdelen längst i söder är ca 200 m lång och höjer sig 1 - 1,5 m över omgivande mark.

50 m norr om den ovannämnda åsdelen fortsätter en 400 m lång åsrygg som endast öster om länsväg 529 är tydligt markerad och höjer sig 2 - 3 m över omgivande mark.

Den tredje åsdelen är ca 800 m lång och höjer sig 2 - 4 m över omgivande mark. Den är flack på den södra halvan men tydligt ryggformad på mittendelen för att norrut åter bli flack.

Den norra åsdelen är ca 600 m lång. Den höjer sig flackt från söder och är 1 - 2 m över omgivande mark samt markerad i ett öppet landskap.

Åsdelen längst i söder är helt uppodlad liksom omgivande mark. Den tangeras i söder av Hardemovägen och 50 m söder därom börjar Hallsbergs tätortsbebyggelse.

Den andra kullen från söder är omgiven av odlad mark utom i väster där det är gammal åkermark och lera varifrån Hallsbergs tegelbruk tar lera. Kullen består förutom av tomtmark och igenvuxen täkt utav odlad mark. Enstaka lövträdsridåer finns. Länsväg 529 genomskär åsen.

Den långa åsdelen vid Vissberga är helt omgiven av odlad mark, som på några ställen går upp på åsen. Enstaka löv- och barrskogsridåer förekommer längs den enskilda väg som går längs åsen samt slyvegetation finns i igenvuxna täkter.

Den nordligaste åsdelen är omgiven av odlad mark, som delvis går upp på åsen. Enstaka blandskogsdungar finns på den södra halvan. På den norra består åsen av åkermark, tallskog och slyvegetation. I norr gränsar åsen mot ett moränområde.

Den sydligaste åsdelen som genomskärs av länsväg 529 är bebyggd med två boningshus. Väster om länsväg 529 är större delen av åsen borttagen genom täktverksamhet och kvar är en grund igenvuxen husbehovstäkt.

I södra delen av åsen vid Vissberga finns en gammal täkt (ca 40x15x1,5 m). På södra delen finns några mindre igenvuxna husbehovstäkter på östra åssidan. En husbehovstäkt (ca 2x10x15 m) där uttag fortfarande görs ligger på mittendelen omgiven av 2 äldre igenvuxna (ca 2x5x20 resp 2,5x15x15 m) täkter. En enskild väg följer hela åsen och bitvis på åskrönet. Den sydvästra och norra delen är till större del bebyggd.

Åsavsnittets nordligaste del tväras av en enskild väg.

I dess sydliga del finns en gammal husbehovstäkt (ca 40x15x1,5 m). En mindre traktorväg går längs åskrönet. Den östra sidan är perforerad av små husbehovstäkter.

Dess norra halva upptas av en enskild väg, en mindre husbehovstäkt samt längst i norr ett par bostadshus.

Materialet i täkterna synes variera mellan stenigt-grus till sand.

Bedömning: Den sydligaste åsen är trots sin litenhet markerad i landskapet. Dock kan den ej anses ha något större värde för landskapet.

Den andra åsen från söder har en väl markerad östsida. Den västra delen är p g a tidigare täktverksamhet till större del borttagen.

Åsdelen vid Vissberga utgör ett dominerande inslag i det öppna landskapet, samt är i vissa delar bebyggd.

Den nordligaste åsdelen ligger i ett öppet landskap väl markerad utan att dominera.

Klassificering: Klass 1 b; de norra delarna på alla kullar utom den sydligaste, samt den sydligaste åsdelen vid Vissberga. Klass 2; de övriga åsdelarna.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; bebyggelse. Klass 2; landskapsbilden samt läget i det öppna landskapet.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 b	67 600 m ³
Klass 2	63 300 m ³

Åbytorpsåsen 2

Omfattning: Ett åsavsnitt från V Åby i söder till Hörstabacken i norr.

Delkarta: nr 49

Beskrivning: Åsavsnittet omfattar fem delar. Åsdelen längst i söder är ca 200 m lång och 60 m bred. Det är en flack rygg som i sitt högsta parti höjer sig ca 1 m över omgivande mark.

Efter ett kort uppehåll fortsätter åsen i ett 1 kilometer långt och 100 - 130 m brett parti, som börjar flackt i söder men höjer sig 4 - 5 m över omgivande mark efter 300 m. Efter ytterligare 300 m, strax norr om en fyrvägskorsning, blir åsen markant bredare och höjer sig till ca 8 - 10 m över omgivande mark. Den smalnar åter mot norr och sänker sig samtidigt något. Åspartiet är tydligt markerat i landskapet. Delen norr om fyrvägskorsningen i Åbytorp är dock på västra sidan flack och ej så tydligt markerad som östra åssidan.

Den tredje åsdelen från söder är ca 500 m lång och 100 m bred. Den östra sidan är flack, men tydligt markerad.

Den fjärde åsdelen från söder är ca 600 m lång och 100 m bred. Den höjer sig i ett öppet landskap, flackt men markerat 5 - 10 m över omgivande mark.

Den nordligaste åsdelen är ca 800 m lång, 100 m bred och höjer sig tydligt 5 - 10 m över omgivande mark.

Den sydligaste kullen är helt uppodlad liksom dess omgivande mark.

Den andra kullen från söder gränsar mot odlad mark utom ställvis mot väster där det är bostadsbebyggelse. På åsdelen förekommer i huvudsak tomtmark och vägar. Enstaka blandskogsridåer finns.

Den tredje kullen är helt omgiven av odlad mark som även går upp en bit på åsen. I övrigt förekommer tomtmark och enskilda vägar, och i dess anslutning enstaka blandskogsridåer.

Den nordligaste delen börjar i söder med en öppen flack kulle omgiven av odlad mark. Kring en igenvuxen husbehovstäkt finns en lövträdsdunge. I övrigt består åsen av gammal åkermark.

200 m söder om Fridhem ligger ett barrblandskogsparti omgivet av odlad mark. Skogspartiet slutar vid Fridhem där tomtmark och ängsmark med buskdungar dominerar den norra åshalvan. Öster och norr om åsen är marken odlad. Den nordvästra delen gränsar mot gammal åkermark samt odlad mark.

På den andra åsdelen från söder går en allmän mindre körväg på östra sidan. Större delen av åsen upptas av bebyggelse och vägar. Norr om fyrvägskorsningen ligger en äldre iordningställd täkt ca 5x50x60 m, samt ytterligare 100 resp 200 m norr om korsningen ligger två igenväxta mindre husbehovstäkter på åsens östra sida.

På den tredje åsdelen från söder går en enskild väg på sydvästra sidan. Ett par bostadshus finns på åsen samt en delvis igenvuxen husbehovstäkt i åsens mittendel.

Den fjärde åsdelen är bebyggd öster om en enskilda vägen som löper längs med åsen. Mellan två avtagsvägar mot Adolfsberg ligger en igenvuxen husbehovstäkt.

I nordligaste åsdelen ligger en igenvuxen täkt i södra partiet och en strax söder om Fridhem. Norr om Fridhem väster om den enskilda väg som finns är åsen bebyggd med bostadshus och ekonomibyggnader.

Bedömning: Den sydligaste åsdelen ligger i ett öppet landskap, men har p g a sin litenhet ringa värde ur landskapsbildssynpunkt.

Den andra åsdelen från söder bildar ett dominerande inslag i landskapet, täktverksamhet stör dock ställvis landskapsbilden. Den är till stora delar upptagen av väg och bebyggelse.

Den tredje ligger liksom den fjärde åsdelen väl markerad i ett öppet landskap dock utan att dominera.

Den nordligaste åsdelen börjar relativt flackt i söder men får norrut en markerad rygghöjd och dominerar landskapet.

Klassificering: Klass 1 b; samtliga åsdelar utom den sydligaste och den södra delen av den nordligaste åsdelen. Klass 2; den sydligaste åsdelen samt den nordligaste åsdelens södra del.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; väg och bebyggelse. Klass 2; landskapsbilden.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 b	374 000 m ³
Klass 2	73 500 m ³

Åbytorpsåsen 3

Omfattning: Åsavsnittet 500 m söder om Malmberget norrut till Ängatorp.

Delkarta: nr 62

Beskrivning: Åsavsnittet består av tre åsdelar. Den sydligaste delen är ca 600 m lång och 150 m bred. Den höjer sig flackt från söder och blir i norr 2 - 4 m hög och mer markerad. Åsdelen är kuperad och består av mindre ryggar och sänkor. Den är omgiven av och bevuxen med barrskog förutom i nordväst där den gränsar mot ett uppodlat område.

En ekonomibyggnad och en mindre husbehovstäkt ligger i nordvästra sluttningen. En skogsväg tvärs åsens norra del.

Den andra åsdelen är en kulle med ca 200 m diameter och höjer sig 3 - 4 m. Den är helt omgiven av odlad mark. Kullen består av odlad mark och tomtmark. Ett par bostadshus och ekonomibyggnader ligger på kullen, som tvärs av en enskild väg. En mindre husbehovstäkt finns på västra åssluttningen.

Den nordligaste kullen är ca 150 m lång, 100 m bred och höjer sig 1 - 2 m samt är flack. Den är uppodlad liksom omgivande mark. En igenvuxen husbehovstäkt ligger 150 m nordöst gården Ängatorp.

Materialet i åsavsnittet synes domineras av sand.

Bedömning: De två nordliga kullarna ligger i ett öppet odlat landskap. Den södra av dessa är till stora delar bunden av väg och bebyggelse.

Klassificering: Klass 1 b; den mittersta åskullen. Klass 2; den norra åskullen. Klass 3; den södra åskullen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; bebyggelse och väg. Klass 2; landskapsbilden.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 b	46 000 m ³
Klass 2	8 400 m ³
Klass 3	105 000 m ³

B O N D S Ä T T E R S Å S E N

Omfattning: Åsavsnittet från Bondsätter i söder till Olofsberg i norr.

Delkarta: nr 51

Beskrivning: Åsavsnittet består av två åsdelar. Den södra ligger 300 m söder om Bondsätter. Den är ca 200 m lång, 100 m bred och mycket flack samt 1 - 3 m hög.

Den omges samt består av odlad mark. Det finns en igenvuxen husbehovstäkt på mittendelen.

Den norra åsdelen börjar vid Bondsätter och är ca 2 000 m lång och 200 m bred. Åsen är 3 - 5 m hög utom vid avtagsvägen mot Marieberg där åsen är ca 2 - 3 m hög.

Den stiger flackt från norr och söder mot mitten med en tydligt markerad östsida. I väster gränsar åsen mycket flackt mot skogsmark och är svår att topografiskt avgränsa.

Åsdelen är omgiven av odlad mark utom på mittendelen mot väster där den gränsar mot ett barrskogsområde. Åsen består i huvudsak av odlad mark och skogsmark utom i de nordligaste och sydligaste delarna där tomtmark förekommer. Buskridåer förekommer i samband med tomtmark.

Länsväg 683 går på åskränet omgiven av blandskogsridåer.

På sydsluttningen ligger några bostadshus och ekonomibyggnader omgivna av odlad mark. På norra flacka åsdelen ligger ett bostadsområde. En igenvuxen husbehovstäkt ligger i norra delen mellan ett par bostadshus.

Bedömning: Åsdelen gränsar i öster mot ett öppet landskap. Den är markerad dock utan att dominera landskapsbilden.

Klassificering: Klass 1 b; den norra åsdelens södra och norra delar. Klass 2; den södra åsdelen samt den norra åsdelens mittenparti.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b; bebyggelse och väg. Klass 2; landskapsbilden och närhet till bebyggelse.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 b	187 500 m ³
Klass 2	325 000 m ³

S T O R T O R P S Å S E N

Omfattning: Avlagring vid Stortorp.

Delkarta: nr 52

Beskrivning: Vid Stortorp, mellan f d Sandtorp hpl och Sandtorp ligger ett isälvsstråk som består av ett antal flacka oregelbundna kullar. Dessa ligger öppet i ett mjukt kuperat moränområde med inslag av kala hållar.

Åskullarna är till största delen odlad åker och på samtliga kullar finns bostads- eller jordbruksfastigheter. Kullen vid Sandtorp är i huvudsak barrskogsbevuxen.

Allmänna landsvägen Örebro - Hidingsta passerar på de 3 södra kullarna.

Några fasta fornlämningar känner man inte till men stenåldersfynd har gjorts vid Sandtorp. Materialet i några små grunda täkter tycks vara grusig sand. Berg i dagen syns intill flera kullar.

Bedömning: Kullarna ligger öppet men ej särskilt dominerande i den kuperade terrängen. Stora delar av kullarna är ianspråktagna av väg och bebyggelse.

Klassificering: Klass 1 a; de delar som inte upptas av väg och bebyggelse. Klass 1 b; de delar som upptas av väg och bebyggelse.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbilden. Klass 1 b; väg och bebyggelse.

<u>Kubikmassor:</u> Klass 1 a	150 000 m ³
Klass 1 b	330 000 m ³

R Å G S A N D S Å S E N

Allmän beskrivning

Det stråk av isälvsavlagringar, som börjar mellan Bystad och Kilsmo vid Sottern och sträcker sig ca 5 km norrut benämns Rågsandsåsen i beskrivningen till det gamla geologiska kartbladet Segersjö.

På nordöstra delen av ön, öster om Bystad finns en tydlig åskulle. Därefter följer en mjuk men tydlig åsrygg, Äspgärdet, som i öster gränsar mot Kilsmojärden och i väster mot Broängskärret.

Norr om Hagalund fortsätter åsen i form av låga smala ryggar med diffusa begränsningar mot intilliggande mark. Åsen anses sluta 200 m söder om Rågsand.

Rågsandsåsen 1

Omfattning: Åskulle på ön, samt det s k Äspgärdet söder om Hagalund.

Delkarta: nr 53

Beskrivning: Rågsandsåsen börjar med en ca 300 m lång och ca 5 m hög kulle på nordöstra delen av ön. Efter ett kort uppehåll återkommer åsen som en udde mellan Broängskärret och Kilsmojärden, Åsen har en mjuk form och höjer sig 5 - 8 m över omgivningen och slutar med en kulle vid Hagalund. Längs Sottern och Broängskärret är tydliga strandhak utbildade. Kullen på ön är bevuxen med gammal barrskog och helt omgiven av skogsmark utom nordöstra delen som gränsar direkt mot Kilsmojärden. Det relativt flacka Äspgärdet är odlad åker och gränsar med en tät lövträdsridå mot Broängskärret och Kilsmojärden.

En mindre badplats finns vid den sydvästra åsfoten intill Sottern. En liten badplats finns också på norra delen av åsen på ön.

På kullen på ön finns ett flertal små grunda täkter som är helt igenvuxna. Äspgärdet synes inte vara påverkat av täkt.

Bedömning: Åspartierna är i huvudsak opåverkade av täktverksamhet och ligger relativt öppet i landskapet, vilket bidrar till att dessa utgör dominerande och tilltalande inslag i landskapsbilden. De två badplatserna på respektive åsdel ger även området ett visst rekreativt värde. De välutbildade strandhaken på den norra åsdelen är av kvartärgeologiskt intresse.

Klassificering: Klass 1 a; hela avsnittet.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a; landskapsbild och geologin.

Kubikmassor: Klass 1 a 334 600 m³

Rågsandsåsen 2Omfattning: Hagalund - RågsandDelkarta: nr 53-54

Beskrivning: Isälvsstråket mellan Hagalund och Karlsbygget är av obetydlig storlek. Avlagringen växlar i höjd och bredd. Ibland är den formad som en svag välvning, ibland har den formen av en låg rygg på ett par meters höjd. Norr om järnvägen Hallsberg - Katrineholm ligger dock en tydlig åsrygg som höjer sig ca 5 m över omgivande mark. Strax söder om Pettersberg finns ett kort avbrott i åssträckningen. Åsen är i huvudsak bevuxen med barrskog men talrika inslag av lövträd förekommer och avlagringen är till största delen omgiven av barrskog. Vid Slätmon, Pettersberg och Skarpåsen finns åkermark som dock till största delen har planterats igen. Omkring Prästtorp är åsen åkermark och ligger öppet. Den norra åsen är dock igenvuxen med lövträd, ek, björk, asp och hassel.

Länsväg 656 mellan Bystad och Asker går längs åsen. Ett 20-tal bostads- och mindre jordbruksfastigheter ligger längs vägen.

Det har förekommit täktverksamhet inom området. En öppen täkt finns vid avtagsvägen mod Ladfallet. Täkten ligger direkt öster om allmänna landsvägen och är 50 x 50 m och ca 3 m djup. Materialet synes i huvudsak vara sandigt grus. Norr om Hagalund finns en gammal meterdjup täkt som är helt igenvuxen. På ömse sidor av vägen norr om Sofielund finns grunda täkter. Mellan järnvägen och förstnämnda öppna täkt ligger en helt igenvuxen täkt. Den är ca 3 m djup och 10 m bred. Ett flertal mycket stora block finns i tåkten. Det finns ytterligare ett antal täker vid Skarpåsen och Lundbyhag. Dessa är obetydliga och till största delen igenvuxna. Materialet synes vara sand eller grusig sand med inslag av större och mindre block.

Bedömning: Åsen är flack och obetydlig, belägen till största delen i skogsmark och dominerar inte landskapsbilden.

Klassificering: Klass 1 b, Slätmon - 400 m norr Pettersberg och Hummelbokärr - Karlsbygget. Klass 2, övriga åsdelar.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b, bebyggelse och allmän väg. Klass 2, närhet till allmän väg och bebyggelse.

Kubikmassor: Klass 1 b 222 700 m³
Klass 2 1 093 200 m³

G Ö T E V I Å S E N

Omfattning: Åsavsnittet från Götevi i söder till V fallet i norr.

Delkarta: nr 55

Beskrivning: Åsavsnittet består av fem åsdelar.

Den sydligaste åsdelen är ca 2 000 m lång och 80 - 100 m bred. Den börjar i söder i form av en flack ca 0,5 m hög udde som sticker ut i Hjälmarén. Åsdelen stiger efter 300 m snabbt och blir vid Sjölund 3-5 m hög med en tydligt markerad östsida. Den västra avgränsningen är svår att topografiskt avgränsa söder om Björknäs, men blir norr därom tydligt markerad. Åsen är norr om Björknäs ryggformad. 100 m norr om avtagsvägen till Hagaberg sänker sig åsen flackt norrut och har avrundad ryggform.

Den andra åsdelen från söder är ca 300 m lång och 100-200 m bred. Den höjer sig flackt från norr och söder men är väl markerad och 5-6 m hög på mittendelen. Den saknar ryggform.

Den tredje åsdelen 400 m norr om Hälglöt är ca 300 m lång och ca 49 m bred. Den är uppbyggd av flacka ca 2 m höga kullar.

Den fjärde åsdelen vid Högtorp är ca 300 m lång och 20-30 m bred. Den börjar i söder väl markerad och blir efter ca 100 m 3-5 m hög. Norr om Högtorp är västsidan men ej östsidan tydligt markerad. I stigningen mot Fallberget ligger i norra åsdelen två relativt små åskullar.

Den nordligaste åsdelen är ca 300 m lång och 60 m bred. Den är ca 3 m hög och höjer sig flackt med en markerad västsida. Den södra delen är ryggformad.

Den sydligaste åsdelen är omgiven av odlad mark förutom i sydväst där den omges och består av blandskog. Den är delvis uppodlad i norra delarna. Söder om Björknäs ligger några bostadshus, tomtmark samt blandskogsridåer. E 3 tvärrar åsdelens norra del. En enskild körväg går längs åschrönet. Den södra delen har spår efter några äldre små husbehovstäckter.

Den andra åsdelen från söder är omgiven av odlad mark utom en del i nordväst som är omgiven av barrskog med inslag av lövträd. Åsen består av odlad mark, skogsmark och tomtmark. En enskild körväg går över åsdelen. Den sydvästra delen är delvis perforerad av små husbehovstäckter. Bebyggelse finns på mittendelen samt på norra delen.

Åsdelen 400 m norr om Hälglöt består av och omges av åkermark utom längst i söder där det finns tomtmark med lövträdsridåer. Länsväg 823 tvärrar åsens södra del.

Åsdelen vid Högtorp består av samt omges söder om den enskilda väg som går på åsen av åkermark. Norr om vägen är det barrskog. Ett bostadshus och en ekonomibyggnad ligger på mittendelen. Den norra delen är perforerad av mindre husbehovstäckter.

Den nordligaste delen gränsar i väster mot ett öppet odlingslandskap. I öster, norr och söder mot barrskog. Åsen består av barrskog. En enskild körväg går längs åsens sydvästra sida.

Materialet varierar men synes domineras av grusig sand.

Bedömning: Den sydligaste åsdelen utgör en välutvecklad och tydligt markerad åsdel i ett öppet landskap och är därigenom även geologiskt intressant. Den är nästan opåverkad av täktverksamhet. De övriga åsdelarna gränsar eller omges av ett öppet landskap och utgör markerade inslag i landskapet.

Klassificering: Klass 1 a, södra åsdelens norra och södra delar. Klass 1 b, åsdelen vid snickerifabriken söder om Härlglöt. Klass 2, södra åsdelen mellan Björknäs och Götevi och södra delen av åsdelen söder om snickerifabriken, samt de två nordligaste åsdelarna.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a, geologin, landskapsbilden. Klass 1 b, bebyggelse och väg. Klass 2, landskapsbilden.

Kubikmassor:	Klass 1 a,	140 000 m ³
	Klass 1 b,	80 000 m ³
	Klass 2	150 000 m ³

Åsbildningar i Södra Kilsbergen

Sedan första upplagan av föreliggande inventering genomfördes har SGU färdigställt jordartskartan Ser AE Nr 37 över i huvudsak Södra Kilsbergen. På den nya kartan har redovisats ett antal mindre isälvsavlagringar vilka tidigare varit ofullständigt kända varför dessa inte medtagits i den första upplagan av inventeringen. Avlagringarna är volymmässigt genomgående små och utan betydelse som täktresurs. Dock är att flertalet av dem av viss geologiskt-naturvetenskapligt intresse.

Nedan upptagna beskrivningar följer i stort texten i beskrivning till jordartskartan SGU Ser AE Nr 37 av Birgitta Eriksson. Vissa kompletterande uppgifter har inhämtats vid besök i fält.

TRYGGEBOÅSEN

Översikt: Denna ås utgör sannolikt en fortsättning på Olshammaråsen. Den är inte sammanhängande men kan följas som små ryggar vid Dormen och vid Skarpåsen i dalgången mot Multen samt längre norrut i dalgångarna mot St. Svinsjön och Sörgröten.

Vid Tebo söder om Dormen ligger Hasselfors vattentäkt. Borrningar (VIAK) visar att grus och sand med ca 4 m mäktighet ligger under 4-8 m mjälilig lera.

Skarpåsen utgörs av en ca 3 m hög rygg omgiven av finkorniga sediment. Mot norr försvinner den upp i moränområdet. Söder om Skarpåsen längs vägen finns ett par små kullar av isälvs-material. Sannolikt har isälvs-sedimenten större utbredning under de finkorniga sedimenten här än vad som framgår av kartan.

På Multens norra sida ligger flera terrasser med relativt branta sluttningar ut mot Multen med praktiskt taget plan överyta. Avlagringen strax söder om Falltorp är utbildad som en liten rygg där vägen delvis går på krönet. I samband med svallgrusinventeringen (Ericsson 1977) grävdes här fyra provgropar, vilka visar att materialet domineras av sand och grus (vid Falltorp), längre norrut vid Tryggeboda utgörs materialet i ytan av finmo och lerblandad sand.

I dalgången från Tryggeboda mot Holmsjön-St. Trehörningen-St. Svinsjön-Trehörningen finns en fortsättning på isälvsstråket. Det uppträder dels i dalgångens lägre delar som ryggar, t.ex. söder om Holmsjön mellan L. Trehörningen och Holmsjön, dels som terrasser längre upp på dalsidan, t.ex. 750 m nordost om Tryggeboda och 250 m nordost om Enbärsåsen. Norr om Trehörningen delar åsen upp sig i ett väl utbildat åsnät. På ett flertal ställen i denna dalgång förekommer även små slukåsar, som går vinkelrätt mot nivåkurvorna, t.ex. 450 m söder om Enbärsåsen, 500 m NNO om Svinsjöstugan och 500 m väster om Ugglehöjden. Den sistnämnda slukåsen går mot väster och fortsätter som en tydlig åsrygg i syd-nord, som sticker upp 2-3 m över den omgivande mossen. Vid Enbärsåsen utbreder sig en plåtå av sand och grus ca 160-165 m över havet.

Avlagringarna mellan Tryggeboda och Sör-Ämten domineras av sand och grus. Grövre material är sällsynt. På flera ställen, t.ex. vid St. Svinsjöns västsida, kilar sand och grus ut mellan stora block och övergår successivt i storblockig morän. Stora block kan även täcka grusavlagringen.

Endast ett fåtal mycket små täkter förekommer inom detta åsavsnitt.

I dalgången väster härom vid Nytorp-Grythyttan-Sör-Gryten förekommer tunna grus- och sandavlagringar. Mellan Nytorp och Grytabron har avlagringen en svagt utbildad terrassform. Mäktigheten på avlagringarna i denna dalgång är endast ett par meter och några brytvärda volymer finns inte. Finkorniga sediment (silt, grovmo och sand) sannolikt avlagrade i en issjö förekommer vid Gryt samt vid Ingvaldstorp. Mäktigheten av dessa sediment är sannolikt ringa.

Tryggebodaåsen 1

Åsryggar vid Dormen och Baggetorp.

Beskrivning: Avsnittet består av små flacka avlagringar vid Dormen samt två åsryggar vid Baggetorp och skarpåsen varav den norra är relativt väl markerad i landskapet. Samtliga åsavlagringar är helt delvis ianspråktaga av bebyggelse och enskild väg.

Bedömning: Åsbildningarna är relativt flacka men belägna i ett öppet landskap.

Klassificering: Klass 1 b Hela avsnittet

Klassificeringsmotiv: Klass 1 b Bebyggelse

Volym: Klass 1 b 50 000 m³

Tryggebodaåsen 2

Åsryggar mellan Multen och Tryggeboda.

Beskrivning: Dessa avlagringar är uppbyggda som terrasser kring Tryggebodaviken. De två nordliga är till stor del upptagna av enskild väg och bebyggelse. En del grunda täkter och skärningar förekommer även. Åsens södra avlagring bildar delvis strand mot sjön.

Bedömning: Samtliga avlagringar ligger i ett öppet och välbesökt område med känslig landskapsbild.

Klassificering: Klass 1 a Hela avsnittet

Klassificeringsmotiv: Landskapsbilden

Volym: Klass 1 a 75 000 m³

Tryggebodaåsen 3

Avlagringar mellan Tryggeboda och Holmsjön.

Beskrivning: Dessa avlagringar utgöres dels av en terrassbildning SV Enbärsåsen, dels ett par mindre bildningar öster därom varav en delvis utformad som en slukås. Norr därom finns två mindre ganska tydliga åsryggar vilka delvis är skadade av vägdragning och täkt.

Samtliga avlagringar utgör skogsmark. Terrassavlagringen (sand) vid Enbärsåsen har dock tidigare delvis utgjort åkermark.

Bedömning: Avlagringarna är belägna i en starkt kuperad skogsterräng och har förhållandevis liten betydelse i landskapsbilden. Slukåsbildningen är dock ett geologiskt egenvärde liksom terrassbildningen.

Klassificering: Klass 2 Hela avsnittet.

Klassificeringsmotiv: Geologin.

Volym: 200 000 m³

Tryggebodaåsen 4

Avlagringar mellan Holmsjön och Ugglehöjden.

Beskrivning: Åsavlagringarna mellan Holmsjön och Ugglehöjden uppträder som små ofta välutbildade getryggar med ett relativt dåligt sorterat och runderat materiel. Norr om St Trehörningen har utbildats ett mindre åsnät. Vid de två östliga vikarna av sjön Sörgrysten finns grunda sandfält troligen avsatta i en tidigare sjö. Samtliga avlagringar utgör skogsmark. Vissa åspartier är skadade i samband med skogstransporter under härför mindre lämplig årstid

Bedömning: Åsavlagringarna är delvis välutbildade och väl framträdande i landskapet.

Klassificering: Klass 1 a Hela avsnittet fränsett sandfälten.

Klass 2 Sandfälten i Sörgrysten.

Klassificeringsmotiv: Landskapsbilden, geologin.

Volym: Klass 1 a 2 600 m³t

Klass 2 obetydligt

Tryggebodaåsen 5

Avlagringar mellan Ugglehöjden och Svarttjärn.

Beskrivning: Åsstråket fortsätter norrut med ett antal mer eller mindre tydligt utbildade avlagringar vilka delvis övergår i moränmaterial. Nyligen byggda skogsbilvägar har i stor utsträckning skadat avlagringarna.

Bedömning: De oskadade delarna av åsstråket bör undantas från vägdragnings och täktverksamhet med hänsyn till det geovetenskapliga värdet.

Klassificering: Klass 2

Klassificeringsmotiv: Klass 2 Geologin.

Volym: obetydligt.

B Ä L S Å S E N

Översikt: Strax väster om Kvistbro finns ett mycket litet isälvsstråk, vilket framträder som små ryggar och kullar. Dessa sticker upp ur de omgivande finkorniga sedimenten. Avlagringen sträcker sig från 750 m väster om Torp, öster om Skagershultsmossen, i nordlig riktning till Kolstorp i norr.

I vissa delar utgörs den av en smal långsträckt rygg, ca 10-20 m bred, som höjer sig endast ett par meter över omgivningen. Utbredningen av friktionsmaterialet är sannolikt större under de omgivande sedimenten än vad som framgår av kartbilden. 300 m norr om Kolstorp ligger den nordligaste återfunna delen av avlagringen. Någon fortsättning längs Lillåns dalgång norrut från Vekhyttan har inte återfunnits.

Endast ett fåtal grunda täkter finns i åsen. Avlagringen är genomgående mycket grund och några brytvärda volymer annat än från husbehovssynpunkt finns inte i detta åsstråk. Avsnittet nordost om Hinderstorp, Örnakullen, utgörs av en smal åsrygg, som sticker upp ur omgivande kärr. Åsen är väl utbildad och helt utan ingrepp.

Bälsåsen 1

Avlagringar mellan Torp och Bälsås.

Beskrivning: Avlagringen består av 5 korta åsryggar. Den sydligaste är flack och låg och delvis skadad genom ett dikningsföretag i gränsen mot Skagershultsmossen. Delen mellan Svartån och Ängstorp, den s k Örnakullen, utgör en långsmal väl markerad rygg omgiven av kärrmark. På åsryggen finns ett glest bestånd av björk och asp. Åsryggen är synbarligen oskadad av täktingrepp. Norr om ån finns tre flacka avlagringar som upptas av en enskild väg och bebyggelse. En del mindre husbehovstäkter förekommer i dessa.

Bedömning: Örnakullen utgör en oskadad och i terrängen en väl markerad avlagring. Övriga åsryggar är flacka och delvis skadade och är föga framträdande i landskapet.

Klassificering: Klass 1 a Delen mellan Ängstorp och Svartån
Klass 1 b Den nordligaste åsryggen
Klass 2 Delen mellan Torp och Hinderstorp samt avlagringarna norr om Svartån utom den nordligaste

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a, Landskapsbilden. Klass 1 b, bebyggelse, klass 2, Landskapsbilden.

Volym: Klass 1 a 10 000 m³
Klass 1 b 5 000 m³
Klass 2 15 000 m³

Bälsåsen 2

Sju avlagringar mellan Finntorp och Sörgårdarna.

Beskrivning: Samtliga avlagringar som består av låga flacka ryggar delvis överlagrade av finkorniga sediment upptas till stor del av allmän väg och bebyggelse. En del gamla täkter och skärningar finns i åsryggarna.

Bedömning: Åsavlagringarna har inget direkt egenvärde i landskapet och upptas till stor del av väg och bebyggelse.

Klassificering: Klass 1 b

Klassificeringsmotiv: Väg och bebyggelse.

Volym: Sammanlagt ca 50 000 m³

L E K Å S E N

Avlagringar mellan Lekforsen och norra delen av Trumviken i Leken.

Beskrivning: I dalgången från Lekforsen mot Leken och norr om Leken finns en liten isälvsavlagring. I de södra delarna består den av flera små parallella ryggar, 5-10 m höga. Avlagringen har på vissa ställen karaktär av åsnät. Längs E 18 mot Leken finns vid vägens sydvästra sida ett antal gamla delvis igenvuxna täkter. Södra delen av avlagringen är låst av E 18. Isälvsavlagringen har mot nordväst påträffats 550 m sydväst om Klunkhyttan (41) vid Herråsen samt vid Trumviken. Vid Trumviken är avlagringen utbildad som en rygg med NNV-SSO-lig riktning. I området vid norra kartbladskanten förekommer små täkter och ingrepp inom Villingsbergs skjutfält.

Avlagringen i dessa delar innehåller endast obetydliga kvantiteter.

Bedömning: Delen söder om Leken är i praktiken låst av E 18 och/eller bebyggelse. Delen vid Trumviken norrut mot kartbladskanten är tydligt ryggformad och relativt oskadad.

Klassificering: Klass 1 a, delen vid Trumviken, klass 1 b, delarna söder Multen samt vid Herråsen.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a, geologin, klass 1 b, väg och bebyggelse.

Volym: Klass 1 a 20 000 m³
Klass 1 b 20 000 m³

ÖVRIGA AVLAGRINGAR I SÖDRA KILSBERGEN

Beskrivning: Förutom de ovan beskrivna åsstråken förekommer ett flertal mindre isälvsavlagringar inom Södra Kilsbergen, framför allt över HK.

250 m öster om Kronoberget finns en 500 m lång och 20-30 m bred slukås i nord-sydlig riktning. Åsen är 3-5 m hög. En skogsbilväg leder fram till en ca 3 m djup täkt i den nordliga delen. Materialet utgörs av grus och sand.

Nordväst om Träntjärn förekommer en serie (fyra) små slukåsar helt utan ingrepp. Den längsta avlagringen är maximalt 5 m hög och tvärrar över dalgången i nord-sydlig riktning. Den omges av torvmark på båda sidorna.

I dalgången Gårdsjön-Flytjärn-Lillsjön-Stormossen-Holmsjön förekommer några små ryggar, kullar och terrasser med obetydlig mäktighet. Borrningar i Lillsjön och torvmarken omedelbart söder därom visar att de organiska sedimenten (gyttja) underlagras av sand och grus. Längs vägen väster om Lillsjön finns rikligt med sand- och gruslinser i moränen samt på vissa ställen (t ex 400 m sydväst om vägskalet vid punkt 176,7) ca 0,5 m sediment direkt på håll. Detta tyder på att en begränsad glacifluvial dränering ägt rum i denna dalgång.

Utöver dessa finns inom kartbladsområdet spridda isälvsavlagringar i form av små kullar, ryggar eller plåtåer.

Bedömning: De aktuella glacifluviala avlagringarna är alla mycket små och utan intresse för exploatering utom i samband med byggande av skogsbilvägar på platsen. Emellertid har avlagringarna i allmänhet och de oskadade slukåsarna i synnerhet ett stort geomorfologiskt värde.

Klassificering: Klass 1 a, oskadade avlagringar, klass 2, avlagringar delvis skadade av täkt.

Klassificeringsmotiv: Klass 1 a Geomorfologin
Klass 2 Geomorfologin

Volym: Klass 1 a obetydligt

Klass 2 obetydligt